www.e-rara.ch

[Summa theologica]

Antonin

[Basel], [1485]

Universitätsbibliothek Basel

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-15896

Decimus titulus de mendatio et periurio

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

occupauit corp⁹ tuū iacēs iaȝ feciſſes p̄te̅, ⁊ inde de die in diē, pſequens cōpleuiſſes ad tp̄s p̄ns aſpiciēdo nō ad futurū. Et ſic paulatiȝ oē op⁹ magnū ꝯpleret. ita ⁊ tu ꝗuis lōge ſis factus a ſtatu p̄ſtino v̄tutis tn̄ paulatim de bono ī melius ꝓficiſcendo nō ſolū ad p̄fectū illm̄ ſed etiam ad maiorem ꝯſcēdes. dūmō ꝯtinues. Sicq̄ꝫ cōfortat⁹ bn̄ ſe habuit in poſterum.

Ad ſecundm timo. §. II

rem quo. ſ. quis timet amittere bona tp̄alia cuꝫ ꝑ hoc declinat q̄s a v̄tute ē̄pcm̄. Et iſtō hꝫ ꝑuertere iudiciū in rectoribꝰ ⁊ p̄latis. xi. q. iij. Quatuor. Et ex iſto ꝓcedūt mlta mala. timor quē habuit Jeroboaȝ rex fact⁹ a deo ſuꝑ iſrl̄ ne populus ſibi ſuditus eūdo in Jhrlm̄ ad offerēdum ſacrificiū ſ̄m mādatū legis ꝯtraheret familiaritatē cū tribu iuda. ⁊ inde ad regē iuda reuerteretur regnū ei⁹. Induxit eū ad faciēdū vitulos aureos q̄s ꝓpl̄s adoraret. ſ; timor quē timebat euenit q̄ꝛ ⁊ regnū ⁊ aīam ꝑdidit. Lucretia nobiliſſima rōna q̄ꝛ nimis timuit ꝯfuſiōem īfamie q̄ꝛ fili⁹ Tarquini ꝯminat⁹ eſt ei niſi ſibi aſſentiret ꝙ eā occideret ⁊ iuxta eā famulū ſuū ⁊ diuulgaret ꝙ ꝓpterea eam occidiſſet q̄ꝛ inuenerat ī adulterio aſſenſit. et peſſime fecit vt refert Augu. in primo de ci. dei

Ad tertium timo. §. III

rem quo q̄s ita timet mortē corꝑis vl̄ afflictiones corꝑis ꝙ deū offendit vt euitet h⁹ eſt vtiq̄ꝫ graue peccatū. Vn̄ Math. x. Nolite timere eos q̄ occidūt corp⁹. aīaꝫ aūt ñ p̄nt occidere ⁊ poſtea ñ hn̄t amplius q̄d faciāt. ⁊c̄. Aug. xi. q. iij. Timendo mortē carnis tue dabis mortē aīe tue. Exemplū in petro q̄ negauit xp̄m ꝓpter timorē mortꝫ.

Decimus titulus de mēdacio et Periurio.

Capitulū primum de mendacio. ⁊ ibi de multiplici mendacio. ⁊ punitiōe eius

Perdes oēs qui loquūtur mendaciū. p̄s. v. Cauete autem fratres mēdatiuꝫ inq̄t Ambro. q̄ꝛ oēs q̄ loquunt̄ mēdaciū filij ſunt diaboli. xxij. q. v. Cauete. Dicūtur aūt mēdaces filij diaboli ꝑ imitatiōem. Nā cuius opa q̄ſq̄ꝫ facit ei⁹ fili⁹ cōprobat̄ vt dicit Gratianus de pe. di. ij. ꝓpter q̄ȯ xp̄s dixit iudeis Johā. viij. Uos ex p̄re diabolo eſtis. ⁊ q̄ declarās q̄uō filij erāt diaboli. ſubdit. ⁊ deſideria p̄ris vr̄i vultis facere. ſ. ipi⁹ opa imitādo. ſed diabolus mēdax ē ⁊ p̄r ei⁹. ſ. mēdatij. Ipſe p̄m⁹ mēdatiū inuenit. cū ꝑ ſerpentem mulieri p̄me dixit Gene. iij. Ne quaq̄ꝫ moriemī ⁊c̄. Ex quo ſequitur ꝙ mendaces ſunt filij diaboli ꝑ̄ imitatiōeꝫ. Filijs aūt debetur hereditas p̄ris. hereditas autē diaboli cruciat⁹ ē ignis ⁊ ſulphuꝝ. vn̄ dicit Jo Apoc. xxi. ꝙ mendacibꝰ ꝑs eoꝝ in ſtagnū ignis ⁊ ſulphuris. Qd̄ ēt notat p̄s. in p̄dictis verbis Perdes oēs ⁊c̄. vbi tria p̄nt notari.

¶ Primū quidditas ipius criminis ex noīatione. ibi mendacium

¶ Secūdum multiplicitas eius operis in ſui diuiſiōe. ibi. oēs q̄ loquūtur.

¶ Tertiū ſeueritas diuinis in h⁹ punitiōe. ibi Perdes

Quantū ad primū. §. I

quid ſit illud crimē h̄ pꝫ in ipſo noīe. Dicitur n. mendaciū dicere ꝯtra mentē. vn̄ Mgr̄ in. iij. ſniaꝝ di. xxxviij. diffiniens ipm̄ dicit. ꝙ mēdacium eſt falſa vocis ſignificatō cūītentiōe fallendi. In q̄ notāt̄ duo q̄ ꝯplete ꝯſtituūt mēdacium. ſ. falſitatis exp̄ſſio. ⁊ ītentō fallēdi. Ultimū aūt vt formale in mendacio. ſ. loq̄ vel alit̄ ſignificare aliq̄d ꝯtra id q̄ȯ hꝫ ī mente. ⁊ iō ibi ſpē eſt peccatū. et ſi dicat verū puta cū q̄s dicat interogat⁹ Petrū eē ī domo ipm̄ credens ibi ñ eſſe cū tn̄ ibi ſit vtiq̄ꝫ peccat ꝯtra mentem loq̄ns. Vn̄ p̄s. xi. loq̄ns de peccatoribꝰ. Labia doloſa in corde ⁊ corde locuti ſunt. Glo. ibi dic̄. Ubi eſt duplex coꝛ ita ꝙ aliud dr̄ ⁊ aliud intendit̄. ibi eſt mendaciū. Ubi nō geminatō cordis ibi nō eſt mendaciū. Geminatō cordis eſt cū vnū intendit dicere q̄ȯ credat̄. aliō credit eē de illa re. Vn̄ Aug. in enchiridiō. Ille mentit̄ qui dicit veruꝫ q̄ȯ putat falſum eſſe. Quātū. n. ad aīm ei⁹ attinet q̄ꝛ nō q̄ȯ ſentit hoc dicit. nō verū dicit ꝗuis verū inueniatur eſſe q̄ȯ dicit vnde nullo modo liber eſt a mēdacio qui ore neſciēs verū loquit̄. xxij. q. ij. Is aūt. Primū q̄ȯ ꝯcurrit in mendatō eſt falſitas in locutione q̄ȯ eſt quaſi materiale. Opponit̄ aūt mendaciū veritati. Sicut. n. tūc aliquis dicit verū cū affirmat id eē q̄ȯ eſt ⁊ negat id eſſe q̄ȯ ñ eſt. Ita ⁊ falſū dicit cū affirmat id eē q̄ȯ nō eſt. vel negat id eſſe q̄ȯ eſt ꝯtra quod loquit̄ apl̄s. ij. Cor. i. Nō eſt in ſermōe meo eſt ⁊ nō. i. mendaciū vt affirmem verum pro falſo vel econtra. vel non eſt in me eſt ⁊ non. i. nō aliud egi q̄ꝫ ſciui eſſe agendum. ꝓpter quod excluditur mendaciū opis. Sciendū tn̄ ꝙ cuꝫ quis dicit falſum credēs illō eſſe verū nō ꝓprie mendaciū dic̄ niſi materialiter. vn̄ Aug. Nemo mētiēs iudicād⁹ eſt q̄ dicit falſuꝫ q̄ȯ putat eſſe veꝝ q̄ꝛ q̄ꝫtn̄ in ip̄o eſt non fallit ipſe ſed fallitur. Nō itaq̄ꝫ mēdacij ſ; temeritatis arguendus eſt q̄ falſa incaut⁹ credit aut ꝓ veris habet. xxij. q. ij. Is aūt. Ex quibꝰ patet ꝙ talis nō peccat niſi ex ſua incautela cū nō debitā adhibet diligentiā in cōſiderando ſi eſt verū q̄ȯ dicit. ⁊ p̄cipue in rebꝰ

alicuius importātie vel vbi dampnum vel ſcan/
dalum ſequi poteſtt. Secundum eſt expreſ/
ſio eius qđ đr ꝯtra illud qđ hꝫ ī mente ſiue intē
dat ī mente audientꝭ generare falſaꝫ opīoem ſi/
ue ñ. vt cū dicit qđ audientes ſciūt nō eſſe verū
Sunt autem inter oīa ſigna ordinata ad mani
feſtādū ꝯceptum animi ſeu cogitatiōis ꝑcipue
voces ſeu verba Vñ pħs. Que ſunt ī voce note
ſunt.i.ſigna eaꝝ q̄ ſūt ī aīo paſſionū. ⁊ ꝓpterea
đr ī diffinitiōe vocis ſignificatiue ꝗbus ēt nut⁹
⁊ geſtus ⁊ opa ēt ſignificent diſpoſitiōeꝫ ⁊ ꝯcep
tū aī. Nā et ī opib⁹ ſimulatis pōt eē mendatiū
vñ noīe vocis ꝓ̄ hēdiť omne ſignuꝫ ſm Tho.
ſcđa ſcđe.q.iio. Ad quod facit qđ dicit Ambro.
in ſermone. Non ſolum in falſis verbis ſed eti
am in ſimulatis opibus mendacium eſt. Men
daciū nāqꝫ eſt xp̄ianū ſe dicere et xp̄i opa nō fa/
cere. Mendaciū eſt ep̄m vł ſacerdoteꝫ ſe ꝓfiteri
⁊ ꝯtraria huic ordī opari.xxij.q.v.Cauete. Lar
ge tñ h̄ đr mēdaciū ñ ꝓprie cū ſcꝫ nō intendebat
decipe. Tertiū qđ cōcurrit ī mēdatio ſm Tho.
et Bonauen.in.iij.eſt qđā accidentalis perfectō
ī.cōplemētū nō tñ ē de eius eſſentia.et hec eſt in
tentio generandi falſam opinionem in audien
te.cū hac.n.intentione mendaciū tortius eſt et
tñ poſſet eē mendaciū ſine iſta vt cū quis ſcienſ
narrat aliquid qđ etiā audientes ſciūt eſſe falſū
qđ tñ cauſa ludi et faciendi ſolaciū ſocijs facit.
Sciendū inſup ꝙ qꝛ v̄ba nō ſunt ordinata ad
aliud niſi ad exp̄mendū mentis ꝯceptū. opa āt
etſi hoc ſignificēt ſunt ordinata etiā ad aliđ. Hic
eſt ꝙ ī mendatō oriſ qđ ꝓprie đr mendaciū ſp eſt
ibi peccatū ſm Tho.ſe.ſ.q.iio.et Aug.xxij.q.ij.
Primum. ſed ſimulatō opis nō ſemꝑ eſt pecca/
tum.cū ope ſimulādo nō agat ꝯtra illud ad qđ
opa inſtituta ſunt ita directe ſicut dicendo ore
mēdacia vt dicit ideꝫ Tho.ſup Geñ.vbi ēt po/
nit quadruplicē ſimulatiōem. ¶ Prima ſimu
latō eſt ſignificatiōis.qualř fuit in Jacob qui ſi
mulauit ſe eē Eſau cooperiendo man⁹ ⁊ colluꝫ
pelliculis edoꝝ Geñ.xxvij. Significabať.n.ꝙ
minor ꝑplš.i.xp̄ian⁹ ꝑſered⁹ eſſꝫ maiori.i.iudai
co.ſicut ⁊ minor pri⁹ ſcepit bñdictiōem. Scđa
ſimulatō eſt cautele.ſicut pꝫ in Joſue qui ſimu
lauit fugā ab eis qui erāt de ciuitate Hay Jo/
ſue.viij ¶ Tertia ſimulatō eſt doctrine.ſ.cū fit
ad īſtruendū alios.et ſic xp̄s finxit.i.ſimulauit
ſe lōgius ire Luc.vlt.qđ fecit ad inſtructionem
diſcipuloꝝ vt.ſ.inſtātius inuitareť ab eis.⁊ oñ
deret ſe lōge eſſe ab eis quo ad fidē ſue diuinita
tis. ¶ Quarta ſimulatō eſt duplicitatis.cū.qs
ſ.ꝑ opa ficta intendit decipe de qua Job.xxxvi.
Simulatoreſ ⁊ callidi ꝓuocāt irā dei ⁊ iſta vlti
ma eſt peccatū non alie priores hec Tho. Hinc
Hiero.ait. Vtilem ſimulatiōem ⁊ ī tpe aſſumē
dam Hyeu regis iſrł nos docet exēplū qui cuꝫ

nō potuiſſet interficere ſacerdotes Baal.niſi fin
xiſſet ſe velle idolū colere dicens. Cōgregate mi
hi omnes ſacerdotes Baal. Rex Achab ſerui/
uit ī paucis ſibi.ego ſeruiam in multis. Et Da
uid qñ mutauit faciē ſuā coram Abimelech. et
dimiſit eū ⁊ abijt. Nec mirū ꝗbus iuſtoſ hoīes
tñ aliqua ſimulare ꝓ tpe ob ſuā et alioꝝ ſaluteꝫ
cū ēt dñs nr̄ nō hñs peccatū nec carneꝫ peccati
ſimulationem peccatricis carnis aſſumpſit. vt
cōdemnās ī carne peccatū nos ī ſe facere iuſtici
am dei.hec ille.xxij.q.ij.vtilē. Sꝫ nota ſm.bea.
Tho.ſe.ſe.q.iij.ꝙ Hiero.ſumit ſimulatiōeꝫ lar
ge ꝓ quacūqꝫ fictiōe ſicut etiam ſumpta eſt cum
ſupra diſtincta eſt ꝯdītarie.nā ſtricte ſumēdo
ſonat in vitiū.cū.ſcꝫ.fit ad decipiendū.vñ Hy
eu in illa ſimulatiōe peccauit.remunerat⁹ autē
fuit a deo tpalib⁹ non ꝓ ſimulatiōe ſed pro ze/
lo quo deſtruxit cultū baal.vt.iiij. Regum.io.
Dauid autem in ſimulādo ſe fatuum vt habeť
i.Reg.xxi.nō peccauit.qꝛ fuit fictō illa ſeu ſimu
latō figuralis ſicut glo.exponit ſuper illud.ps.x
xxiij.Bñdicā dñm. Dicit ēt Aug.in libro de q/
ſtiōib⁹ euāgelioꝝ ꝙñ oē qđ fingim⁹ mendaciū
ē ſed quādo illud quod fingimus nihil ſignifi/
cat tūc eſt mendacium. Cum autem fictio nr̄a
refertť ad aliquam ſignificationem nō eſt mēda
cium ſꝫ figura veritatꝭ. Et ſubiugit exempluꝫ
de figuratis locutiōib⁹ ī quib⁹ fingiť aliqua rei
nō vt aſſeraſ ita eē ſ eaꝫ ꝓponimus vt figuram
alterius qđ aſſerere volum⁹. vt illō quod habeť
Judic.ix.ꝙ ligna voluerūt ſibi cōſtituere regeꝫ
⁊c. Sic eſt de fictiōe opis.ſ.cū fit ad aliquod ſi/
gnificādum nō eſt ſimulatō ꝓprie.ſicut cū xp̄s
finxit ſe longius ire. Luc.vlt.i. compoſuit mo/
tum ſuum quaſi volentis lōgius ire ad aliquid
figurate ſignificādum ſm Aug.ſ.cū eēt receſſur⁹
aſcendendo ī celū ꝑ hoſpitalitateꝫ tñ retinebať
qđammō ī terra. Item ſciendū ꝙ ſi nūqꝫ liceat
mendaciū dicere qꝛ ſp eſt peccatū.xxij.q.ij. Si
bi.tñ lꝫ veritateꝫ occultare cū expedit et ad pru/
dentiam pertinet. Sic Abraam interrogat⁹ de
Saray a de giptijs dixit ſororē ſuā eſſe ñ autē di
xit vxorē ſuā ne ab egiptijs occidereť vt libere eā
poſſent habere. vt hētur Geñ.xij. In q̄ factō vt
dicit Aug.veritatem celare voluit ñ mendaciū
dici. Soror.n.đr quia filia fratris erat.xxij.q.ij.
Queriť. Tūc.n.tales.ſ.neptis et nepos dici cō
ſueuerāt fratres auunculi. Saray aūt neptis
erat Abrahe. Sicut et Loth q̄ german⁹ Saray
erat dixit Abraam fratres ſumus Geñ.xiij. Ita
etiam cum plures ſint cauſe mouentes ad ali/
quid agendum.abſqꝫ vitio mēdacij pōt vna aſ/
ſignari etiā min⁹ efficax ceteris alijs tacitiſ. Si
cut Samuel cū miſſus fuit a dño ad ī ungēdū
Dauid ī regē iſrł cū eēt ī bethleē interrogat⁹ a
ſenioribꝫ dei cā ſuaduentus.tacita cā ꝑncipali.

ſ. de vnctiōe fienda rn̄dit ſe veniſſe ad Jmolādū ſacrificium. quod et fecit q̄uis illa n̄ eſſet cā prī ſcipal'. i. Reg. xv. Videt̄ et̄ poſſe abſq; vitio mē/ dacij vti verbis ſophiſticis ſeu locutione dupli ci ad euitandū malis. cū. ſ. q̄s dicit aliqua ver/ ba q̄ itelligi pn̄t dupliciter ⁊ ad vnū q̄dem itel/ lectū dicit. aliū intellectū intēdit im̄ pmere i mē te auditoris. vt ſi de aliquo q̄ ad morte q̄rit̄ int̄ rogat⁹ vtrū trāſiuerit p̄ illā viā qui hoc nouit dicat nō trāſiuit hinc. intēdens loq̄ de loco in q̄ ipe ē qd̄ vtiq; verū eſt. Sil'r ſi quis cleric⁹ inter rogat⁹ in porta ciuitatis vtrū hēat aliq̄d de quo debet ſolui gabella ⁊ ille hn̄s rn̄dit. q̄ nō inten/ dens q2 non obligat̄ ipſe ad gabellam ſoluendā non dicit mēdaciū q̄uis ille aliter intelligat v̄/ bū q̄ pferens. Vn̄ ⁊ angel⁹ Raphael interro gatus a Thobia q̄s eſſet. ⁊ de quo genere rn̄dit ex filijs iſrl' ego ſum Azarias Ananie magni fi lius Thobie. v. Qd̄ verū eſt ſm interp̄tatiōem illoꝝ nominū ſm mg̃rm in hiſtorijs ⁊ nō aliter Jſrl'. n. interp̄tat̄ vidēs deū Azarias vero adiu tor. Ananias āt gl'ia dei interp̄tat̄. Erat vtiq; ā/ gel⁹ ex vidētib⁹ deū p̄ ſpēm. Adiutor Thobie Ananie filius. i. dign⁹ gloria dei Thobias tamē aliter intellexit. Cauendū tn̄ a ſcādalis quando talia poſſunt detegi. Sed nec in iudicio pōt q̄s ſic loqui iuridice interrogat⁹. Sic abraā dicēs ad ſeruos ſuos. Expectate hic cū aſino ⁊ poſtq̄ adorauerim⁹ reuertemur ad vos loq̄ns de Jſa ac quē intendebat imolare Gene. xxij. Nō in h̄ dixit mendaciū q2 vel ipe intendebat reuerti cū filio ſperās illū imolatū a dn̄o reſuſcitandū l' locut⁹ eſt figurate ſm Tho. vbi ſupra ad ſignifi cādū q̄ deus receſſurus erat a p̄p'lo iudeoꝝ ſuli? cōdictiōis, p̄pter p̄ſidiā eius pacta paſſione. filij ſui ⁊ demū reuerſur⁹ in fine mūdi cū p̄uertere tur. Jnterim expectāt meſſiā cū azino. i. ſenſu aſinino ſupficiali. De h̄ et̄. xxij. q. ij. §. Prophe/ tauit inquit Amos. q̄d ignorabat. Jpſe ſol⁹ diſ/ ponebat redire. h̄ dn̄s fuit locut⁹ p̄ os eius ⁊ ſic fuit ibi p̄p'hetia ſed large non proprie vt dicit Nico. de lira. ex quo nō intellexit reuerſiōē.

Secūdo videndū §. II

eſt de multiplici mō mēdacij. Dēs. n. q̄ loquūt̄ mēdaciū varie ipm̄ p̄nūciant. Triplex autem diuiſio ponit̄ de mendacio ſm diuerſas p̄ſidera tiones ei⁹ ſm Tho. ſe. ſe. q. cx. Pōt. n. p̄ſiderari p̄mo mō ex ipa ſui falſitate q̄ veritati opponitur Secūdo ex p̄te finis q̄ ibi itedit̄. Tertio ex p̄te criminis qd̄ ibi auget̄ vel minuit̄. Scd̄m p̄mam cōſideratiōem ſic diuidit̄ mēdaciū a ph̄o in. iiij ethico. i mendaciū qd̄ trāſcendit v̄itatē i mai⁹ ⁊ illud qd̄ deficit i min⁹. Primū p̄tinet ad ia/ ctātiā qd̄ p̄hibet ſapiens dicēs. Eccle. xx. Non addas q̄cq̄ verbis illi⁹ ⁊ arguaris inueniariſq; mendax. ⁊ Amb. Veritatis ea regula eſt vt nil facit q̄s p̄mēdādi ſui grā quo minor alius fiat. xi. q. iij. Si q̄s vero nō obediat. Aliud mendaciū qd̄ deficit a v̄itate i min⁹ p̄tinet ad Jroniā di/ cendo. ſ. min⁹ q̄ ſe veritas hēat. de quo in p̄s. Diminute ſunt veritates a filijs hoīm. Et Aug Non ita caueat̄ iactātia vt veritas deſerat̄. Et Gre. Jncauti ſūt hūiles q̄ mēdaciō ſe illaq̄ant. xxij. q. ij. ſ. dicēdo aliquē defectū quē i ſe n̄ reco/ gnoſcūt. h̄ diuiſio mendacij ē p̄ ſe. q2 mēdaciū inq̄tū h⁹ opponit̄ veritati. Veritas āt eſt q̄dā equalitas. dū. ſ. ita d2 ſicut in mente hētur. Eq̄ litati āt opponit̄ p̄ ſe mai⁹ ⁊ minus. De iactan tia āt ⁊ de Jronia d2 i ti. de inani gl'ia. Et dicit ph̄s in. iiij. ethico. q̄ iactator qui mentit̄ i lau/ dādo ſe vltra id qd̄ ē vituperabilior ē q̄ Jroni cus q̄ de ſe negat bona q̄ in ſe recognoſcit. ⁊ hoc q2 magis recedit a medio v̄itatis. Nō h⁹ eſt ſm Bonauen. in. iij. di. xxxviij. q2 virt⁹ ē de bono et difficili. Sz difficili⁹ ē hoīem accedere ad negā/ dū bonū qd̄ i ſe eſt q̄ ad dicēdū bonū de ſe qd̄ n̄ hab3. Magis. n. appetit homo reputari ⁊ exalta/ ri q̄ deſpici. Jactator reddidit ſe hoīb⁹ magis onerōſum q̄ Jronic⁹. Si tn̄ Jronicus negat de ſe bona q̄ cognoſcit habere vt inde laudetur tunc magis peccat q̄ iactator q2 vtrunq; ibi eſt Jronia et iactātia. Scd̄m ſcd̄am p̄ſideratiōem. ſ. ex p̄te finis ſic diuidit̄ a mg̃ro ſn̄iarū in. iij. di. xxxviij. mēdaciū i p̄niciōſum iocoſum et offico/ ſum. Aut. n. intendit q̄s ex mendacio maligni/ tatē ſeu nocumentū ⁊ ſic eſt p̄nicioſū. aut dele ctabilitatem p̄ximi ⁊ ſic eſt iocoſum. aut vtilita/ tem ⁊ ſic eſt officioſum. Et mendaciō p̄nicioſo vſi ſunt illi duo ſenes q̄ accuſauerūt. Suſannā falſo de adulterio vt occideret̄ vn̄ vni eoꝝ dixit Daniel Mētit⁹ es in caput tuū. Dan̄. xiij. Mē dacio iocoſo videt̄ vſus fuiſſe Joſeph q̄n dixit p̄ p̄curatorem ſuū fratrib⁹ ſuis. Neſciebatis q2 nō eſt ſimilis mei i egipto i auguriādi ſcia Ge ne. xliiij. Vbi dic̄ Aug. q̄ q2 nō ſerio ſed ioco di/ ctū eſt vt exit⁹ docuit nō eſt habēdū mendaciū Mēdacia. n. a mēdacib⁹ ſerio agunt̄ nō ioco. xx ij. q. ij. Quod ait. Jſta tn̄ videt̄ obſcura locutio cū mendaciū iocoſum ſit mendaciū ⁊ pctm̄ niſi dicat̄ ea intentiōe vt q̄ audit p̄pendat nō vere h̄ iocoſe dici ſeu fabuloſe qd̄ non ibi contingit. Sed poteſt dici ſm Gratianum. q̄ſt. ea. §. Jtem q̄ dicit. q̄ ſunt q̄dam mendacia q̄ ⁊ ſi culpa le/ ui non careant tn̄ non ſunt damnabilia immo nec ſunt quaſi habenda mendacia. q2 ſc3 nō no/ cent. ⁊ iſto mō pōt intelligi dictū Aug. Poſſet tamen dici ſm magiſtrū in hiſtorijs. illa verba dixit loquens ſm opinionem egiptioꝝ qui cre/ debāt eum habere auguriādi ſciā. Mendaciū officioſum dixit Raab Jericontina cum dixit de exploratorib⁹ q̄s in domo hēbat abſcōditos

ꝙ receſſerāt Joſue.ij. Et obſtetrices egiptie Sephora ⁊ Phua Phorni .ſ. ꝙ mulieres hebree haberēt obſtetricandi ſciētiā ⁊c. Circa hoc dicit Grego .i.xviij. moral. ꝙ nonnulli obſtetricū fallaciā conant̄ aſſerere hoc mendacij gen⁹ non eſſe peccatum maxime q꞉ illis mētiētibꝫ ſcriptū eſt ꝙ edificauit eis dn̄s domos. in qua magis recō penſatiōe cognoſcitur quid mendacij culpa mereat. Nā benignitatis earū merces que in eterna potuit vita retribui pmiſſa culpa mēdacij ī terrena eſt recōpēſatiōe declinata .xxij. q. ij. Si q̄ liber. Ex quo mō loq̄ndi poſſet videri illud mēdaciū obſtetricū fuiſſe mortale. q꞉ nullus puat̄ eterna remuneratiōe niſi p mortali. Sed Tho ſcda ſcde. q. cx. arti. vlti. dicit ꝙ illud mendacium pōt dupliciter ꝯſiderari. Uno mō q̄tū ad effectū beniuolētie in iudeos ⁊ q̄tū ad reuerentiā diuini timoris ex quibꝫ cōmendant̄ in eis indoles virtutis. Et ſic eis debet̄ remūeratio eterna. Unū Hier. exponit ꝙ dn̄s edificauit eis domos .ſ. ſpūales. Alio mō pōt cōſiderari q̄tū ad ipm exteriorē actū mēdacij quo quidē no potuerunt eternā remuneratiōez mereri. ſ; forte aliquā remuneratiōem tpalem cuius merito non repugnabat illa deformitas mēdacij ſic repugnabat merito remūeratiōis eterne. ⁊ ſic intelligēda ſūt verba Greg. n̄ ꝙ merent̄ p illud mendacium amittere remūeratiōem eternam quā iam ex p̄cedēti affectiōe meruerant. Ex his p; mēdaciū fuiſſe veniale. Et nota ꝙ q̄uis interrogat⁹ a iudice. ſm formā rectā iuris ⁊ de ptinētibꝫ ad poteſtatem eius teneat̄ ex legis neceſſitate nō mētiri alſs peccaret mortaliter ſm Tho. ⁊ Bonauē in. iij. iō obſtetrices mētiendo nō peccauerunt mortaliter ſm Bonauen. q꞉ fuit ibi op⁹ miſe cuius inq̄ſitio vel repҺēſio ad poteſtatē Pharaonis n̄ ptinebat̄ q꞉ n̄ ē data aliq̄ ptās hoi ad agēdum cōtra deū. Scd̄m tertiam ꝯſideratiōem .ſ. inq̄tuz auget̄ culpa vel minuitur in mēdatio. ſic Aug. in li. de mēdacō ponit. viij. genera mēdacioꝝ .xxij. q. ij. Primum. Primū ē q̄ī doctrina religiōis vt cū q̄s diceret aliquid ꝯtra fidē vl̄ bonos mores vt fornicatiōem vl̄ vſurā nō eſſe peccatū mortale. oēs in fine ſaluādos ēpicolas ⁊ h⁹. Scd̄m eſt quo ledit quis. primū iniuſte ita ꝙ nulli pdeſt ⁊ alicui obeſt vt detrahendo fame alterius vel falſo accuſando. Terciū eſt q̄d prodeſt vni ſed nocet alteri ꝯtra iuſticiā. vt ſi q̄s denegat q̄d dictū debet ipe vel ali⁹ primo. Quartū ē q̄d fit ſola mentiendi libidine pcedēs ex habitu. vn̄ ⁊ phs dicit in. iiij. ethico. ꝙ mēdax eo ꝙ talis eſt ſm hītū ipo mēdacio gaudet q. Quintū ꝙ fit placēdi cupiditate vt .ſ. q̄s dlectet aliū. In q etiā cōphendi pōt nō ſolū iocoſum ſ; etiā adulatō cū quis laudat aliquē de eo quod nō eſt in eo. Sextū quo intendit̄ vtilitas alicuius ſine nocumento alteri⁹ quo ad ſubſtātiam tempalē vt cū quis interrogat⁹ de pecunia alteri⁹ quam vult iniuſte auferre dicit ſe neſcire cū ſciat. Septimū q̄d nulli noc; ⁊ pdeſt alteri quo ad euadendū mortē cū quis queritur ad occidendū iniuſte. ⁊ ille qui nouit dicat ſe neſcire vel alibi eſſe q̄z vbi eſſe ſcit. Octauū cum nulli obeſt ⁊ prodeſt alicui ad honeſtatē virtutis vt ad conſeruādā puditiciam ne violet̄. Et in. d. c. Primū dicit Aug. ꝙ ad ſalutem eternā nullus ducend⁹ eſt opitulāte mendacio. ꝯcludēs in fine nullum mēdaciū ēē abſq; peccato. Et rctē ē ꝙ inter iſta octo genera pmū ē grauiſſimū. Alia tanto grauiora q̄to magis appropinquāt in ordine ad ipſuz ceteris paribꝫ ⁊ ecōtra tāto leuiora q̄to magis diſtāt a primo. Et idē ponit. b. Tho. ſcda ſe. q. vbi ſupra dicēs. Prima tria ptinere ad mendaciū pniciosuz. tria vltima ad officioſuz. Quintum ad iocoſum ad quod forte poteſt reduci et q̄rtū ⁊ vtrūq; peccatū. Qd̄ ḡ dicit venerabilis Caſſian⁹ i collat; Joſeph de diffinitiōibꝫ ꝙ liceat aliq̄n mēdaciū dicere ob aliquaz vtilitatem magnam vel magnum maluz vitandū cū inde nulli nocumentum infert̄. nō videt̄ verū. ſ; eſt cōtra doctrinam ſancti Aug. in. d. c. Primum ⁊ c. Ubi. ⁊ cōtra doctrinā. b. Tho. vbi ſupra. Et que inducit ad hoc pbandum .ſ. pmiſſa facta a ſanctis nō ſeruata fuiſſe abſq; peccato quod videtur pertinere ad primū mendacium. ⁊ de pluribus mendacijs in quibꝫ patres antiqui non dicūtur peccaſſe. Reſpondetur ꝙ pmiſſio facta a quocūq; pōt aliq̄n non ſeruari ſine peccato. et de rebus licitis. vt dicet̄ infra nec ibi erit mēdaciū. Que autem dixerunt Abraam ⁊ Jacob. et ſi videantur mendacia non tamen fuerunt mēdacia. vt cū Jacob dixit patri ſuo ſe eſſe Eſau p̄mogenitū Gen̄. xxij. Erat. n. Eſau iure primogenite q̄ ſibi debebat̄ ſm Tho. vbi ſupra. Uſus ē autem illo mō loquendi p ſpūm pphie. ad deſignandū miſteriū. q꞉ ſcz populus minor ſcilicet gentilium ſubſtituend⁹ erat in locum maioris .i. populi iudeorum. It̄ dē Bonauen. in. iij. Sic ⁊ Gratianus. xxij. q. ij. §. Item opponitur. dicit q̄d Jacob nō ē mentit⁹ q꞉ nō dicit ſe eſſe primogenitū naſcēdo ſ; ius primogeniture ſubintrādo. Sicut ⁊ xp̄s dixit iohā. bap. eē Heliam nō perſona ſed imitatione virtut;. Math. xi. In q̄ facto non mētiēdo ſibi profuit ⁊ alteri non nocuit quia benedictionem debitaz accepit nō alienum ſubripuit. De Abraam dictum eſt ſupra. Quod autez dixit Nico. de lira ſup dicto. c. ꝙ nō eſt neceſſitas excuſandi pres veteris teſtamenti mendacio officioſo vt hoc ⁊ in alijs locis cum tale mendaciū ſit veniale. ⁊ apoſtoli qui fuerūt perfectiores eis poſt aduentum ſpiritusſancti n̄ fuerunt abſq; veniali iuxta illud. i. Joh. i. Si

diꝛerimus q̄ꝺ peccatum nō habēmus ipſi nos
ſeducim⁹ ⁊ veritas in nobis nō eſt. Cū q̄ꝛ docto.
ſancti q̄ creduntur habuiſſe ſpiritumſanctum in
expoſitiōe ſcripturarū cū eos excuſent. vt dictuꝫ
eſt nec ignorauerūt ipſos non fuiſſe imunes a ve
nialib⁹. ideo magis piū eſt ſentire q̄ꝺ ipſi ſenti-
unt ⁊ aliter dicere ē ſapere pluſq̄ꝫ oꝫ ſapere n̄ ad
ſobrietateꝫ q̄ꝺ apl's ꝓhibet. vn̄ ⁊ Aug. dicit Cre
dendū eſt illos hoīes q̄ ꝓphēticis tꝑoꝛib⁹ digni
aucte habiti ſunt oīa q̄ ſcripta ſunt de illis ꝓphe
tice geſſiſſe atq̄ꝫ diꝛiſſe. Veruꝫ eſt tn̄ dicit Tho
vbi ſupra q̄ꝛ quidam ꝯmendantur in ſcriptura
nō ꝓpter ꝑfectam v̄tutem ſ̄ꝫ īdolem q̄ndaꝫ vir-
tutis. q̄ꝛ .ſ. apparebat in eis aliquis laudabilis
affectus ex quo mouebant̄ ad quedaꝫ indebita
facienda. ⁊ hoc mō Judith. laudat̄ nō quia mē
tita eſt Holoferni ſed ꝓpter affectū q̄ꝫ habuit
ad ſalutem ꝑpl'i. ꝓ qua ꝑiculis ſe expoſuit. q̄ꝫuis
dici poſſet q̄ꝛ verba eius ſecūdum aliqueꝫ intel
lectū veritatem habent. Notanduꝫ etiam q̄ꝛ ex
hoc q̄ꝛ euangeliſte narrantes eaſdem hiſtorias
vel doctrinas ſaluatoris diuerſimode ſcribāt. nl'
lo mō dicit Tho. vbi ſupra ꝓbās ē opīari in euā
gelio vl' ī aliqua canonica ſcriptura aliq̄ꝺ falſuꝫ
aſſeri q̄ꝛ ſcriptores mētiti ſunt. q̄ꝛ periret certitu
do fidei q̄ auctoritati innitit̄ ſcripture. ar. ad hoc
di. ix. vbi dicit Aug. ad Hiero. Si ad ſcripturas
ſacras admiſſa fuerint officioſa mendacia. q̄d in
eis remanebit auctoritatis. q. d. nl'la q̄ de ſcrip-
turis ill' ſn̄ia ꝓferet̄. ſ. ad ꝓbādū aliq̄d. certe nl'-
la poſſet. vn̄ Aug. in li. de ꝯſenſu euāgeliſtaꝝ ait
Nullo mō laborandū eſſe indicat qui prudēter
intelligit illas ſn̄ias eē neceſſarias cognoſcende
veritati quibuſlibet verbis fuerint explicate. Et
hoc apparet mō debere nos arbitrari mētiri quē
q̄ꝫ ſi pluribꝫ reminiſcentibꝫ rem quam audierit
vel viderint non eodem modo atq̄ꝫ eiſdem
verbis eadem res fuerit iudicata hec ille. Si āt
aliq̄n videt̄ ꝯtrarietas ī ſcripturis. ſuꝑficialiter
ē tm̄ ⁊ apparent̄ ſm̄ corticē. n̄ realiter. Et Hiero
dic̄. Nō putem⁹ ī verbis ſcripturarū eē euāgeli
um ſ̄ꝫ in ſenſu. n̄ in cortice ſ̄ꝫ ī medulla. nō in v̄-
boꝝ folijs ſed in radice rōnis. i. q. i. Marchion.
Sicut v̄bi gratia q̄ꝛ lucas refert. viij. ca. Archi-
ſynagogū rogaſſe xp̄m vt veniret ad domū ſuaꝫ
ad ſanādum filiā infirmaꝫ. Mattheus narrās
eandē hiſtoriā. ix. c. dicit Archiſynagogum ſeu
ꝑncipē xp̄o diꝛiſſe. Filia mea mō defuncta ē. cū
tn̄ adhuc nō eēt mortua. ſed q̄ꝛ dū chriſtus iret
ad domuꝫ eius mortua ē Mattheus abbreuiās
hiſtoriā dicit illū diꝛiſſe q̄ꝺ demū factū eſt. quia
mortua eſt ⁊ ita ī extremis dimiſerat. q̄ꝛ iā mor
tuam iudicauit quam poſtea reſuſcitauit. vn̄ in
ſn̄ia ꝯcordant. ⁊ alias apparētes ꝯtrarietates doc.
exponendo ſoluunt. Nullo igitur caſu licet mē
tiri. Nō hui⁹ ſm̄ Tho. vbi ſupra eſt. q̄ꝛ illud q̄ꝺ
ſm̄ ſe eſt malum ex genere ſuo. nullo mō pōt eē
bonum ⁊ licitū. q̄ꝛ ad hoc q̄ꝛ aliquid ſit bonum
requiritur q̄ꝛ oīa recte concurrant ad ip̄m. Bo-
nū. n. ē ex integra cā ſm̄ Dioni. Mēdaciū aūt
eſt malū ex genere. Eſt eī act⁹ cadens ſuꝑ inde-
bitā materiā. Cū eī voces ſūt ſigna naturaliter
ītellectuū. Innaturale eſt ⁊ īdebitū q̄ꝛ aliq̄s vo-
ce ſignificet q̄ꝺ nō hꝫ in mente. vn̄ ⁊ ph'us dicit
in. iiij. ethicoꝝ q̄ꝛ mendaciū eſt de ſe prauū ⁊ fu-
giendū. Ad hoc et facit decret̄. ſuꝑ eo. extra de v-
ſuris. vbi dicit̄ q̄ꝛ n̄ licꝫ ꝓ alterius vita mentiri.
idem Bonauentura in. iij.

Quātum ad ter. §. III.

cium. Nota ſeuerā punitiōem ip̄i⁹ mendacij q̄
fit adeo. ī eo q̄ꝺ dicit ꝑs. Perdes tu. ſ. deus. Sꝫ
deus nō ꝑdit creaturā rōnalē niſi ꝓpter morta-
le ex quo videt̄ mendaciū eſſe mortale q̄ꝺ verū
ē ſed n̄ ſemꝑ. Pro cuius declaratione dicit beat⁹
Tho. ſecunda ſecūde. q. 110. arti. vlt. q̄ꝛ mendaci-
um eſt mortale ſecūdū q̄ꝺ ꝯtrariat̄ charitati per
quā aīa viuit deo ꝯiūcta. Cōtrariatur aūt chari-
tati tripliciter. Uno modo ſm̄ ſe. Alio mō ſm̄
finem intentū. Tertiō mō per accidens. Scd'm
ſe quidem ꝯtrariatur charitati ex ip̄a falſa ſigni
ficatione. que ſi ſit circa res diuinas ꝯtrariatur
charitati dei cuius veritatem occultat. vel corrū-
pit. Un̄ hui⁹ mendaciū nō ſolū oppōit̄ virtu-
ti charitatis ſed etiā fidei ⁊ religionis. vn̄ ſ̄ꝫ mē
daciū eſt grauiſſimū. ſicut cum fidelis in perſe-
cutione negaret ſe eſſe chriſtianū q̄ꝺ eſſe in op-
probriū fidei quaſi nō eſſet vera. ſicut ēt Petr⁹
negauit chriſtū cum negauit ſe eſſe eius diſci-
pulū Matth. xxvi. Si vero falſa ei⁹ ſignificatio
ſit circa aliquid cui⁹ cognitō ꝑtineat ad hoīs bo
num puta q̄ ꝑtinent ad ꝑfectiōem ſcīe. vt docen
do falſa ſcienter ī iure vel medicina vel alia facul-
tate. vel que ꝑtinent ad ꝑfectiōem moꝝ ſicut fal
ſi ꝓphete q̄ ꝓmittebāt populo liberatiōem ꝑma-
nēti ī peccatis ſuis iuxta illud. Prophete tui vi
derūt tibi falſa Trene. ij. Et eiuſdē. vij. Nolite
cōfidere ī verbis mēdacij dicentes. Tēplū dn̄i
tēplū dn̄i. Tēpl'ū dn̄i eſt ſupple ꝓteget nos a
malis q̄ꝺ falſo ꝓmittebāt ꝓphete. Tale mendati
um q̄ꝛ infert damnuꝫ ꝓximo. ꝯtrariatur dilecti
oni ꝓximi. vn̄ mortale eſt. Ad idem videtur ꝑti
nere mendaciū ꝓnūciātiū falſas indulgentias
⁊ reliquias. ⁊ ī ꝑdicatiōe ſcienter falſa dicendo
et ꝓmittentiū miſſas et orōnes mendacit̄ ⁊ di-
centiū ſe hr̄e auctoritateꝫ. Si vero falſa opinio
ex mendacō generata ſit circa aliquid de quo n̄
referat vtrū ſic vl' aliter ꝯgnoſcat̄ cū ex tali men
dacio nō dānificet̄ ꝓximus ſm̄ ſe nō erit morta
le. Secundo modo mendacium eſt mortale ra-
tione finis intenti. puta cum quis intendit iniu-
riā dei vel nocumētū ꝓximi quo ad ꝑſonā famā

vel diuitias ⁊ vtrūqꝫ eſt ꝯtra charitatem. Nam
nocere ꝓximo .ſ. notabiliť ē mortale. Sicē itelli
gendū qđ dicit Rai. in ſcđa pte ſue ſumme in
dictiōe mendaciū in fine .ſ. ꝙ qui verbis mēda
cibꝫ in mercationibꝫ vtūtur dicentes rem vilē
eē charā ⁊ ꝑcioſam mortaliter peccant ꝓpter no
cumētū qđ inferūt ꝓximo qđ verū eſt cum intē
dunt notabiliter dāpnificare et decipe ſi poſſunt
nam de modico intendentes nō apparet rō qua
re ſit mortale. Ex ſola autem intentione ꝑccati
mortalis peccatur mortaliter ſicut iudei cū dice
bāt xpm̄ eiicere demonia ī beelzebub vt tollerēt
famā eiꝰ Lu. xi. Et qui teſtificati ſunt ꝯtra Na
both mentientes ꝙ maledixiſſet deo ⁊ regi vt oc
cidereť. iij. Reg. xxj. Et teſtificātes ꝯtra Steph
anū ꝓthomartirem vt lapidareť Act. vi. ⁊ Si
ba occurrens Dauid fugiēti a facie Abſalonis
qui mentitus eſt ꝯtra Miphiboſeth ꝙ noluiſſet
malitioſe accedere ad eū vt hēret ſubſtantiā eiꝰ
ij. Regū. xvi. Si vero finis intentus non ſit cō
trarius charitati nec mendacium ſm̄ hanc rati
onem erit mortale ſicut apparet in mendacio io
coſo in quo intenditur aliqua leuis delectatō .ſ.
etiam cum intenditur paruū nocumētū ꝓximo.
⁊ officioſo in quo intendiť vtilitas ꝓximi. ſicut
fuit mēdaciū Sare que angelo negauit ſe riſiſ
ſe ob quandam erubeſcēriam vitandam Geñ.
xviij. Et Michol que mentita ē Sauli de Da
uid .ſ. coacta ꝙ dimiſerat eū recedere. i. Reg. xix
Et Chuſi qui mētitꝰ eſt Abſoloni dicēs ſe ami
cū ſuū. ⁊ dans cōſilium ſibi noxium. ij. Regū.
xv. ſed vt reuerteretur regnum ad euꝫ cuiꝰ erat
.ſ. Dauid. Tertio mō ꝑaccidēs pōt ꝯtrariari cha
ritati rōe ſcādali vel cuiuſcunqꝫ dāni ꝯſeqūtis ⁊
ſic etiam erit mortale. dum .ſ. aliquis non vereť
ꝓpter ſcandalū publice mentiri. Et ſic iſto mō .ſ.
ꝑaccidens nō ſolum pernitioſum mēdaciū qđ
de ſe ē mortale. ſed ⁊ iocoſum ⁊ officioſuꝫ q̄ de
ſe ſunt venialia pñt eſſe mortalia. Perdit ergo
deus dānatiōe eterna oēs qui loquūtur mēda
cium quocūqꝫ iſtoꝝ modoꝝ vbi eſt mortale. ſm̄
quod intelligendum eſt illđ Sap. i. Os quod
mentitur occidit aīam. ſ. cū mentitur mēdacio
qđ eſt mortale. vt ꝑnicioſuꝫ. Sic dicit glo. ſuꝑ
dicto verſu ps. Perdes oēs. Ad hoc etiam facit
qđ dicit Gratianꝰ. xxij. q. ij. §. Itē quod dr̄. Per
des. ꝑ pōt vniuerſaliter intelligi dicta auctas ps
etiam de mendacio veniali. Nam cum veniale
diſponit ad mortale. ſic quis perditur etiā mēda
cio veniali incꝫtū diſponiť ad mortale ꝓpter qđ
quis perditur. Et ſic intelligendum eſt illud. c.
Ne ec artificioſo. xxij. q. ij. Sciendum autem ꝙ
opinio quorundam fuit. vt refert Hugo cardi
nal' ſuꝑ illđ ps. Perdes oēs ⁊c. ⁊ glo. ſuꝑ. c. Ne
quis arbitretur. xxij. q. ij. ⁊ b. Tho. ſecunda ſcđe
q. vbi ſupra arti. ij. ꝙ omne mēdaciū etiaꝫ offici

oſum in viris perfectis eſt mortale ſed Hugo ñ
eā approbat. quinimo. b. Tho. vbi ſupra exꝑſſe
reprobat vt falſam. Idē Bonauen. in. iij. Et rō
hꝰ eſt ſm̄ ipm̄. qꝛ nulla circūſtātia aggrauat in
infinitum niſi que trāſfert in aliā ſpēm. Circū
cūſtantia autem perſone nō tranſfert in aliā ſpe
ciē niſi forte rōe alicuius annexi. puta ſi ſit ꝯtra
votum ipſiꝰ qđ nō pōt dici de mendacio offici
oſo ⁊ iocoſo. ⁊ iō neutrum eoꝝ eſt mortale in vi
ris perfectis niſi rōne ſcandali. Et ad hoc poteſt
referri quod dicit Aug. ꝑfectis eē p̄ceptum non
ſolum non mentiri ſed nec velle mentiri. q̄uis
hoc nō aſſertiue ſed ſub dubitatione dicat. Nec
obſtat ꝙ ponuntur in ſtatu cōſeruande veritatꝭ
qꝛ veritatē teneť ex ſuo officio in iudico vel do
ctrina conſeruare. Contra q̄ ſi mētiantur vt iu
dicando vel p̄dicando erit mortale. aliter vero
non optet qđ ſit mortale. Eſt aūt ꝯtra p̄ceptum
octauum illud .ſ. Nō loqueris ꝯtra ꝓximū tuū
falſum teſtimonium ſm̄ magiſtrū ſniaꝝ in. iij.
di. ⁊ hoc cum eſt mortale p̄ter p̄ceptū āt cū ē ve
niale. Oñditur āt grauitas ⁊ deteſtatō eiꝰ quia
inficit intellectum. minuit affectum. tollit dei
aſpectum. Quod inficiat intellectum pꝫ ex hoc
qꝛ falſum eſt malum intellectus cui mendoſus
innititť. Sic verū eſt bonū intellectꝰ a quo mē
doſus recedit. Vñ dicūt dānati. Errauimus a
via veritatis Sap. v. Sicut aūt intellectꝰ ē no
biliſſima potētia p̄uia voluntati qꝛ bonuꝫ intel
lectus eſt quod mouet affectum ad ſui amoreꝫ.
Ita corruptio eius per falſitatem eſt ꝑiculoſiſſi
ma ꝓpter quod diſtricte ꝓhibeť Leuit. xix. Non
loqueris mendaciū. Secundo mendaciū mi
nuit beniuolentie affectum. Nā mendaces cōi
ter ſunt exoſi hoībꝫ. Diſplicet enim cuilibet ſe
decipi ab alio. Et merito tales abominantur ab
hominibus qꝛ mendaciuꝫ deſtruit ⁊ ꝯturbat to
tam conuerſationem hominū ad inuiceꝫ. Tota
enim cōicatio hominū ad inuicē inſtrumenta
liter conſiſtit in actu ſignificatiōis. Nullus em̄
poteſt aliquid ſui cordis ſeu ꝯceptus mentalis
alteri cōicare niſi ꝑ aliquod intermediū ſignuꝫ
in quibꝫ ſignis vox obtinet principatū. Corrup
tio ergo ſignificatiōis que ꝓcedit ex lingua mē
daci eſt corruptō totiꝰ generatiōis humane. vn
de videmus hoc ſequi ꝙ ex multitudine mēda
cioꝝ ⁊ hominū qui ſunt mendaces quaſi nul
lus credit alteri ſed ſemper ſuſpectum hꝫ iuxta
illud Hiere. Mēdaces faciūt vt vera dicētibꝫ
non credātur. Sine mutua autem credulitate
nulla eſt fida ſocietas. nulla in aliquo fides. nul
la ſpes ⁊ ꝯfidētia firma. nlla amicitia vera. nullū
pactū firmū. nulla ꝯcordia. nlla pax nlla deniqꝫ
in aliq̄ bono firmitas. Et ſic mēdaciū ē cā innu
merabiliū maloꝝ que odio habentur ꝓpter qđ
dicitur Ecc. vij. Noli velle mētiri omē mēdaciū

id eſt vllo mendacio. Tertio tollit dei aſpectuꝫ
ſecundū hoc qḋ dr̄ in ps. Perdes oēs q̄ lo. mē.
⁊ merito. Dē eī ſimile applaudit ſuo ſili. Cū āt
deus ſit ipſa veritas ſumma nō pōt cū mēdacō
q̄s apparere in ↄſpectu eius. Sed vt dicit Joā.
Apoc. vlt. Foras. ſ. ſupnā ciuitatem quam vidit
canes ⁊ venefici ⁊ impudici ⁊ homicide ⁊ idolis
ſeruientes ⁊ oīs q̄ amat mendacium. Ego ſum
veritas ait verbū incarnatū Joh. xiiij. Impij̄ſ
ſima aūt blaſfemia eēt dicere vel ſentire. ꝙ ī eo
ſit aliqḋ falſuꝫ vel mendoſum. aut ꝙ ꝑ diuinū
verbum. aut q̄cquid in eo ↄtētū mendoſe aliq̄d
exp̄meret. imo mirabiliter de⁹ diligit ita veri
tatē. q2 ſeip̄m. ſ. diligit q̄ eſt veritas. ꝙ ſm glo. i
Cor. xv. Horrendū ē aliquid falſi de deo dicere
⁊ ſi ad laudeꝫ eius videat ptinere. cū Job. xiij.
dicat. Nūquid de⁹ indigꝫ nr̄o mendacio. q. d. n̄
vtiqꝫ. Conſtat āt ꝙ creatura rōnalis inq̄ꝫtuꝫ tal'
eſt eius imago. ⁊ omnis eius ſignificatiua exp̄ſ
ſio ē imago illius vbi facta ⁊ creata ad hoc vt ꝓ
mam veritateꝫ ſp̄ exprimat exterius ⁊ ſecundū
illius regulā ſe dirigat in oībꝫ ⁊ oīa faciat ab ea
nll'aten⁹ deuiādo ſ; venerādo laudādo. ⁊ magni
ficando. Sed mendaciuꝫ ē corruptela et macu
cula et deprauatio oīm predictoruꝫ. Et vt dicit
Anſelmus Adeo mēdaciū eſt malū ſm ſe ꝙ de⁹
nō pōt diſpenſare ꝙ homo dicat ſine pctō q2 nō
pōt recedere a veritate ſua. De futuro poſſꝫ diſ
penſare. q2 dn̄i eſt terra ⁊ pleītudo ei⁹. Et iō qḋ
poſſidet vnus pōt alteri dare. Vn̄ ⁊ Salomon
puer. vi. inter ea que odit de⁹ ponit linguā men
dacem. In hui⁹ etiā deteſtationem Ananias et
Saphira q2 mentiti ſunt Petro de precio agri
ſui venditi pditi ſunt corpaliter. mortē ſubita
neam incurrentes Actuū. v.

De promiſſione. §. IIII

ſimplici. ſ. abſq̄ iuramēto vl' voto. Ubi ſciendū
ꝙ cum quis ꝓmittit ſimpliciter aliquid illicitū
vtiqꝫ peccat. ⁊ illud ſeruare nō dꝫ q2 pctm̄ pctō
adderet. vn̄ Yſidorus. xxij. q. iiij. In malis pro
miſſis reſcinde fidē. ſ. nō ſeruando. Si aūt lici
tū eſt ⁊ poſſibile qḋ ꝓmittit ſ; ſeruare n̄ intēdit
vtiqꝫ peccat q2 mēdaciū dic. Si āt ſuare inten
dit. nō ſeruando cū pōt vtiqꝫ peccat. q2 oē ꝓmiſ
ſum debitum quod iure naturali ſeruandū eſt
adeo ꝙ ſm Aug. fides etiā q̄n hoſti ꝓmittitur ſ
uāda ē. xxiij. q. i. Noli. Et hoc niſi ſubſit vl' ſup
ueniat cā rōnabilis non implendi. puta nou⁹
caſus impmeditatus Vn̄ dicit. b. Tho. ſcd̄a ſe.
q. cio. ar. iij. ꝙ poteſt talis non ſeruans quod ꝓ
miſit excuſari ſi ſint mutate ↄditiones pſonaꝝ
⁊ negocioꝝ. Ut. n. dicit Sene. in li. de bn̄ficijs
ad hoc qḋ hō teneatur facere qḋ ꝓmiſit requiri
tur ꝙ omnia īmutata ꝑmaneant. Alioquin nō
fuit mendax in ꝓmittendo quod ꝓmiſit q2 hē
bat in mente ſubintellectis debitis ↄditiōibus
Nec etiā ē infidelis in nō ſeruādo qḋ ꝓmiſit.
Vn̄ apl's non eſt mentit⁹ nō eūdo Corinthuꝫ
quo ire ꝓmiſit ꝓpter impedimēta ſupuenientia
hīc ⁊ Gelaſius papa ait Beat⁹ Paulus aplus
nō iō qḋ abſit ſe fefelliſſe credendus eſt aut ſibi
extiſſe ↄtrarius. q̄n cū ad hiſpanias ſe ꝓmiſiſſet
iturū diſpoſitiōe diuina maioribꝫ occupatus ex
cauſis qḋ ꝓmiſit implere non potuit. q̄ꝫtū ipſi⁹
voluntati interfuit. hoc ꝓnūciauit. quod reuera
efficere voluiſſet q̄ꝫtum ad diuina ſecreta conſi
lij que vt homo non potuit oīa licet ſpū dei ple
nus agnoſcere ſuperna ꝑtermiſit. ſ. acceſſum ad
hiſpaniam diſpoſitiōe ꝓuent⁹. Nec q2. b. Pe
trus affectu diuine reuerentie ipi dn̄o reſpōdit
Non lauabis mihi pedes ineternū ſe fefelliſſe
qḋ abſit. aut ī ſua putabit minime ↄſtitiſſe ſn̄ia
ꝙ mox diuine ceſſerit volūtati. xxij. q. ij. Beat⁹.
Ꝺ ꝓmiſſa ſimpliciter incaute facta vel ꝓpoſita
ſeu determinationes cum occurrat aliquid me
lius fienduꝫ ſint mutanda ſeu poſſint īmutari
laudabiliter patꝫ ex hoc qḋ hētur. xxij. q. iiij. vbi
dr̄ ex ↄcilio libertano. Diffinitio. i. ꝓmiſſio īcau
ta laudabiliter ſoluēda eſt ſm glo. Nec eſt pre
uaricatio ſed temeritatis emēdatō. Item. q. ea.
Non ſemꝑ ꝓmiſſa oīa ſoluenda ſunt. Deniqꝫ
ip̄e dn̄s mutat ſn̄iam ſicut ſcriptura indicat ſi
cut pꝫ in Niniue ⁊ Ezechia. Itē in. c. Incōmu
tabilis. Angeli etiā apparētes Loth. inuitati ab
eo vt intrarent domū ſuam reſponderunt. Ne
quaqꝫ ſed in platea manebimus Geñ. xix. qui
tn̄ coacti precibꝫ poſtea intrauerūt. nec ī hoc mē
titi ſunt. q2. nō intendebant intrare niſi rogati
vt in hoc ↄmendaret hoſpitalitas in Loth. ⁊ ali
is ipſius daretur exemplum mutandi aliquan
do ꝓpoſitum. vt dr̄ in collato. abbatis Joſeph
Et hec diffuſe declarat Johā. Caſſian⁹ in colla.
Joſeph de diffinitiōibꝫ. hoc tn̄ verū eſt niſi tal'
ꝓmiſſiōis mutatō fieret in ꝑiudiciū alteri⁹. vel
ꝓmiſſio facta eſſet de neceſſarijs ad ſalutem q2
tunc dicit regula. Quod ſemel placuit ampli⁹
diſplicere nō pōt extra de re. iur. li. vi. Et nemo
pōt mutare ↄſiliū in alterius detrimentū de re.
iur. li. vi. cū cōcor. Sed q̄rit' vtrum aliquis te
neatur de neceſſitate ſalutis implere qḋ ſimpli
citer ꝓmiſit licite nec ſupuenit nouus caſus im
pediēs adimpletiōem. Et videt' qḋ ſic q2 dicit
Criſo. xxij. q. v. iuramenti ꝙ dn̄s nō facit differe
tiam inter ſimplicem loquelam. ſ. ꝓmiſſoriam
⁊ iuramentum. ſ. ꝓmiſſorium. Sed frangens
qḋ quis licite ſub iuramento ꝓmiſit cū pōt im
plere peccat mortalit' ſm doc. ergo ⁊ frāgēs ſim
plicem ꝓmiſſiōem. Reſpōdeo ſm Ricar. in. iiij.
di. xxxviij. Circa hoc eſt duplex opinio. Quidaꝫ
enim dicūt ꝙ ſi talis nō intendit ſe obligare ī fo
ro conſcientie non tenetur ad implendum tale

promiſſum de neceſſitate ſalutis. ſed ex ↄgruitate
Et p eis ē ar. extra de voto c. literaȝ. Quamuis. n.
ex iure nature obliget pmittēs ad implendum
qđ pmiſit. illa tñ obligatio nō eſt neceſſitatis ſꝫ
cōgruitatis niſi ſe ſic obligare intenderit. Et iđ
cōtrauenieñs ñ peccat mortaliter ſꝫ venialr. Nec
iurādū qꝛ ſicut ī lege ſcripta aliqua ↄplectunt
vt neceſſaria ad ſalutē aliqua alia vt expediētia
ꝛ nō neceſſaria. ſic in lege nature aliqua ↄphen-
dunt vt de neceſſitate obligātia. aliqua de hone
ſtate. ꝛ hoc rōnabiliter videt. aliq dicūt ꝙ nuda
promiſſio ex deliberatiōe facta pmittētē obligat
ad implendū de neceſſitate ſalutis. ar. p eis eſt
xij. q. ij. Quicūqꝫ ſuffragio. Ibi. n. dicit. Docū
qꝫ ↄmodū ex remūeratiōe. ſ. p obſequio impen
ſo promiſit promiſſi ſolutiōeȝ ſoluere opꝫtebit
vij. q. v. Quia Iohā. ꝫ ille. Huic vltime opiō
ni aſſentit Guil. dicēs ꝙ ex nudo pacto vel pro
miſſiōe orit actio. ꝛ ꝙ mortaliter peccat recedēs
a pacto extra de pac. c. i. Anto. de. bu. dicit idē p
bās hoc tali rōne. Excōicatō nō dꝫ fieri niſi pro
mortali vero vel pſumpto. xi. q. iij. Nemo epo-
rū. Sed pactū non ſeruās pōt excōicari vt apte
dicit. c. Antigonꝰ. extra de pac. ergo ꝛc. Et videt
ꝫ intelligendū de pmiſſiōibꝫ alicuiꝰ importan
tie. vñ ſequat dānū alicui ex fractione promiſſi.
qđ pꝫ ex illꝰ c. q inducūtur. Nā in leuibꝫ videt
eē veniale. Nō eſt etiā dubiū ꝙ poſſint ptes ſi-
bi inuicem pactū relaxari. ꝛ qlibet obligatiōeȝ
ſibi factā remittere. Sꝫ ꝛ in alternatiuis pmiſ
ſionibus electio eſt debitoris ꝛ ſufficit alterum
adīpleri. extra de re. iur. li. vi. Ar. aūt factū eſt p
ſecūda opinione. Nō tñ eſt vtrunqꝫ eiuſdē gra
uitatis pctm̄. Vñ dicit ibi Iohā. an. ꝙ compa-
tio fit ibi in genere ñ in quātitate cū dicitur ꝙ
deus nō facit differētiam inter ſimplicem loq-
lā ꝛ iuramētū. qꝛ videlicꝫ vterqꝫ. ſ. frangēs ſim
plicem promiſſionem et promiſſionem iuramē
to firmatam peccat mortaliter. ſed frangens iu
ramentum grauius peccat. Confirmat idē Ab-
bas ſiculus qñ. ſ. promiſſiōi ſimplici ꝛ iuramē
to dat validitas. cū. ſ. promittit iuſtū ꝛ licitum
mortale eſt ↄtrauenire ꝛſi ñ ita graue primū ſi-
cut ſecūdū. Secꝰ vbi pmiſſio ē nulla ꝑpter tur
pitudinem rei pmiſſe vel recipiētis promiſſio
nem vtputa qꝛ coegit ꝛ hmōi. Turpium enim
nulla eſt obligatio.

De obſidibus .§. v.

qui ſunt quaſi quedaȝ ſecuritas ſup facta pro-
miſſione. Queritur quis poſſit dari in obſideȝ
vtrū laicꝰ clericus ſecularis vel religioſus etiaȝ
ꝛ a quo poſſit dari. Rñdeo ſcđm abbatem ſiccu
lū ſup. c. ex reſcripto. de iureiurā. Sciēdū ꝙ qꝫ-
tū ad laicos dari pñt ab impatore hoſtibꝫ ſuiſ ꝛ
econtra. Et iſti obſides in hoc caſu ſunt quaſi
ſerui. Idem puto de alijs principibus habenti-
bus iura principis ſeu ius indicendi bellū. Et
licꝫ inferiores his dare ñ poſſint. tñ de facto cō-
trariū ē vſurpatū ſcđm Azo in ſumma. Et ſi in
ter puatos dant obſides vbi ñ interuenit iura-
mētū nō tenꝫ obligatō quatenꝰ. ſ. ille teneat ſta
re ī certo loco ꝛ nō inde recedere. qꝛ hoc videtur
quidā carcer priuatꝰ quā miro mō iura deteſtā
tur. vt li. i. C. de car. pua. Sꝫ vbi interuenit iu-
ramētū talis pōt ad obſeruantiā eius ↄpelli vt
ſ. ſtetit in certo loco prout ↄuentū ē. nō tñ aliter
debet detineri inuitus. Nō. n. credo tenere iura
mentū vt poſſit detineri inuitus. qꝛ eēt ↄtra bo-
nos mores. de re. iur. Nō eſt obligatoriū li. vi.
Qꝫtū vo ad clericoſ ſclareſ ñ pñt tales p epos da
ri obſides ſicut pñt monachi per abbateȝ. quia
nō ſunt ei ita aſtricti ſicut monachi abbatis. vñ
nō poterūt inuiti detineri licet ab initio aſſenſe-
rint ſine excōicatiōis pena. Nec pōt epō in hoc
diſpenſat. ar. c. Si diligēti ď fo. cōpē. A papa āt
dari poſſunt clerici in obſides. ar. c. Cuncta. ix.
q. iij. Quantum ad monachos de papa non eſt
dubium ꝙ poteſt dare ar. c. Per principalem.
ix. q. iij. Sed et abbas etiā p neceſſitate et vtili-
tate monaſterij pōt dare etiā inuitū. qꝛ non pōt
reſiſtere voluntati eius. Vñ ꝛ detineri poteſt in
uitus de cōſenſu tñ abbatiſ nō aūt inuito abba
te. quia habet beneficiū canonis. Si quis ſuadē
te. xvij. q. iiij.

¶ Caplm ſecundū de Adulatione.

Quia in adulatō
ne frequenter contingunt mēdacia
et ex auaricia aliquando procedit.
Ideo ſubſequenter de ea agendum. de qua lo-
quens pſ. cxl. ait. Oleum autem peccatoris nō
impinguet caput meum. Ubi dicit glo. Falſa
laus adulatoris rigore veritatis emollit ad no-
xia. Ubi ſciēdū ꝙ cū adulatio fiat cōiter p hūa
na colloqa in qbꝫ hoīes ad inuicē viuūt et con-
uerſantur ſcđm ꝓprietateȝ ſue nature quo ad dele
ctare vl ↄtriſtari alios. tripl'r ↄtigit fieri hūanuȝ
colloqum. Quidā. n. tenet mediū in delectādo
vel ↄtriſtando alios ex ſuis locutiōibꝫ ꝛ geſtibꝫ
querentes delectabiliter ſecūduȝ debitū modū
ſe habere cū his cuȝ quibꝫ ↄuerſant nō tamen
ita quin etiam cōtriſtent cum expedit. ſ. reprehen
dendo defectus eoꝝ. ꝛ hi dicuntur amici vel af-
fabiles. Ad qđ hortat ſapiens dicens Eccle. iiij
Cōgregationi pauperū affabilē te facito. Qui
dam alij ſunt q recedētes a medio cōmittūt de-
fectū in minus delectando qꝫ debeāt ꝛ magis cō
triſtādo quā congruat. ꝛ hi dicuntur agreſtes
ſeu diſcoli vl litigioſi. ij. ad Thimo. ij. Seruū
dei non oportet litigare. Alij vero excedūt in dele

ctando alios verbis plus q̄ꝫ debeant. ⁊ ibi dicūtur blāditores ſeu adulatores. Vñ Sen. Lauda to parce ⁊ vitupera pcius. Et de hoc vitio adulationis ait ps. Molliti ſunt ſermões ei⁹. ſ. adulatoris ſup oleū. ⁊ ipſi ſunt iacula. et alibi. Oleum ⁊c. In quibꝫ tria poſſum⁹ conſiderare.

Primo ꝯditiōeꝫ malicie adulatiōis ibi. Oleū
Scdo infectiōeꝫ blāditoris ibi pctōris
Tertio exclusionem complacentie laudationis ibi. non impinget caput meum.

Quantuꝫ ad primū. §. I

Adulatio apte appellatur oleū ꝑpter cōditionē materie ſimilem olee. Nam ſicut oleum eſt lucidū. dulce. et lubricū. Ita laus facta alicui que eſt materia adulatiōis habet quandaꝫ luminoſitatem apparentie. et ſuauitatem cōplacētie et lubricoſitatem adherētie. Nā vt dicit quidam. Nulla eſt tam excelſa virtus q̄ dulcedine glīe nō tangatur. gloria autem reſultat ex laude. Sed ſicut oleum maculat pannū ubi effunditur ita adulatio ad eum quem dirigitur multociēs etſi non ſemper maculat. Eſt ergo adulatio quoddā vitiū quo quis q̄rit alteri placere ex laudatōne facta ad ipꝫ vel alio actu ſ̄ inordinate. Sūt ergo tria videnda pro declaratiōe eius.

Primum de complacendo.
Secundum de laudando.
Tertiū de īordinatiōe ipſius laudis.

Quantum ad primū ſciendum ꝙ velle alteri placere pōt fieri quadrupliciter. Primo ad dei honorē et gloriā ꝓcurandā. Sic Heſter ad cōplacēdū regi Aſſuero acceſſit ad eū ornatiſſima laudās eū magnifice. dicēs. Mirabilis es tu domīe et facies tua plēa ē oīꝫ gratiaꝝ. Heſter. xv. Ut inde poſſet reuocare ſniam datā ꝯtra pplm dei de extermīnio ei⁹. Sic ⁊ Jeremias laudabat Nabuchodonoſor ſcribēſ trāſlatis in Babiloniam ut orarēt pro vita eius et filijs. q: in pace eius erat pax eoꝝ. Sic et Daniel in exponēdo viſionem ei. Secūdo pōt quis velle ⁊ q̄rere placere alteri ad beniuolētiā eius habendaꝫ. Et ſic Paulus querebat placerē Feſto iudici vocans eum optimum. ⁊ Herodi dicēs ſe fore beatū audiri coram eo. vt ſic habita beniuolētia liberaretur a calūnijs iudeorum. Sic et mulier illa Thecuites intcedēs ꝑ Abſalone laudās dauid. Tertio ꝑpter proximorum vtilitatem faciēdam. Et ſic apl's de ſe ait. Ego per omnia omnibus placeo. i. ad Corin. x. Et iterū factus ſuꝫ oīa omnibus vt omnes lucrifacerem. i. Corin. ix. ⁊ hoc conformans ſe moribꝫ eorum q̄ꝫtuꝫ poterat ſine peccato vt eis placeret. Quarto pōt q̄s alteri velle placere nō ꝑpter aliquod predictorum ſed ꝑpter inaneꝫ gloriā ſui vel ꝑpter decipiēduꝫ eum vel damnificandum vel aliquod illicitum conſequendum. ⁊ hoc eſt malum pertinens ad adulationem. De quo. ps. xiij. ait. De⁹ diſſipauit oſſa eoꝝ id eſt virtutes qui hominibꝫ placēt ſcilicet adulando. Et ad Galla. i. Si hominibus placerē chriſti ſeruus non eſſem. Quātuꝫ ad ſecūdū notādū ꝙ laudare aliquos contingit quadrupliciter. Primo vt deus honoretur et hoc eſt bonum. Sic ſacerdos ſumm⁹ Joachim laudauit Judith de occiſione Holofernis et liberatione populi dicens Judith. xv. Tu gloria Hieruſalē. tu leticia iſrael. tu honorificētia ppli noſtri eo ꝙ dilexeris caſtitatem. Secūdo laudatur quis virtuoſe vt non deficiat in tribulatiōe poſitus ſed conſoletur. Sic laudata fuit Noemi. ⁊ Ruth moabitides afflicte ⁊ de paupꝑtate a Boos vt cōfortarent̄ Ruth. iij. Tertio vt virtus in ꝑimo augeat̄ ⁊ in bono proficere conet̄. Nam vt dicit Sen. Virtus laudata creſcit ⁊ vt ferat melius correctiōem. Sic apoſtol⁹ laudat mirabiliter Corīthos in pricipio p̄me epiſto e dicens. In omnibꝫ diuites facti eſtis in illo. ita vt nil vobis deſit in vlla gratia. ⁊ paulo poſt de multis reprehendit. Nec mendaciū dixit ī hui⁹ quia erant valde boni inter illos in quibus erāt illa perfecta dona de quibꝫ laudauerat. Quarto laudari poteſt quis ad malum finem vel nō ſeruatis debitis circuuſtantijs. quod pertinet ad adulatiōem. Quantū ad tertium ſit laudatio vel alius actus. puta honoris ⁊ reuerētie ad complacenduꝫ inordinate ⁊ quadrupliciter. primo laudādo de ſibi dubio vel incerto. ꝑpter q̄d dicitur Ecleſi. xi. Non laudes virum in ſpecie ſua. Gloſa. i. ne iuxta ſpeciem corporis extimes qualitatem mentis. quia homo videt que foris ſunt. deus autem intuetur cor. ⁊ Ecleſi. xi dicitur. Ante mortem non laudes quenquam Glo. ſtultum laudare pugnanteꝫ quaſi iaꝫ pugne victorem. Ille eniꝫ qui videtur bene agere neſcimus quo aīo agat. aut ſi velit vl' poſſit perſeuerare in finem. Secundo laudat̄ quis male cum laudatur de illicito. ſm illud. Laudat̄ peccator in deſiderijs aīe ſue. ⁊ Yſaie. v. Ue q̄ dicitis malū bonū. videlicꝫ laudādo malū tanq̄ꝫ bonū. vñ Caſſiodorus in quadam epiſtola ſic ait. Adulatō blāda oībꝫ applaudit. omnibus ſalue dicit. Prodigos vocat liberales. auaros parcos. ſapientis laſciuos. vel prodigos curiales. garrulos affabiles. obſtinatos cōſtantes. pigros maturos ⁊ graues. hec ille. Tertio laudatur quis indebite cum laudatur de bono. ſed vltra quam ſit. vel non ſeruatis debitis circunſtantijs. de quo poteſt intelligi illd Yſai. tertio. Popule meus qui beatum te dicunt ipſe te decipiunt. Quarto cū tacet malū quod videt nec rep̄bit cū pōt. Uñ ⁊ videt̄ approbare ⁊ q̄ſi laudare

cum hoc facit ne diſpliceat illi ſ3 vt placeat. Un
de Beda. Adulator q̄ tacet ⁊ dat ꝯſenſum ne of
fendat illū q̄ ē credit hr̄e ꝓpiciū. Improprie tñ
dicit̄ hi⁹ adulatio. hec Alex. ij. pte ſume. q. xxvi

Secundo notatur. §. II

infectio ipſius adulatoris q2 ex ipa adulatione
inficit̄ ⁊ pctōr efficit̄. vn̄ dicitur. Pectōris oleo-
ſ. adulatiōis ꝓpter qđ quis efficit̄ pctōr ⁊ macu
latur in aīa. Q2 aūt nō ſolū ſit peccatū ſed mor/
tale ⁊ graue ꝓbat̄. Nullus clericus punit̄ pena
depoſitiōis niſi ꝑ mortali ⁊ graui. ⁊ rō eſt q2 il/
la ē maxime pena maior etiā excōicatiōe. vt pz
xxiij. q. iiij. Forte. Sz adulator punit̄ h⁹ pena.
Nā dı͂ di. xlvi. Clericus q̄ adulatiōibꝫ ⁊ ꝓditio
nibꝫ vacare dep̄hendit̄ degradet̄ ab officio ergo
⁊c. Sciendū tñ q̄ nō ſemp. ſed tribus modis a/
dulatio eſt mortale. Prim⁹ ē rōe materie lauda
tiōis. i. cū q̄s laudat̄ de aliquo criminali. Et de
hac intelligit̄ illđ Ezech. xiij. Ue qui cōſumūt
puluillos ſub oī cubitu manus. ⁊ faciunt ceruı
calia ſub capite vniuerſe etatis ad capiēdas aīas
Quod exponēs Gre. in mora. ait. Ad hui⁹ pul
uillus ſub cubitu ⁊ ceruical ſub capite ponit̄ vt
molliter q̄eſcat̄. Quiſq̄s ergo male agentibus
adulatur puluillū ſub cubitu ⁊ ceruical ſub ca/
pite ponit. vt qui corripi ex culpa debuerat ī ea
fultus laudibꝫ quieſcat. di. xxvi. Sūt nōnulli
Ue aūt importat dānatiōem eternam q̄ ꝑ hui⁹
adulatiōe īcurrit̄. q2 mortale. Et rō hui⁹ eſt q2
quicūq3 agit ꝯtra charitatez dei ⁊ ꝓximi peccat
mortaliter. Sz hoc facit q̄ adulat̄ in h⁹. malis.
Naz per hoc fouet ⁊ nutrit eū ī ipō pctō. vt pa/
tet ex dicta auctoritate ⁊ expientia ergo. ⁊c. Se
cūdus modus eſt ratione forme vel intentiōis.
cū ſcz quis ꝑ adulationem intendit nocere ali/
licui notabiliter in tpalibꝫ vel ſpūalibꝫ vt cū in
tendit ad aliqđ illicitū inducere. vel decipe ipm
in tpali ſubſtātia cū viderit eū in ſe ꝯfidere. vel
vt indicet ſecreta cordis ſui. vn̄ adulator poſſit
ei nocere. Sicut fecerūt phariſei cum miſerūt
diſcipulos ſuos ad xp̄m interrogandū. vtrū lice
bat cenſuz dari ceſari dicentes. Magiſter, ſcim⁹
q2 verax es ⁊c. Matth. xxij. ei adulando. Et de
hui⁹ dr̄ ꝓuer. xxvij. Meliora ſunt vulnera dili/
gentis q3 oſcula fraudulenta odiētis. q. d. Me/
liores ſūt increpatiōes dure ⁊ verbera amici ſeu
ꝓlati. etiā ſi vulneret ſenſualitatem ꝯtriſtando
⁊ inferat ꝓ demeritis penas ⁊ plagas. q3 fraudu
lenta oſcula. i. q3 applauſus ⁊ adulatiōes nocere
intēdentis vl' diſſimulāt̄. Pz hoc etiā rōe. Nā
q̄ intēdit alicui nocere tpaliter vel ſpūalit̄ mor
taliter peccat q2 ꝯtra iuſticiā agit ⁊ charitatem.
Sed qui adulatur modo p̄dicto nocere inten/
dit ꝑ hoc ergo ⁊c. Tertius modus eſt rōe circū/
ſtātie vel occaſiōis cū vz. ex hoc q̄ aliquis lauda

tur ſu p̄ modū inde ſupbiā īcurrit l' inanē gl'iaz
taliter q̄ peccat mortaliter. tñ ⁊ ſi ꝑ accidēs ſeu
p̄ter intētiōem hoc eueniat. tñ q2 adulās eſt oc/
caſio illius ruine. ideo peccat mortaliter. ſi tñ oc
caſio ſit data ñ accepta. Nā ſi ex ꝑua laudatiōe
⁊ ſi inordiata ⁊ icauta q̄s ſupbiat mortaliter pec
cat. videt̄. n. occaſio magis accepta ex ſe q3 data
ab alio. mltū ergo tēpandū ē op⁹ laudatiōis hu
mane in pn̄tia hoīm Aug. in. xiij. de trinita. ait.
Magis optābo a quolibz rep̄hendi q3 ab adu/
latore laudari. Nullus. n. rep̄henſor formidan/
dus eſt amatori veritatis. Laudator do errat et
cōfirmat errorē, ꝓbat̄ hoc rōe ꝑ reglaz illā. Qui
occaſiōez dāni dat dānū dedz dediſſe videt̄ extra
de iniu. ⁊ dā. Si culpa. Sz q̄ laudat aliū ita ex/
ceſſiue ⁊ ita inordinate q̄ dat ei occaſiōem rui/
ne pcī mortalis ſufficienter dat ſibi dānū pcī
mortal. g̃ ⁊ ipe mortaliter peccat. Sn̄ias ꝯcluſi
uas p̄dictas ponit b. Tho. ſe. ſe. q. cxv. Extra p̄di
ctos tres modos vel caſus adulatio eſt veniale
cū vz q̄s adulat̄ ſola intētiōe placēdi ⁊ delectan
di et nō in malo. vel cuz quis adulat̄ ſola intēti
one euitādi aliqđ malū ſine alterius detrimēto
vel intētiōe ꝯſeq̄ndi aliqđ bonū ī neccitate. Nul
lū eī hoꝝ de ſe eſt ꝯtra charitatez. Et ī his caſibꝫ
intelligēdū eſt dictū Auguſt. q̄n̄ pōit adulatio
nem inter venialia. di. xxv. §. al'. eam.

De grauitate hu. § III

ius pcī in ſe. ⁊ ꝓpagatiōem ad alia. Nota p̄mo
q̄ ī ſe ē ita graue q̄ ꝑ eā incurrit̄ dei maledictio
ſequitur hoīm erga ipm deteſtatio ⁊ dei ire ꝓ/
uocatio, ꝓducit̄ maloꝝ ⁊ obſtinatio. Pro p̄io
dicit dominus per ꝓphetam adulatoribus. ma/
ledicam benedictionibus veſtris. quia vt ex/
ponit Gre. Qui iniq̄ agūt benedicunt̄ ab eis a/
dulanturq3 peccatoribꝫ dummodo diuites fiāt.
i. q. i. Multi. Ad quod etiaz facit qđ ait Iere. ꝓ
pheta. xx. Maledictus qui annūciauit pr̄i meo
digna. Natus eſt tibi puer maſculus ⁊ letifica/
uit eū. Pt de quo naſcimur eſt mundus. puer
maſculus mūdi eſt op⁹ magni ſceleris. Filij mū
di ſunt opa que fiunt a mundo id ē mundanis
Anunciat autem patri id eſt mundo maſculuz
natū ⁊ letificat. quando adulator laudat hoīem
de magno ſcelere. ⁊ ſic letum facit quia de hui⁹
gaudet mundus. Hic autez ſcilicz adulator eſt
maledictus a domino. Quando enim aliquis
ꝑpetrat aliquam notabilem vindictam vel ma/
lū aliud. ſolz ei dici ab adulatoribꝫ. Fecſti ſicut
maſculus. Pro ſcđo dr̄ ꝓuer. xxiiij. Qui dicūt
impio iuſt⁹ es. maledicent eis populi ⁊ deteſta/
buntur eos tribus. Unde Auguſtinus ſup illo
verbo. Iniquus benedicitur ſcilicet ab adulato
ribꝫ. Exacerbauit dn̄m peccator. ſic ait. Hec eſt
magna ira dei vt deſit correctio ⁊ adſit adulatio

Et ſubdit cāꝫ. Adulātiū ei lingue alligāt hoīes
in peccatū. delectat eī ea facere ī qbꝰ ñ ſolū merui
tur repꝛhēſoꝛ ſꝫ laudaī opatoꝛ. Pro. iij. ſ. qđ in/
ducit obſtinatiōeꝫ. Qꝛ figurate de Dina filia Ja
cob violata deſignāte aīaꝫ ſuggeſtiōibꝰ diaboli
aſſentiēteꝫ qꝛ Sichē oſtupratoꝛ eiꝰ ipam triſtē
effectā blādiciis ꝯliniuit. Gen. xxxiiij. Cū eī pec
cato omiſſo ɔſcīa moꝛdeat ⁊ triſtitiam mēti īfe/
rat blāditie ⁊ adulatiōes ꝓcurate opa diaboli de
tinēt aīam ī malo. vñ dñs p Ezech. ɔtra adula/
toꝛes dic. Edificabāt ipi parietē. ⁊ illi liniebāt
eū. Qđ exponēs Gre. ī moꝛa. ait. Edificare pie/
tē ē quēlibꝫ ɔtra ſe obſtacula ⁊ duritiā pctī con
ſtruere. i. omi[ttere] pctā q reddūt hoīeꝫ durū. Sꝫ
pietē liniūt q pctā ꝑpetrātibꝰ adulātur. vt queꝫ
illi perſi agentes edificāt ipi adulātes qi nitī/
dū reddāt. di. xlvi. Sūt nōnulli. In ɔpatōe ꝯo
ipius ad alia pctā occurrūt due qōes. Pria qo ē
An pctm̄ adulatiōis ſit grauiꝰ pctō hoīcidij. Et
videt qꝛ ſic. qđ tali rōe oñdo. Peccatū q̄to plꝰ
mentem corrūpit ⁊ plus alicui nocꝫ tāto eſt gra
uiꝰ. Sꝫ ita facit adulatio reſpectu homicidij qđ
dupliciter pbo. pmo qꝛ ſuper illud verbum ps.
ix. Qm̄ laudaī peccatoꝛ in deſiderijs aīe ſue. Ex
acerbauit dñm peccatoꝛ. Hiero. ſic dic. Nihil ē
qꝛ tā facile corrūpat mentes hoīum vt adulatio.
Scđo pbo hoc idē qꝛ ſup illđ ps. lxix. Cōuertāī
ſtatim erubeſcentes. dicit glo. ſic. Plus nocet
ligua adulatoꝛiſ q̄ꝫ gladiꝰ pſecutoꝛis. Vñ Aug
Noli putare te nō eē hoīcidā cū frī tuo male p/
ſuades. Si eī mala pſuades occidis. de pe. di. i
Noli. ergo videī adulatō eē grauiꝰ peccatū hoī
cidio. Rñdeo q̄ꝫ adulatō ⁊ hoīcidiū ī grauedine
ſe hñt ſicꝫ excedētia ⁊ exceſſa. qđ pꝫ. qꝛ hoīcidiū
eſt grauius peccatum adulatione duplici rōne.
Prima eſt qꝛ lingua adulatoꝛis non nocet ita
efficaciter ſicut gladius pſecutoꝛis qđ patet. qꝛ
gladius pſecutoꝛis effectiue occidit quaſi ſuffi/
ciēs cā moꝛtis. ligua āt adulatoꝛiſ nō ita efficaci
ter nocet. qꝛ nullus pōt alteri eē ſufficiēs cā pec
cādi. ſꝫ cū gladius pſecutoꝛis ſit cā moꝛtis ſuffi/
cienter ⁊ ligua adulatoꝛis ſit cā peccādi ñ ſuffi/
ciēter ſꝫ occaſionaliī. iō hoīcidiū ē grauiꝰ pecca/
tū adulatiōe. Scđa rō eſt. qꝛ malū irrecupabi/
le ē grauiꝰ malo recupabili. Sꝫ nocumētū hoī
cidij ē irrecupabile. nocumētū vero adulatiōis
ē recupabile. ꝫ ⁊c. Ex alia vero pte adulatō eſt
grauius peccatū homicidio. duplici rōne. Pria
eſt. qꝛ peccatum q̄to plus nocet in ꝑcioſiorbꝰ
bonis tanto grauius ē ſed ligua adulatoꝛis plus
nocet in ꝑcioſiorbꝰ. ſ. in bonis ſpūalibꝰ quam
gladius pſecutoꝛis qui nocet in corpalibꝰ tantū
ergo ⁊c. Secunda ratio eſt. quia peccatū quā/
to occultiꝰ nocꝫ ⁊ minus caueri pōt tāto eſt gra/
uiꝰ. Sed peccatuꝫ adulatoꝛis occultius nocet.
Magis eniꝫ caueri poteſt a manu perſecutoꝛis
q̄ꝫ a lingua detractoꝛis ergo ⁊c. Secūda qſtio ē
An adulatoꝛ ita grauiter peccet ſicut ille cui ad
ulatur. Et videī qꝛ grauius tali rōe. Quicunq̄ꝫ
verbis alij nocet non minus nocet ſibi q̄ꝫ alijs
ſed ille q alteri adulatur inducit eū ad peccādū
moꝛtaliter qđ patet. qꝛ ſuper illud ps. Oleū āt
peccatoꝛis ⁊c. dicit glo. Falſa laus adulatoꝛis a
rigoꝛe veritatis emollit ad noxia. ergo mľto ma/
gis adulatoꝛ in ſe peccat. Rñdeo duobꝰ modis
Primo ſimpliciter ⁊ abſolute ſine aliqua diſti
ctione qꝛ ille qui adulaī alteri ⁊ nocꝫ ei plus pec
cat ⁊ plus nocet ſibi q̄ꝫ illi cui adulatur. Cuius
rō eſt. qꝛ ſibi nocet tanq̄ꝫ ſufficiēs cā peccādi ali
is autem nocet. ⁊ eſt cauſa peccandi occaſionaliī
tantū. Secundo modo reſpondeo cum diſtin/
ctione. Diſtinguēdū eſt eniꝫ de illo cui aliqs ad
ulatur. Aut eī ille nō aſſentit adulationi. aut aſ
ſentit. Primo enim cū quis nō aſſentit adulati
oni. tunc adulatoꝛ peccat moꝛtaliter ex intentio
ne inducendi illum ad peccatum moꝛtale q̄ꝫtū
in eo fuit licet adulationi ille non aſſenſerit. ſe/
cūdo vero cum aliquis adulatoꝛi aſſentit ⁊ acq
eſcit tūc de tali diſtinguo. qꝛ aut eſt quidā q deci
pitur credendo adulatoꝛi plus de ſe q̄ꝫ ſibi. ⁊ ta
lis cū decipitur ab adulatoꝛe minus peccat quā
adulatoꝛ. Eſt alius qui non ſolum credit adu/
latoꝛi. ſed etiam fouet adulatoꝛeꝫ ⁊ ꝓcurat vt fi/
at adulatō. ⁊ talis plus peccat q̄ꝫ adulatoꝛ. De
tali loquitur Hiero. ad Cellantiam ita dicens.
Iſto maxime tpe regnat vitium adulatiōis qđ
eſt grauiſſimum. qꝛ humanitatis. ac beniuolen/
tie loco ꝺꝛ. Et ita fit vt qui adulari neſcit aut in
uidus aut ſuperbus reputetur. hec. b. Tho. ſcđa
ſe. q. cxv. ⁊ Rai. in ſumma.

Quātū ad tertiū §. III

pꝛincipale ſcilicet excluſionem complacentie q
oꝛitur ex adulatione que notatur cum dicitur.
Non impinguet caput meum id eſt mēs mea
nō delectabiī. Conſiderandum eſt enim reme/
dium ɔtra ipſam. Quinq̄ꝫ aūt ſunt remedia q
bus adulatiōis peccatum excludiī ⁊ vitaī. ſ. de/
ceptio. redargutio. detractō. bone ɔſcīe ɔdictō. ꝓ
pꝛie miſerie cōſideratō. Primum remediuꝫ ad
adulationē vitandū ē deceptiōis ɔſideratō. Ab
illo eī ſemp cauendum eſt q ſp decipit. ſed oīs
adulatoꝛ eſt talis. Ita dicit Aug. ſup ps. Adu/
latio eſt fallaci laude ſeductio. vñ puer. xi. Si/
mulatoꝛ oꝛe decipit amicum ſuum id eſt adula
toꝛ. Qui aūt verbis blandis allicit ad peccā
dū aut blādicijs ⁊ fauoꝛbꝰ inſtruit qliter pctā
fiāt aut ī bono blādimrꝫ extollit iō tal' ꝺcipit aī/
cū ſuū. huic ñ ē credēdū. Jere. xij. Ne credaī eis
cū locuti fuerīt tibi bona. ps. Oleū peccato
ris nō impinguet caput meū. Gloſa id ē ſimu

lata dilectio ⁊ falſa laus adulatoris nõ impiguet
caput meum.i.mentem meã ñ delectabit nec a
vigore veritatis mouebit. Uidemus enim maĩ
feſte ꝙ adulatores cum aliquem falſe irriſerit
de illo dicunt. vide quõ illi vnxi caput. Secun-
dum remediũ ↄtra adulationis peccatũ eſt me-
lioris redargutio. Naz redargutiõ viri iuſti mł-
tum valet ad circũſpectiõem noſtroꝝ operũ ne
adulatione aliq̃ in bonis q̃ facim⁹ extollamur.
Eccle.vij. Melius eſt a ſapiente corripi q̃ȝ ſtulto
rũ adulatiõnibꝫ decipi. Rõ huius eſt q2 cũ ſapi
ens hẽat rectũ iudiciũ rõis.iõ eſt aliorũ regula
directiua. Stultus ãt vel vitioſus cũ extortum
habeat iudicium rõnis ⁊ ꝑõñs appetitum inor
dinatũ.nõ eſt ſequendus ſed potius deteſtand⁹
ꝓuer.i. Fili mi te ſi lactauerĩt petõres.ſ.adulan
do ꝑterita extollendo pñtia.inclinãdo ad futu-
ra ne acq̃eſcas eis. Ad qð Sen̄.quaſi dat bonũ
documẽtũ dicẽs. Sit tibi tam triſte ſi lauderis
a turpibꝫ q̃ȝ ſi lauderis ob turpia. Tertiũ reme
diũ ↄtra adulatiõis vitiũ eſt detractiõis ↄſidera
tio ⁊ impugnatiõ. Nã ab illo cauere debemus q̃
velut hoſtis nos ſemꝑ ꝑſequit̃. Ez talis eſt a-
dulator. Unñ Aug.ſuꝑ ps. Duo ſũt genera ꝑſe
cutoꝝ.ſ.vituperãtiũ ⁊ adulãtiũ. Sz plus nocet
lingua adulatoris q̃ȝ gladi⁹ ꝑſecutoris. ⁊ Gre.
dicit remediũ ↄtra adulatõez eſt detractio. Sci
endũ eſt.inq̃t ꝙ ne ĩmoderatis laudibꝫ eleue-
mur plerũq̃ȝ noſtri rectoꝝ moderamĩe detracto
ribꝫ lacerari ꝑmittit̃ vt quos vox laudãtis ele-
uat lĩgua detrahentis humiliet. Idem.vi.q.i.
Sũt plurimi. Et Amb.de officijs. Nõ eſt ve-
ra amicicia vbi ẽ adulatiõ fallax. ⁊ Sen̄.in epi-
ſtolis. Malũ hoĩem blande loq̃ntez agnoſce tu
um laq̃ũ eẽ hz ei ſuũ venenũ blanda orõ. Quar
tũ remedium contra adulationem eſt bone con
ſcientie conditio. Nam bona ↄſcia ſꝑ minus de
ſe eſtimat ⁊ in agendis ſuis ſemꝑ metuit ne ali
quid reprehenſibile inueniat̃. Et Gre. Bonaruz
mẽtiũ eſt ibi culpaz agnoſcere.i.timere.vbi cul-
pa nõ eſt.di.v. Ad eius. Hinc idez Gre. Inter
ꝟba laudãtiũ ⁊ vituperantiũ ad mẽtez ſꝑ recur
rendũ eſt.⁊ ſi in ea non inuenitur bonum quod
de nobis d̃r.magnam nobis triſticiam genera-
re.dz. Et rurſum.ſi in ea non inuenitur maluz
qð de nobis hoĩes loquũtur.in magnam debe-
mus leticiam exilire.xi.q.iij. Inter verba. Quĩ
tum remediũ ↄtra adulatiõem eſt ꝓpꝛie miſerie
inſpectiõ vel cognitio. Qui eĩ cogitat qualis eſt
intus non extollit̃ dum laudatur exterius. Unñ
Seneca in epiſtola.lxxvij.ſic ait. Intus teipſuz
conſidera non qualis ſis alijs credas. Et beat⁹
Gre.ſuꝑ Ezech.ſic ait. Quid eĩ ꝓdeſt ſi omẽs
laudent ⁊ ↄſcia accuſet aut quid poterit obeſſe
ſi nobis oẽs derogent ⁊ ↄſcientia ſola defendat
q.d.nihil. Idẽ.xi.q.iij. In cũctis.

Capitulum tertiũ de Iuramento.

IUramẽtum ſic
diffiniri poteſt. Iuramentum eſt af
firmatio vel negatio de aliquo.ſ.de
facto vel fiendo ſacre rei atteſtatione firmata.
Quantuz ad primam partem diffinitionis hu
ius nota ꝙ hoc dicitur affirmatio vel negatio
non ſolum prout ore profertur ſed etiam actu
puta ſi alicui dicat̃.iura ſuper librum iſtum.ſi
tale negocium ſic ſe habet.vel qð dices verita-
tẽ de tali materia.⁊ ille tangit librum nihil dicẽ
do aliq̃ñ ⁊ tñ ille ↄtact⁹ habet̃ ꝓ iuramẽto ſeu lo-
cutione iuratoria. Et nota ſcḋm Iohan.an.i cle.
circa iuramentum quod fit ex ordinatiõe iuris
multipliciter fit. Quedã enim iura dicũt ſim-
pliciter debere iurari. Quedã corꝑaliter. Que-
dam ſuper ſancta dei euangelia. Quedã addũt
ipſorum tacturam.vt.i.q.vij. Quotiẽs. Apud
italicos interꝑtatur conſuetudo ꝙ ſufficit quẽ-
liber librũ vel quamlibet ſcripturam tangere.ꝙ
ſatis puto procedere vbi etiã de iuramento cor
porali exprimitur. Non ſic vbi de tactu euange
lioꝝ ponitur vt extra de heret.in.c. Multorum i
cle.ſuper ver. Tactu. Quantum ad ſecundaz ꝑ
tem.cum ſcilicet dicitur de aliquo facto vel fien
do.nota ſcḋm.h. Tho.ſecunda ſecunde.q.lxxxix.et
Rai ꝙ iuramentum eſt duplex.ſ.aſſertoriũ et
hͦ ẽ de aliquo facto ꝑſenti vel preterito cũ.ſ.quiſ
iurat aliquid ſic fuiſſe factum vel ſic modo eſſe.
Aliud dicitur promiſſoriũ cuz ſcilicet quis iura
mẽto ꝑmittit aliquid ſe facturũ. Et quodlibet
horum fit dupliciter.quia vel per ſimplicem at
teſtatiõez.vt cũ ſimpliciter iurat aliquid fuiſſe
vł eẽ vł ñ eſſe.vel eſſe facturũ vł non facturum
aliquid vel ꝑ execratiõem.vel cũ iurat ſi non ẽ
ita ut aſſerit vel ſi non faciet quod ꝑmittit ꝙ de
us non adiuuet eũ vel non ſaluet.vel eueniat ſi
bi tale vel tale malum vel filijs ſuis ⁊ huiuſmõi
Et ſic obligat illud per quod ſic iurat vt diui-
nũ iudiciũ ĩ eo exerceatur.vel diuina vltio ſi ñ
iurat verũ. Quantum ad vltimã partem cum
ſcilicet dicitur ſacre rei atteſtatiõe firmata.ſcien
dum qð cum iurat̃ per creaturas nõ aſſumunt̃
creature in teſtimonium ſecundum ſe.ſed inq̃ȝ
tum diuina virtus aliquo modo in eis manife
ſtatur. Ut cum iuratur per fidem per euangeliũ
vel per ſanctos.intelligit̃ ꝑ deũ cuius veritas
cõtinet̃ in fide ei⁹ vł ĩ euãgelio ei⁹.⁊ ſcĩ hãc ꝟi
tatẽ ꝑdicauerũt ⁊ tenuerũt. Unñ ⁊ Aug.dicit ꝙ iu
rat ẽ deũ ĩ teſtẽ inuocar eq2 ſcz principaliter in-
uocat̃ teſtimoniũ eius. Diffinit̃ autem hic iu-
ramentum ↄmũiter.prout ſcz fit licite vel illici-
te quamuis cũ fit illicite potius dici deberet per
iuriũ.q̃ȝ iuramentũ quia iuramentũ importat

actũ virtutis periuriũ vero actũ vitij. Et dicit iuramentũ quaſi iuris aſtringimentũ. vl' q2 ꝓ iure ſumit vt hẽat ꝑ vero qꝺ ſic iurat ſm Tho vbi ſup. Dicit etiã ſacramẽtuz ob ſacra aſtrin/gimẽtum ſm Nico. ſiculũ. Iſte alio mõ ⁊ cõi/us dr̃ Abbas de Sicilia. ſed in hoc ti. vbi freqn̄ter allegat. d. Nico. de Sicilia.

De iuramẽto quo .§. I.

modo ſit licitũ ſi fiat cũ debitis modis qꝺ tot̃ notat ⁊ ꝓ themate accipi põt in aucte q̃ hẽtur Iere. iiij .c. Et iurabũt i noĩe meo Viuit dñs i veritate iudicĩo ⁊ iuſticia. vbi tria notant.

Primo act' licit' religiõis. ibi. Et iurabũt.
Scd̃o mod' ꝯgru' locutiõis. ibi. viuit dñs.
Tertio effectus neceſſarius huius actionis. ibi. In veritate iudicio ⁊ iuſticia.

Quãtuz ad pri; .§. II

mum ꝙ iuramentũ ſit ẽt licitũ ⁊ bonũ oñditur ex rõne. ex fine ex ſcripture ſerie ſeu narratione. Ratio aũt qua ꝓbatur iuramentũ in ſe licituz eſt iſta. Ille q̃ iurat inuocat diuinũ teſtimoniũ ad ꝯfirmãdũ ea q̃ dicit vt pz ex diffinitiõe Aug dicẽtis Iurare ẽ deũ in teſtẽ inuocare. nibil ãt cõfirmat niſi ꝑ aliqꝺ qꝺ eſt certius ⁊ poti' ⁊ iõ in hoc ipõ ꝙ hõ ꝑ deũ iurat fatet eũ potiorez vt pote cuius veritas eſt infallibilis ⁊ cognitõ vni uerſalis. ⁊ ſic aliquo mõ deo reuerentiam pbet. Vñ Hiero. dicit ſup Math. ꝙ q̃ iurat. aut ve/nerat aut diligit eũ ꝑ quẽ iurat. Et pħs. vi. me thapħ. dicit ꝙ iuſiurãdũ eſt honoratiſſimũ. Ex hibere aũt deo honorẽ ⁊ reuerẽtiã ptinet ad v/tutez latrie ſeu religiõis. Vñ ⁊ Deutro. vi. vbi agitur de ſeruitute latrie dr̃. Illi ſoli. ſ. deo ſerui es. ⁊ ꝑ nomen eius iurabis. Vñ ⁊ lycurgus gẽ tilis cũ dediſſet leges Lacedemonijs multũ vti les illiſ tñ viderent multũ graues. finxit Lycur gus eas accepiſſe ab Apolline. ⁊ iõ nõ velle mi/nuere l' mutare ſine ꝯſilio ei'. vñ exegit iuramẽ tũ ab eis ꝙ ñ eas trãſgrederent quſqȝ rediret ad eos cũ reſpõſiõe. Sicqȝ inde receſſit nec vnqȝ reuerſus ẽ vt haberẽt cãm obſeruãdi eſtimãſ in tanta reuerẽtia ⁊ obſeruatiõe hituros iuramẽ/tum ꝙ nunqȝ tranſgrederent. Secũdo pz hoc idem ex fine. Nã cuius finis bon' ẽ. ipm quoqȝ bonũ ẽ. niſi materia de ſe ſit mala. vt fenerari. l' fu rari ꝓpter elemoſinã faciẽdã. q2 tũc finis ſeu in tẽtio bõa ñ excuſat. Finis ãt ꝓpt qꝺ inductũ ẽ iu/ramẽtũ. ẽ ad certificãdũ hoẽs ⁊ ſic ad tollẽdũ con trouerſias nec materia de ſe mala ẽ ꝫ bõa vt di ctũ ẽ. Tertiõ pz hꝫ ex ſcriptur. acte vbi ponũt exẽ pla ſctõꝝ a nobis imitãda. Ibi ãt inuenim' ⁊ de uz ⁊ ãgelũ ⁊ hoĩez ſanctũ pluries iuraſſe. Per memetipm iuraui dicit dñs ⁊c̃ Geñ. xxij. Et ꝫ. n. dic aplſ ad Heb. vi. hoies ꝑ maiores ſuoſ iu rant. Deus aũt q2 ſuperiorez nõ haber ꝑ ſemet/ipm iurauit. ⁊ in pſ. lxxx. Iurauit dñs ⁊ ñ peni tebit eũ ⁊c̃. Iurare ãt dei ẽ a ſeipõ nullaten' or/dinata ꝯuellere. penitere vero eadẽ ordinata cũ voluerit imutare. xxij. q. iiij. Incommutabilis Ipẽ ẽt de' icarnat' i euãgelio legit iuraſſe. cum vz dicebat. Amẽ dico vobis. qꝺ ipẽmet exponẽſ ſubdit Lu. iiij. In veritate dico vobis ꝙ multi le ꝓſi erãt i iſrl' ⁊c̃. q̃ locutõ ẽ iuratoria ſm Innocẽ. extra de iureiu. c. Etſi xp̃s Poſſet tñ dici ꝙ taliſ locutõ ſit potius q̃dã firma aſſeueratõ veritatis qȝ iuramentum. ſicut cum quis diceret. Certe ſic ſe hẽt iſtud. ⁊ tal' expoſitõ magis eſt predicã da. Iurauit etiam angelus bonus per viuentez in ſecula ſeculorum ꝙ tempus non eſſet ampli us vt habetur Apoca. 10. Multi etiam ſancti in nouo ⁊ veteri teſtamento inueniuntur iuraſſe vt apl's Paulus cum dicebat. Quottidie mo rior ꝑ gloriam veſtram fratres que locutio fuit iuratoria vt dicit Aug. xxij. q. i. Nõ ẽ ⁊ ad Ro. i. Teſtis eſt mihi de'. ⁊ in pluribꝫ alijs locis ſu/arũ epiſtolaꝝ. Sed ⁊ Abrahã Iſaac ⁊ Iacob ⁊ Ioſeph ſanctiſſimos viros inuenimus iuraſſe vt patet in Geñ. Uerum vt dicit. b. Tho. ſecũ/da ſecunde. q. lxxxix. nihil ꝓhibz aliquid ſecun/dum ſe eſſe bonũ quod tamen cecidit in maluz vtentes eo. quia ſcilicet non vtitur cõuenienter ſicut ſumere eucharistiam eſt in ſe bonum. ⁊ tñ qui indigne ſumit iudicium ſibi manducat et bibit. vt dr̃. i. Cor. xi. Sicet iuramentuz qȝuis in ſe ſit bonum ſi quis vtatur falſo vel in re illi cita aut indiſcrete ⁊ leuiter. cedit in malum ei'. Iuramentum igitur ẽſi ſit bonum non tñ eſt connumerandũ inter illa bona que per ſe ſunt appetẽda. vt ſunt actus dilectiõis obedientie et humilitatis orationis ⁊ huiuſmodi. Nec tñ cõ numerãdũ inter illa q̃ de ſe ſunt mala vt blaſfe mia. homicidiũ et huiuſmõi. ſed inter bona lici ta que tamen per ſe non ſunt appetenda vt pri/ma ſed in neceſſitate exercẽda. Tho. vbi ſupra ⁊ Bonauen. i tertiõ Et ſi inter bõa neceſſaria que ſcz ſunt ordinata ad ſubueniendum alicui defe/ctui. ſicut medicina que non per ſe queritur ſed ꝓpter neceſſitatem ad ſubueniendum. vz hũane infirmitati ⁊ inqȝtũ ad hoc iuuat quis vti ea ⁊ non aliter. ſic ⁊ iuramento vtendũ eſt in neceſſi tate. ⁊ iõ dicitur Eccle. xxiij. Iurationi nõ aſſue ſcat os tuum. Multi enim ſunt caſus in illa. Q2 autẽ dñſ ꝓhibuit iurare omnino. vt Math. v. intelligit ꝓhibuiſſe non quia ex ſe malum ſit iuramentum. vt furtum. adulteriũ. ⁊ huiſmõi ſed ex cã ne. ſ. ex freqnti et leui iuratione contin gat piuriũ. vt dicit Inno. Extra de iureiurã. c. Etſi xp̃s. Prohibuit ergo vt. ſ. quis nõ iuret ex ſe delectabiliter ſed coactus neceſſitate. vt ponit Auguſtinus. xxij. q. i. c. Ita ergo.

Quantuz ad ſe §. II

cundum cū dicit̄. Uiuit domi⁹. ponitur moduſ
cōgruus locutionis. vt. ſ. nō iuretur ꝑ idola vel
ꝑ creaturas in hoc eas vt deū venerādo ſed cū ꝑ
eas periurat̄ ad deum ſe referendo nec ꝑ deū iu
retur mō oprobrioſo vt ribaldi. Et de his dicen
dum in ſequenti §.

¶ Capitulum quartum de iuramento per mo
dum predicationis.

De iuramento per

membra dei. vel ꝑ creaturas. vel per
falſos deos. Quantum ad primuz
nota ꝙ cum quis iurat per membra dei et ſan
ctorum. aut iurat per membra inhoneſta. vt per
mēbra pudenda virginis Marie aut ſanctoꝝ ⁊
ē mortale qꝛ ſonat blaſfemiā ⁊ notabilez irre
uerentiā ⁊ ſic itelligit̄. c. Si qs ꝑ capillum. xxij.
q. i. Aut iurat ꝑ mēbra honeſta. vt ꝑ corp⁹ ꝑ ſan
guinem. ꝑ caput dei ⁊ h⁹. ⁊ tūc de ſe ex mō iurā
di nō eſt peccatum ſed eſſe poſſet ſi ex ꝯtemptu
vel irreuerentia hoc agerz. Quātū ad ſecundū
Iurare per creaturas vt. ſ. ꝑ fidem euāgelia cru
cem corpus celū et hmōi non eſt de ſe illicitum
ſicut nec etiam iurare per creatorem. Quod āt
ꝓhibuit dñs Math. v. dicens. Nolite iurare ꝑ
celum neqꝫ ꝑ terram ⁊c̄. duplex fuit cauſa hui⁹.
ꝓhibitiōis. ne vicz ad creaturam trāſferret̄ ho
norificentia creatoriſ. cū. ſ. crederēt aliqd nume
deitatis eſſe in creaturis. ꝑ quas iurarēt vt gē
tiles faciebāt idolatrie dediti ad quam erāt ꝓni
iudei. vel ne creaturas cōtenptibiles iudicando
ꝑ eas iurando ꝓmiſſa ꝑ nihilo ducerēt ac ſi nō
tenerent̄. Et vtrāqꝫ cauſaz hui⁹ Ponit Grati
an⁹. xxij. q. i. §. ex ꝑmiſſis. Et ſic intelligendū. eſt
illō. c. Clericū ꝑ creaturas iurātem ſi ꝑſtiterit ī
vitio excōicādū z. xxij. q. i. Clericū. vz cū ī hoc ho
nor latrie exhiberet̄ creature vt dicit Tho. Unū ⁊
ſanctus Ioſeph iurauit ꝑ creaturam cum dixit
fratribus per ſalutem Pharaonis non exibi
tis hinc ⁊c̄. Geñ. xlij. Quod pōt intelligi dictū
per execratiōem ſic. Si nō faciā qd dixi deus ñ
ſaluet Pharaonem. vel pōt intelligi iuratū eſſe
ꝑ cōteſtatiōem ſic. Sic eſt verū. deū dare vel cō
ſeruare ſalutē ſeu ſtatū tpalē Pharaonis ad ex
ercendā iuſticiā cū ab eo ſit oīs ptās. ita eſt verū
quod dico. h. Tho. vbi ſupra. ⁊. xxij. q. i. §. Ex pre
miſſis. Quantum ad tertiuz. ſ. iurādo ꝑ falſos
deos hoc eſt ſimpliciter ꝓhibitū qꝛ ad ydolatriā
pertinet. Unde dicitur Exodi. xxiij. Per no
men externoꝝ deorum non iurabitis. Tenetur
tamen talis ſeruare quod licitum iurauit per
falſos deos vt habetur. xxij. q. i. Moneq qꝛ de iu
re naturali eſt ſeruare fidelitatem in promiſſis
alias adderet peccatum peccato. ſ. quod cōmiſit
in iurando per falſos deos ſm̄ Rai. ⁊ Tho. lici
tum tamen eſt vti iuramēto illius qui iurauit
per falſos deos ſeu recipere iuramentum eius
qui ex ſe paratus eſt iurare per hmōi. Unde ⁊
Iacob vſus eſt iuramento Laban qui iurauit
per deum ſochoth id eſt idolū. Et machabei cū
fecerunt pacem cum romanis vſi ſunt iuramē
to ipſorum quod videtur fuiſſe per ydola que
colebant vt habet̄. xxij. q. i. Moneq et. §. ſe. Sed
non licet inducere eum ad hoc ſecundum Tho.
Inno et Hoſt.

De tribuſ que con §. I

currere debent in iuramento ad hoc vt licite fiat
⁊ de cauſa inſtitutiōiſ eius dicit Hiero. ſuper il
lo verbo Iere. iiij. Iurabunt ⁊c̄. Animaduertē
dum ꝙ iuſiurandum hos habeat comites. veri
tatem iudiciuz et iuſticiā. Si iſta defuerint. ne
quaqꝫ iuramentū ſed periurium erit. Primuz
quod requirit̄ ⁊ ꝑncipale eſt veritas. ⁊ hoc ma
gis in corde quā ore. hoc eſt ꝙ iuret quis ſecun
dū ꝙ dictat ſibi cor ſeu conſcientia. Naz ſi iura
ret quod verum realiter eſſz cuius tñ cōtrariuz
crederet periurus eſſet formaliter. Sed iurādo
mendacioſe periurus eſſet formaliter ⁊ materia
liter ſecūdū Bonauen in tertio. Et vtrūqꝫ mor
tale. In quod incidit Petrus apoſtoluſ cū iura
uit ſe xp̄m nō cognoſcere. vt hētur Math. xxvi.
Et. ꝓpter veritatem q̄ debet eſſe in iuramēto ad
dūtur quaſi alia. Nā iō iudicium. ſ. diſcreti ōis
⁊ mature conſiderationis vt bene ꝑpendat eſſe
verū qd iurat. Iuſticia requiritur iurando lici
ta ne illicitum iurando cuius cōtrariū opteт eū
facere ſi reperiatur falſum dixiſſe. Ubi nota: m
h. Tho. ſecūda ſecūde. q. lxxxix. ar. i. ꝙ iuramen
tum eſt inſtitutū ad ꝯfirmationem ſeu ad certi
ficatiōem veritatis ei⁹ quod dicitur. Cōfirma
tio autem ⁊ certificatō alicui⁹ rei in ſcibilibus
fit ꝑ rōnem que ꝓcedit ex aliquibꝫ naturaliter
notꝭ q̄ ſunt infallibiliter vera. Sz facta ꝑticula
ria hoīm nō poſſunt ꝑ rōnem ꝯfirmari. ꝫ ſolēt
que dicuntur de his ꝯfirmari per teſtes. Huma
num autem teſtimonium ꝑcile nō eſt ſufficienſ
ad hui⁹ ꝯfirmādū. Primo ꝓpter defectū hūane
veritatis quia plurimi labūtur in mendacium
iuxta illud ps. Os eorū locutū eſt mendacium
Secūdo ꝓpter defectū humane cognoſcibilita
tis quia homineſ nō poſſunt cognoſcere futura
nec abſentia nec cordiū oculta. iuxta illud. ij. pa
lipo. vi. Tu ſolus noſti corda filioꝝ hoīum. Et
de his tñ homines loquunt̄ ⁊ expedit rebꝫ hūa
nis vt aliqua certitudo de his habeat̄. Et iō ne
ceſſarium fuit recurrere ad diuinū teſtimoniū
per iuramentum inuocando in teſtē deū q̄ men
tiri non pōt ſed habet in ſe veritatem infallibi
lē ꝯtra primū defectū. Nihil. eum latet ꝫ habet

omnium cognitiõem vniuerſalem contra ſecũ
dũ defectũ. Ac etiã eſt deus vnitatis ⁊ pacis a-
mans ſumme charitatem. Et hoc cõtra aliũ .i.
tertiũ defectũ cõmunem hoĩm. ſ. diſſenſiõis ⁊ li
tigioſitatis. q̃ etiã tollit̃ p̱ iuramentũ ſm illud
Heb. vi. Dis ↄtrouerſie finis eſt iuramẽtum.
Manifeſtat aũt de⁹ inuocatus ĩ teſtem ĩ iuramẽ
to an illđ ſit verũ qđ p̱latũ ẽ. l' reuelãdo p̱ internã
inſpiratiõem ĩſpirãdo. ſ. mẽti iudicꝫ. ⁊ p̄tis ad-
uerſe vt credãt iuramẽto. vel p̱ facti denũciatio
nẽ dñ. ꝓducit in publicũ q̃ erãt occulta. vel p̱ pe
nam mentientis dñ puniendo mẽdacẽ manife
ſtat mendaciũ. q̃ quidem ⁊ ſi aliq̃n nõ facit in p̄
ſenti in futuro iudicio ꝓ certo faciet manifeſtã-
do iuxta illud. Illuminabit abſcõdita tenebra-
rũ ⁊ manifeſtabit ↄſilia cordiũ. i. Cor. iiij. Illđ
ſiquidem teſtimoniũ nulli deficiet. vl' ꝓ eo vel
cõtra eũ. Scđm qđ exigit̃ eſt iudiciũ. ſ. diſcreti-
onis. vt. ſ. bñ examinet et diſcernat qđ iurat̃ et
ſi ẽ ſufficiẽs ⁊ vrgẽs cã. Sicut. n. irreuerẽtiã fa-
ceret p̄ncipi q̃ vellet eũ inducẽ ĩ teſtimoniũ ali-
cuius friuole rei. ita ⁊ q̃ iurat ex leui cã ⁊ ſi verũ
dicat. In h̓ igit̃ debet eẽ iudiciũ diſcretionis vt
videat̃ ſi eſt neceſſariũ iurare. puta q2 eſt aliq̃d
qđ d2 neceſſariũ vel multũ vtile ad credendum
qđ tñ nõ credit̃ niſi iuret̃. Et ſic intelligitur qđ
dixit xp̄s Math. v. Sit ſmo veſter eſt eſt. nõ nõ
qđ ãpli⁹ ẽ a malo ẽ. i. ſiue affirmãdo ſiue negan-
do aliq̃d loq̃mini ſimpliciter. ita tñ vt ſicut ha-
beãꝫ ĩ corde ita ꝓferatis ⁊ ore. ⁊ ñ ſit eſt. i. in cor-
de. nõ ĩ ore vel ecõuerſo. q2 hoc ptineret ad men-
daciũ. Qđ ãt ampli⁹ dicit̃ ꝗꝫ ſimplicẽ ſmonẽ
puta cũ opꝫ iurare a malo ẽ. i. p̱cedat h̓ ex incre
dulitate audientiũ. cũ. ſ. nolũt credere qđ eis ẽ
vtile. ⁊ hẽtur. xxij. q. i. Itag̃. Vñ et Joſue cum
ſenioribꝫ iſrl' q2 fuerũt nimis celeres ad iuran
dũ ĩ ꝓmittẽdo. ſ. emunitatẽ ⁊ ſocietatẽ gabao-
nitis q̃ venerũt ad eos ſimulantes ſe ĩ remoto
multũ hĩtare a t̃ra ꝓmiſſiõis. nec habuerũt ſuf-
ficiẽs iudiciũ diſcretiõis ĩ examinãdo negociũ
decepti ſũt ⁊ ĩdiſcrete iurauerũt. tñ ob reueren-
tiã iuramẽti noluerũt ↄtrauenire nec in h̓ fece-
rũt ↄtra p̄ceptũ dñi q̃ p̄cepat illas natiões oẽs
deleri. q2 ĩtelligebat̃ illđ tale p̄ceptũ ñ ſimplicit̃
ſꝫ ĩ caſu ĩ q̃ ille gẽtes p̱maneret incorrigibiles.
Gabaonite ãt ſubmiſerũt ſe correctioni. h. ſm
Bonauen. in. iij. ſniaꝝ ⁊ nihilominꝰ Joſue tra
didit illos ſeruituti ĩ cuidã. Seruit⁹ ãt eq̄patur
morti ſm iura. Et ſic aliq̃ mõ occidit eos. ⁊ vtili
us. h. Amb. xxij. q. i. iij. Innocẽs. Vel põt dici ꝙ
familiari ↄſilio ſpũſancti ſeruauerũt ad qđ ob-
ligati ñ erãt. Qđ iđ factũ erat ꝓpter reuerẽtiam
iuramẽti oñdẽdam. Hiſtoriã hẽs Joſue. ix. c.
Qñ ãt q̃s ſine iudicio diſcretiõis iurat. i. ex q̃-
dã leuitate ſine aliq̃ cã ⁊ neceſſitate vel vtilitate
vtiq3 peccat etiã dicendo veritatẽ. q2 irreueren-
tiam deo facit. nõ tamẽ mortaliter ſi dicit verita
tem vel quod credit veruꝫ niſi hoc faceret in cõ-
temptum dei ad quem aliquando inducit fre-
quens vſus alicuius mali. Similiter ſi illud d2
q̃ dubitat eẽ verũ. Iuraret ꝓ vero ex quadã leui
tate et p̄cipue in iudicõ vel in caſu vnde ſequit̃
damnũ alterius. Debet enim in hmõi nõ leui
ter vel p̄cipitanter duci ſed mature ⁊ bene pro-
uiſus ⁊ p̄meditatus. ⁊ ſecundum q̄ recolit ſic
iurare cũ expe dit ſcilicet certe vbi eſt certus. et
dubie vbi eſt dubius. Vñ dicũt Guil. Hoſt. ⁊
Ber. ꝙ mlier adultera ꝗꝫuis cõfeſſa ſit de adul-
terio ſacerdoti. nõ tamen põt nec d3 iurare ma-
rito ſup̱ hoc ſuſpicanti vel q̃renti ſe hoc peccatũ
in ſe non habere. quia quãuis credere pie poſſit
pẽcatuꝫ ſibi remiſſum per confeſſionem nõ tñ
de hoc certa eſſe poteſt ꝙ ſit ſibi dimiſſũ. vt ex-
tra de purga. ca. c. Accepimus et ſic de alijs re-
bus dubijs. Tertium quod exigitur in iura
mento eſt iuſticia. quod habet locum in iuramẽ
to promiſſorio vt ſcilicet cum quis promittit
aliquid facturũ promittat quod iuſtum eſt ⁊ li
citũ. Nã ſi ꝓmittit iniuſtũ ⁊ illicitũ quid vtiq3
peccat. Et ſi illud illicitũ quod ꝓmittit ⁊ iurat
facere eſt de ſe mortale. vt cũ iurat occidere. adul
teram nõ relinquere ⁊ huiuſmodi peccat morta
liter ſiue intendat illud facere ſiue nõ ſed indu
cere timorem. vel vitare malum ſibi intenta-
tum qui tenetur cõtrariũ facere eius quod iura
uit. alias iterum peccaret mortaliter ſcilicet il-
lud malũ adimplendo ⁊ ſic deeſt veritas in ip̄o
iuramẽto de neceſſitate q2 ſine mortali alio pec
cato ⁊ grauiori nõ põt illud ſeruare. Semp̱ ãt
cũ deeſt ꝟitas iuramẽto ⁊ ſciẽter eſt mortale. q2
ꝓprie ⁊ p̱fecte tũc eſt p̱iuriũ vt p3 ex diffinitione
eius. Unde Herodes qui iurauit puelle ſaltan
ti dare qđ peteret male ⁊ indiſcrete iurauit. ⁊ pe
ius impleuit caput Johan. baptiſte. dando illi
puelle primo poſtulanti vt habetur Marci. vi.
Si enĩ intendebat ſimpliciter dare quod poſtu
laret etiam malum vt mortem Joannis pecca-
uit mortaliter nec tenebatur implere. Si hoc ñ
intendebat ſed de t̄palibꝫ que poſtulaſſet ⁊ licitꝫ
ſic non peccauit ſaltem mortaliter in iurando
nec ad illud obligabat̃ ex vi iuramenti quod nõ
intendebat. ⁊ de hoc habes. xxij. q. iiij. c. Vnuſ-
quiſq3 ⁊. c. Eſt etiã. Unde ⁊ Dauid ⁊ ſi iuraſſet
occidere Nabal ꝓpter contumelias verborum il
latas nuncijs ſuis. ad interceſſiõem tamen pru
dentiſſime mulieris Abigail. vxoris dicti Na-
bal mutauit propoſitum nec ſibi cõſciam fecit
ꝙ illicitum iuramentum nõ ſeruaſſet. vt hẽtur
primo Reg. xxv. ⁊ habetur. xxij. q. iiij. Iurauit.
Si aũt qđ iuratur eſt illicitum eſt veniale de ſe
vt bibere ter vel quater cũ hoc bibere ſit ſibi ni-
mis vel aliquod indifferens. vt ire ad villam

ſui ſolatio. vel aliquod licitū in ſe. vel vtile alte-
ri nulliuſ tñ īportantie. vl' ꝓuiſſime vt verberare
filiū. vel accuſare ꝑ leui defectu. dare alicui ali-
quid paruū pomum. ⁊ h9. Si nō ſeruet tale iu
ramentū ꝙuis tūc intēderit ſeruare nō tñ vide
tur eſſe mortale. et rō hui9 eſt q2 nō deeſt verita-
tis de nccitate. Nō. n. teneꝛ ꝯtrariū facere eius
qd̄ iurauit de neceſſitate ſalutꝫ. ſ. q2 ſi ſeruet pu-
ta faciēdo illd̄ qd̄ iurauit illicitū vt bibēdo ali
ꝙtulum plus ꝙ debeat peccabit venialiter ſcḋm
Guil. Venialia āt ñ teneꝛ de nccitate ſalutꝫ vitaꝛ
Et cū melius vel min9 male faciat in nō ſeruā-
do illud tale. ꝙ nō plus ꝙ venialiter peccabit ex
ipſo actu ī ſe. Si ꝓmittit iurādo ꝗd licitū ⁊ ali-
cuius īportātie. vt dare alicui pecuniā debitā ex
cōtractu vel ꝑ moduꝫ doni aut elemoſine ⁊ in
certo termino. vl' intraturū religiōem. iturū ad
aliquā ꝑegrinatiōem et hmōi. Aut intendit nō
facere. et tūc peccat mortaliter q2 iurauit contra
veritatem eius qd̄ erat in mēte. vñ ibi mendaci
um ⁊ tñ teneꝛ implere ſi pōt ſaltē in foro iudicia
li ſed in foro cōſcīe ſcḋm quoſdā non tenetur. ſcḋm
vero alios teneꝛ ⁊ obligatur etiā in foro ꝯſciētie
Bonauen. in tertio ſniarū ponit vtrāqꝫ opinio-
neꝫ et neutrā reprobat. Scḋa tñ tutior ⁊ ꝯſulē
da. Aut intēdit facere. ⁊ ſi nullo mō pōt illd̄ im-
plere ꝓpter diuerſos caſus ꝯtīgētes ⁊ nō teneꝛ
niſi ad illud qd̄ pōt. puta ſi iurauerit dare. x. et
nō pōt niſi quinqꝫ q2 plus nō hꝫ ad illa quinqꝫ
teneꝛ. Si iurauit ī certo termīo ⁊ ī illo nō pōt ſꝫ
ī futurū tūc ꝙ citi9 poſtea poterit teneꝛ. Si aūt
pōt ſeruare ſꝫ cū ñmlta ſui incōmoditate nō po-
teſt ꝯtrauenire ꝓpria auctoritate. niſi ille cui pro
miſit relaxet vel dilatiōem det ſi ad ipm ſpectet
preciſe ꝓmiſſio. ſeu etiā relaxari ⁊ abſolui pōt a
ſuperiore quando iuramentum. ⁊ ſi de re licita
tamen per metum ⁊ dolū fuiſſet extortuꝫ. Sed
⁊ ſi cum ꝓmiſit poterat poſtea ſuperueniat iopi
natus caſus. puta iuraui alicui reſtituere gladi
um ſuum cum repetierit ⁊ in furia ipſe repetit
nō debeo reddere ne abutaꝛ eo nec ī h ſū piur9
q2 cuꝫ ꝓmiſi ñ cogitabā de furia. q̄ ſuperuenit
de q̄ ſi cogitaſſeꝫ nō promiſiſſem. Similiter cū
quis cum promittit eſt diues. poſtea efficitur
pauper et impotens ad illud non ſimpliciter. ſed
cum multa incōmoditate. poterit petere a ſupi-
ori. ſ. epō vel papa ſcḋm materiā relaxationem vel
abſolutionem vel cōmutationeꝫ. de quo vide. ī.
in. §. xi. cum ſequentib9. Si vero aliquid iura-
uit ſub conditione. non extante illa conditione
quam expreſſit vel intendit non tenetur quo ad
deum. Quedam ex ſe ſubintelliguntur ſecūdū
Hoſtien. ⁊ ſi de eis in ꝓmiſſiōe non cogiteꝛ ſeu
intēdaꝛ. vt ſi iuro reſtituere tibi pecuniā ad cer-
tū tps. ſubītelligiꝛ ſi mutuaueris. al's nō teneor
Ite ſi iuro tibi dare doteꝫ. ſubintelligiꝛ ſi nup-
tie ſint ſecute. al's nō teneor. Itē ſi iuro ſoluere
tibi ad certū tps. ītelligiꝛ niſi iudex ꝑcipiat ꝯtra
riū ⁊ iuridice vt in ſeqſtris. Itē ſi iuro alicui tā-
ꝙ regi vl' epō. depōito a dignitate ñ ſte neor obe-
dire. Itē ſi iurat ꝑlat9 alicui9 eccleſie aliquid ſe
facturū vl' daturū vt ꝑlat9. priuat9 ꝑlatura nō
teneꝛ ⁊ ſic ſi iurauit ꝛſtituere pecuniā mutuatā
vt ꝑlat9. nā ꝑuat9 ꝑlatura ñ teneꝛ. Si tñ pecu-
nia ipſa eſt ī vtilitatē eccleſie. xv. q. vi. Auctorita
tē. alius ſucceſſor tenebiꝛ q̄ ad mutuatā pecuniā
Idē vt quo ad rōnabiles ꝓmiſſiōes. Si āt pro
mittit vel mutuo accipit vt ꝑuata ꝑſona tenebi
tur ipe et ꝑuat9 ꝑlatura. Iteꝫ cū qs iurat ſtare
mādatis alicui9 ꝑ offenſa facta ſibi vel alijs. in
telligiꝛ niſi mādauerit iniuſtū immoderatū vel
impoſſibile ⁊ h9. Idē Rai. addit etiā ꝙ ī h9 cuꝫ
cōtra iuramētū vult qs venire dꝫ hoc facere au-
ctoritate eccl'ie ī. ſupioris vt epi vel pape. In q-
buſdā tñ ex ꝑdictꝫ ſupfluū videꝛ. Itē cū iuro ti
bi reddere bladū vel vinū. intelligitur eiuſdem
bonitatis. Itē cū iurat pr̄ vel mr̄ vel ali9 daꝛ ali-
cui filiā vel aliā ꝯſanguineā ī vxorē intelligiꝛ ꝙ
bona fide laborabit ꝙ hēat eaꝫ. ⁊ ad plus nō te
netur. De h9 iuramētis ꝓmiſſorijs hēs multa
infra in. c. vi. cū ſequentib9. ibi vide.

Excludūtur auteꝫ. §. II

a iuramento ꝑcipue tria genera ꝑſonarū ſcḋm. b.
Tho. ſecun. ſe. q. lxxxix. ſed diuerſimode. Et ꝑmi
ſunt pueri. ī. ante quartūdecimū annū. Hi. n. ñ
admittūtur ad iuramentū. ī. nō cogūtur ī iudi-
cio. xxij. q. v. Pueri. Et hoc iō q2 ꝑſumiꝛ a iure
ꝙ deſit in eis iudicium diſcretionis plenū. qd̄
requiriꝛ in iuramēto. vñ ⁊ ꝓpt hoc etiā ſtatutū
eſt ꝙ nō accedāt hoīes ad iuramentū. ſ. ſolenniꝛ
faciendū. niſi ieiuni. xxij. q. v. Honeſtū. ⁊ hoc vt
mag9 ſobrij habeant melius iudicium diſcretio
nis. Verū ſi iurāt habentes vſuꝫ rōnis ſiue ī iu
dicio ſiue extra iudiciū in communi ſermōe ita
peccant mortaliter vel venialiter ſcḋm q̄litatem ꝑ
iurij ſicut ⁊ ceteri. de delic. pu. c. i. Secūdi ſunt
ꝑiurij. qd̄ intelligo de periuris conuictiſ in iudi
cio de ꝑiuro. hi aūt repelluntur in iudicio et a
cōtractibus vt infames. niſi per eum qui poteſt
fuerit abolita macula infamie. ⁊ hoc q2 ꝑſumiꝛ
ꝙ deſit in eis veritas locutionis q̄ maxime req-
ritur in iuramento. De ꝑiuriſ notorijs ex facto
mihi dubium ſi repellantur in iudicio. cuꝫ in-
numeri ſint tales in quotidianis locutionib9
cōmūib9 in emendo ⁊ vendendo et hmōi. Dici
tur enim. xxij. q. v. Decreuit ꝙ non debent fieri
iuramenta ſupra ſacra euangelia in quadrageſi
ma in aduentu vſqꝫ in octauā Ephie. in ieiu-
nijs quattuor temporum. et rogationū et domi
nicis dieb9 niſi de concordia ⁊ pacificatione. Et

dicit ibi glo. ꝙ his diebus cāe exerceri nō debēt ⁊ ſubdit ꝙ huic. c. decreuit. ⁊ c. p̄cedēti. vbi dꝫ ꝙ a ieiunijs fiat iuramētū obuiat ꝯſuetudo p̄ſcripta. ⁊ ſic videnſ abrogata. Tertij ſunt ſacerdotes ⁊ p̄lati hi excludūſ a iuramēto. nō qꝛ nō poſſint iurare. imo in q̄buſdā caſibꝫ dn̄t iurare. Sꝫ qꝛ ſine vrgēti cā ⁊ magna nō dꝫ exigi iuramtū ab eis ī iudicialibꝫ ⁊ ꝯtractibꝫ ſicut a laicis ſcd̄a. q. q̄rta. Si q̄s p̄ſbit. Recipi d' facili dn̄t iurare extra neceſſitatē vt faciūt laici. Et hoc qꝛ p̄ſumit ꝙ ī eis ſit reſpectū ſtat⁹ pfecti iuſtitia ꝯuerſationis q̄ nec mēdatia ſimplr̄ dicit nec illicituꝫ ꝓmittit. Propterea ei exigiſ ab hoīe iuramētū. qꝛ dubitaſ ne ſimplr̄ loq̄ndo dicerꝫ mēdaciū. vel nō ſeruarꝫ ꝓmiſſū. Ipi ei dn̄t magis cauere a iuramtō n̄ neceſſario vt exēplo doceāt alios nomē dn̄i reuereri n̄ in vanū aſſumi. Ponit aūt Rai. vij. caſus ī q̄bꝫ dn̄t ſacerdotes ⁊ p̄lati iurare. ¶ Primꝰ ne dfectu ꝓbationū q̄s ledaſ. vl' rē ſuā amittat. tūc ei p̄nt ⁊ dn̄t iurare vbi tn̄ nō ſit cā ſāguiſ. ¶ Scd̄s ꝓ fide. vt cū q̄s abiurat hereſim ꝓmittēs n̄ ampliꝰ relapſurū vl' etiā ſciſma. de ꝯſe. di. ij. Ego Berēgarius. ⁊. i. q. vij. Quotiēs. ¶ Tertius ꝓ obedientia ꝓ vt iurāt epi ⁊ abbates rōano pōtifici. ext. de elec. c. Significaſti. ¶ Quartus ꝓ pace. xxij. q. i. Omne. Quītꝰ ꝓ indēnitate eccleſie. xcvij. di. de. Siracuſane. Sed hic caſus pōt reduci ad primū. ¶ Sextus cū abſoluitur q̄s ab excōicanōe. ¶ Septimꝰ cū infamatꝰ debet ſe purgare deficientibꝫ. ſ. ꝓbatiōibꝫ. ij. q. v. Si quis p̄ſbiter. Adduntſ ⁊ alij duo caſus ī. vi. Primus cum ſacerdos litigat ſiue in cauſa tēporali ſiue a lia debet iurare de calūnia. ¶ Secundus. ſ. eſt quia debet iurare de veritate dicenda extra de iura. calū. c. Si de calūnia li. vi. Q aūt clerici ⁊ religioſi hodie iurent in cōi ſermōe pro leui cauſa ſicut laici nō excuſat ꝯſuetudo q̄ verius dicēda eſt corruptela ⁊ auget peccatū nō minuit. xxiij. q. i. Sciſma. ⁊ grauius peccāt ipi q̄ꝫ laici. tum qꝛ ſcandalizāt ſuo exēplo. tū qꝛ eis ſp̄aliter ꝓhibeſ ꝑ ius canonicum.

¶ Capitulū q̄ntū de Formis iuramentoꝝ.

De forma ſeu modo iurandi

De forma ſeu modo iurandi cōi dicit Rai. ꝙ aliter ī veteri legi. aliter in eccleſia p̄mitiua aliter hodie iuraſ. Nā in veteri teſtamēto iurabaſ iſta forma. Viuit dn̄s ⁊ viuit aīa tua. iiij. Reg. iiij. ⁊. xxij. q. i. Et iurabūt in noīe meo viuit dn̄s. Iere. iiij. ⁊c. q̄d iuramentū eſt ꝓ ſimplicem atteſtatiōem. ⁊ eſt ſenſus. Ita hoc eſt veruꝫ ſicut eſt verū q̄d deꝰ viuit ⁊ aīa tua viuit. vel iurabaſ ꝑ iſtū l' aliū modū. hoc facit mihi deꝰ. et hec addat. i. Reg. xiiij. ⁊. c. xxv. Et ē ꝑ execratiōeꝫ hoc iuramentū ſub hoc ſenſu. Si nō fecero hoc faciat mihi hec mala ⁊ illa. In primitiua eccl'ia ſic iurabaſ. Teſtis eſt mihi deus Ro. i. Teſtis eſt mihi ꝯſcia mea Ro. ix. vel corā deo loquor. ⁊ hꝰ. Hodie iuraſ multis mōis vt ꝑ deū ꝑ ſancta dei euangelia. ꝑ fidē. ꝑ corpus vel ſanguinē xp̄i ꝑ cruce ſanctā. ꝑ altare bn̄dictū. ꝑ aliquē ſanctū vel ſanctā. ꝑ aliquas reliquias. Et hoc q̄ꝫtuꝫ ad iuramentū q̄d fit ꝑ ſimplicē atteſtatiōem. Naꝫ q̄ꝫtū ad iuramentuꝫ q̄d fit ꝑ execratiōem iuraſ. Sic adiuuet me deus. ſ. ꝙ iſtud eſt verū. vel ſi n̄ eſt ſic ſicut dico. vel ſi nō faciā hoc q̄d dico. ꝙ veniat mihi tale vl' tale malū. aut deꝰ nō miſereaſ mei. aut diabolus ferat aīaꝫ meā ⁊ hꝰ. Et vt dicit extra de iureiurā. c. Et ſi chriſtus. modica vel nulla eſt dr̄ia ex modo iurandi q̄ꝫtū ad pctm̄ ſi male iureſ ⁊ q̄ꝫtuꝫ ad vim obligādi. Ita ei q̄s obligaſ ꝑ vnū modū ſicut ꝑ aliū ſi licituꝫ iuret ſm̄ Rai. Et q̄n q̄s iuramētū pti defert iurāduꝫ eſt ſm̄ ꝙ placet ambabꝫ ptibꝫ. ff. de iureiurā. l. iij. In iuramētis que in iure p̄cipiūtur vt ē iurādū ſuꝑ ſancta dei euāgelia. vt in. c. fi. de iura. calū. Et idē in oibꝫ alijs iuramētis q̄ a iure vel a iudice vel a ptibꝫ ex neceſſitate deferuntſ. Idē eſt ſi promiſit aliq̄d iurare. Hoſti. ⁊ Ber.

De forma iuramēti. §. I

q̄d facit impator pape. hoc habeſ in clemētina. Romani de iureiurā. vbi diciſ in tex. et glo. ꝙ facit duo iuramēta fidelitatis impator romane eccleſie. Vnū tp̄e ſic approbatiōis. Aliud tēpe ſue coronatiōis. et forma p̄mi habeſ in decre. di. lxiij. c. Tibi dn̄o Iohā. pape. Ego rex Otto ꝓmitto et iurare facio ꝑ p̄reꝫ filiū et ſpm̄ ſanctū et ꝑ hoc lignū viuifice crucis. et has reliq̄as ſanctoꝝ ꝙ ſi ꝑmittente dn̄o romaꝫ venero. ſanctā romanam eccleſiam. ⁊ te rectorem eius exaltabo ſm̄ meū poſſe. nunq̄ꝫ vitam aut membra neq̄ꝫ ipm̄ honorē quē hēs mea volūtate aut meo cōſenſu aut meo ꝯſilio ꝑdes. aut mea exhortatiōe. Et in romana ciuitate nullū placitū aut ordinatiōem faciā de omnibus que ad te aut ad romanos ptinēt ſine tuo ꝯſilio. Et q̄cquid de terra ſancti Petri ad noſtram poteſtatem venerit tibi reddam. Cuicunq̄ꝫ regnuꝫ italicū ꝯmiſero iurare faciam vt adiutor tuus ſit ad defendēdū terram ſancti Petri ſm̄ ſuum poſſe. hec ex conſti. Otto. vbi dicit glo. ꝙ q̄ hēt feuduꝫ ab eccleſia nō tantū eccleſie ſed etiā p̄lato eccleſie p̄ſtare dꝫ iuramētū. Et dicit. facio iurare. tex. Huiuſꝰ potentes in propria ꝑſona non iurant. ſed tamē ipſi qui ꝑ eos iurāt iurāt ī animabꝫ illoꝝ pro q̄bus iurant. Unde ipſi incurrent piurium ſi illud non ſeruaretur quod promittitur. Aliud iuramentū facit impator tp̄e coronatiōis. ⁊ forma illa poniſ in clementina illa. Romani. ⁊ ē talis

Ego rex romanoꝝ dño annuēte futurus imꝑa
tor ꝓmitto ſpōdeo ⁊ polliceor atq̃ iuro corā deo
et beato Petro me de cetero protectorē ꝓcura/
torem ⁊ defenſorē fore ſūmi pōtificis ⁊ hꝰ. ſan/
cte romane eccl'ie. ⁊ in ibꝫ neceſſitatibꝫ ⁊ vtili
tatibꝫ ſuis. cuſtodiēdo ⁊ ꝯſeruādo poſſeſſiōes ho
nores ⁊ iura q̃ꝫtum diuino fultꝰ adiutorio fue/
ro. ſꝫm ſcire ⁊ poſſe meū recta ⁊ pura fide. ſic deꝰ
me adiuuet ⁊ hec ſctā dei euāgelia. hec ibi. Glo
ibi futurꝰ. hoc ē ꝯtra Jo. di. xciij. Legimꝰ vbi di
cit ꝙ ſola electō pncipū facit imꝑatorē. Vides.
n. h ꝙ etiā approbatꝰ ab eccleſia añ coronatiōem
nō eſt imꝑator. Itē dicit glo. Jo. an. ꝙ Jn
no. i decretali. c. Venerabilem. de elec. dicit. ꝙ ſi
imꝑator nō poſſit accipe coronā i loco debito. ni
hilominꝰ auctoritatē adminiſtrādi recipe pōt
ab archiepō Colonieñ. ad quē ſpectat. vel ex ipa
electiōe hꝫ ea. et Hoſti. dicit ꝙ vidit ꝑ pncipes
iudicari ⁊ teneri ꝙ rex romanoꝝ poſt electiōem
ꝯcordem hēat oēm poteſtatē quā imperator. et
ꝙ vnctio nihil addit. et facit qđ notat Joā. xcii
ij. di. c. Legimꝰ. Et ꝙ plus eſt vidi formas qua/
rūdā litterarū de regiſtro Jnno. tertij. extractas
referētes ꝙ incōcuſſa ꝯſuetudo impij tenet ſctā
certa rōni ꝯſona iure ſubnixa ꝑ patientiā ſedis a
plice tolerata ⁊ ꝑ tolerātiam approbata ꝙ electꝰ
duobꝫ i diſcordia vterq̃ adminiſtrat. vt rex et oēm
imperij iuriſdictiōꝫ exercet. Quod declarat ibi pa
pa locū hr̄e donec per papam electio alterꝰ fue
rit approbata vel reꝓbata. hec ibi. Item glo. ibi
dicit ꝙ multi diſputāt vtꝝ donatō facta ꝑ Con
ſtantinum imꝑatorem romane eccleſie in ꝑſo/
na Silueſtri. de qua. di. xcvi. c. Conſtātinus. ⁊
palea eit valuerit. Et an ſucceſſor illam reuocare
potuerit. Accurſius tenuit ꝙ donatō nō value/
rit. Sꝫ io. ꝯtra. qui h notauit. di. lxiij. c. Ego Lo
douicus. ſed ꝙ valuerit ⁊ ſit irreuocabilis oñ/
dit Hoſti. in ſumma.

De forma iura §. II.

menti qđ faciunt epī pape qui ſunt exēpti. ha/
bet in. c. Ego epūs. ex eo. ti. Naꝫ nō exempti epi
iurāt ſuis archiepis vt in. c. Dilecti. de ma. ⁊ o/
be. Hodie tñ oēs recipientes dignitates a papa
ſibi iurāt. etiā abbates in benedictiōe. ſicut epi
in ꝯſecratione. Complhendit hoc aūt iuramen/
tum ſeptem capitula ſeu articulos. Primus
eſt ꝙ iurat fidelitatē ſancto Petro ⁊ romane
eccleſie ⁊ pape tūc exiſtenti ⁊ ſucceſſoribꝫ ſuis ⁊
intelligitur ſꝫm Jnno. ſeruare fidelitatē beato
Petro quando ſeruat fidem et doctrinam quā
ſeruauit. ꝫ. Petrus. i. catholicam fidē. Seruat
aūt fidelitatē Romane eccleſie qñ tenet eā ma/
trem et magiſtram pre omnibus precellentem
et dñam. Jn ea etiam intelliguntur cardinales
ſꝫm Jo. an. cū ipi cū papa ꝯſtituūt eccleſiā Ro

Jntelligitur etiā ibi papa ſed tamen fit mētio ſpe
cialis poſtea de papa et ſic iurans non aſtringit
cuilibet in particulari ſed ipi collegio. Secus
in papa cum ſpecialiterter nominetur. Quini/
mo ponit ſpāliter nomē ꝓpriū pape. ⁊ in eo ꝙ
iurant etiam ſucceſſoribꝫ intelligit canonice in
trātibꝫ et ñ de alijs. xij. q. ij. Alienationes Nico.
ſy. Jſta ſunt verba capituli q̄ ſunt extracta ex re
giſtro Grego. Ego epūs N. ab hac hora i antea
fidelis ero ſancto Petro ſancteq̃ romane eccle
ſie. dñoq̃ meo pape. N. eiuſq̃ ſucceſſoribꝫ cano
nice intrantibus. Non ero in cōſilio aut facto
vt vitam ꝑdat aut mēbrū vel capiatur mala cap
tione. Conſilium quod mihi aut ꝑ ſe aut ꝑ lit/
teras aut ꝑ nūciū manifeſtabit nulli pandam.
Papatum romane eccleſie et regulas ſanctoꝝ
patrū adiutor ero ad defendendū et retinendū
ſaluo honore meo ꝯtra omnes hoīes. Vocatus
ad ſynodū veniā niſi impeditus fuero canoni/
ca prepeditiōe. legatū aplice ſedis quē certū eſſe
cognouero i eūdo et redeūdo honorifice tracta
bo et in ſuis neceſſitatibus adiuuabo Aploꝝ li/
mina ſingulis annis viſitabo aut ꝑ me aut per
ctū nūciū niſi eoꝝ abſoluar licentia ſic me deus
adiuuet et hec ſancta dei euangelia. hec ibi Glo
ibi. Vitam ꝑdat Hoſti. nō ſufficit. immo vbi/
cunq̃ ſenſerit dñm ꝑiclitantem ad ꝓhibendas
inſidias occurrere debet. xxij. q. v. c. De forma.
Que hic minꝰ dicunt. ibi ſupplent et ecōuerſo
Conſilium nulli pandam. Glo. Hoc intelligo
de cōſilio honeſto. qm ꝯſiliū mali tenet reuelare
ei qui poſſit ꝓdeſſe et non obeſſe. xxij. q. v. Hoc
videtur. Saluo meo honore. i. ſꝫm ꝙ ptinet ad
meum honorem. q2 nō cū armis Glo. i. in ꝓpria
ꝑſona. Nam ꝑ alios pōt Jo. an. Tractabo. Glo
ſi ꝯſtiterit mihi ꝑ litteras ſue legationis. C. de
man. pn. l. i. Singulis annis. Glo. vl' rarꝰ iu/
xta cirographū ſuū. xciij. di. c. Juxta. Et hoc itel
lige de epis et archiepis q̄ ſubſunt dño pape ſi/
ne vllo medio vt de ma. et obe. c. dilecti. vbi dici
tur ꝙ archiepi debent eē contenti ſimili iuram
to. cū eis iurant ſui ſuffraganei et nō plus exige
re in iuramento. et dicit ibi glo. ꝙ inferi oꝫ eti/
am de iuramento et obediētia. vt in. c. Antiqua
de priuil. Papatū id ē pncipatū tam in ſpūali
bus q̃ꝫ in tpalibꝫ ſꝫm inno. Regulas ſanctorū
patrū. i. canones ſūmoꝝ pōtificū et alioꝝ ſctōꝝ
patrū ꝑ eccleſiam romanam approbatos. di. xv
ij. ꝑ totū ſꝫm inno. Et ex hoc ꝯcludit Nico. ſy. ꝙ
epūs nō ſeruans aut nō faciens ſeruare canones
eſt piurus ſi hoc agit ex contemptu. Et erit here
ticus qñ ſcꝫ nō crederet papam hr̄e ptātem con
dendi canones. xix. di. c. Nulli fas. Itē tenetur
epūs ex iuramento iuuare papam contra pnci/
pem ſuum. Vocatus ad ſynodū. ſi ergo nō vo/
catur non tinetur etiam ſi videt alios ire ſecun

dñ̄ iohā. an. Et ſufficit vna vocatō ſecūdū ioh.
Andre. Ad actū enim extra iudicialem ſufficit
vna req̄ſitio regularis extra de here. Si q̄s ep̄s
Et ſumitur ſynodus ꝓ concilio ⁊ ecōuerſo. ali
quando tenetur ire perſonaliter niſi ſit infir
mus. ⁊ tūc tenet̄ mittere legatū vt di. xviij. ep̄s
Apl̄oꝝ limina. vbi eſt papa ibi intelligūtur li
mina aplōꝝ eſſe ⁊ curia Roma. etiā ſi nō ſit ro
ma. ñ tñ̄ dꝫ ſine cā papa trāfferre ſedē de ciui
tate romana. Et cū papa idiget portare vel mit
tere ſubſidiū debet. ſ. ep̄s q2 fidelitatis debitum
hoc poſtulat Nico. ſy. Item dicit Nico. ſy. ꝙ qñ
cardinales ante creatiōem ſūmi pontificis aliq̄
ſtatuūt ⁊ ꝓmittūt ꝑ iuramenta illa ſeruat̄. ſi cō
tingat aliquem eoꝝ aſſumi ad ſūmū pōtificatū
non puto iuramēto aſtringi ſi illud iuramen
tum tendit in p̄iudiciū pontificalis dignitatis
ar. extra. c. Sicut de iureiuran.

De forma iura §. III

mēti q̄d faciūt rectores ⁊ curati ep̄is ſuis dicit
Hoſti. ꝙ ſcḋm diuerſitatē locoꝝ diuerſa ſeruant̄
hec tñ̄ videt̄ ꝯgrua ⁊ ꝑ iura ꝓbari. Iurabit p̄io
ꝙ erit fidelis ep̄o ⁊ obediens eo. ti. Nullus. ſub
quo intellige ꝙ ſeruabit ſñias ei⁹ ⁊ faciet ſerua
ri. ¶ Scḋo ꝙ mādata ſancta ⁊ honeſta imple
bit de offi. archid̄. c. ſi. ¶ Tertio ꝙ nihil aliena
bit de bonis eccl̄ie ſine ei⁹ licētia. xvij. q. iiij. In
venditionib⁹. ¶ Quarto ꝙ noīe eccleſie vltra
certā ſūmā q̄ arbitrarie determinet̄ non contra
het mutuū. ¶ Quinto ꝙ eccleſiam nō relinq̄t
nec ad aliā ſe trāſferet ſine ſui licentia extra de
renū. c. Admonet. ¶ Sexto ꝙ iura eccleſie ꝓ
poſſe petet ⁊ defendet vtilia ei ꝓcurabit. ⁊ noci
ua vitabit. ar. xvi. q. i. qui de. ¶ Septimo iura
bit ꝙ nihil dedit vl̄ dabit nec aliq̄d pactū faciet
nec aliq̄d illicitū ꝯmiſit ꝑ ſe vel ꝑ aliū ꝓ adipi
ſcēda dignitate ſcīa vl̄ eccleſia. extra de pac. ca. i
Et ꝙ ſi hoc vitiū ad eum ꝑuenerit annūciabit
⁊ ad voluntatem ei⁹ renūciabit ex illo vitio.
Octauo ꝙ ordines ſuo tp̄e recipiet ſi nondum
recepit extra de eta. ⁊ quali. c. Queris. ¶ No
no ꝙ in eccleſia ꝑſonaliter reſidebit ⁊ deſeruiet
in ordine ſuo de cleri. nō reſiden. c. relatum.
Decimo nō ſoluet vltra antiquā ⁊ ſolitam pen
ſionem ſeu cenſum. vt in. c. tua. nos eo. ti. Et h̄
intellige de clereco beneficiato. Nā alij clerici. ſ
nō bñ̄ficiati ñ tenent̄ iurare ep̄o niſi ſint admi
ſtratores reꝝ eccleſiaſticaꝝ vt dicit̄ in. c. Nullus
eo. ti. Cum dicta aūt forma trāſeunt cōiter doc.
in tali materia. Sꝫ dicit. Nico. ſy. ꝙ licꝫ ad om
nia ſuperius contenta obligetur ꝑmotus. tamē
iure non probatur ꝙ ad omnia hec clericus de
beat obligari. Et ad hoc allego tex. ⁊ glo. vbi po
nitur directe forma huius iuramenti. nec inſe
runtur tanta ſicut. hic. xxiij. di. c. q̄ꝫ q̄ꝫ. In dicto
c. q̄ꝫ q̄ꝫ. ſic dicitur. Solet plus timeri quod ſin
gulariter pollicetur q̄ꝫ quod generali ſponſione
promittitur. Et ideo pluacuit huic ſancto cōci
cilio ꝙ vnuſquiſq̄ꝫ qui ad eccleſiaſticos grad⁹ ē
acceſſur⁹ nō antea honoris ꝯſecratiōēꝫ accipiat
q̄ꝫ placiti ſui annotatiōem. i. ſcripturā ꝓmittat
vt fidem chatholicam ſincera cordis deuotione
cuſtodiens iuſte. ⁊ pie viuere debeat. ⁊ in nul
lis opib⁹ ſuis canonicis regulis ꝯtradicat atq̄ꝫ
vt debitū ꝑ oīa honoreꝫ atq̄ꝫ obſequij reuerētiā
p̄minenti ſibi dependat. Ibi dic glo. ꝙ electus
preſtat iuramentū ſuo maiori de fide ⁊ canoni
bus obſeruandis vt hic. Et de indemnitate reꝝ
eccleſie. vt di. xxviij. de ſiracuſane. ⁊ de īmodera
ta exactione nō facienda. xv. q. ſi. c. i. ⁊ de infide
litate ⁊ pēſionib⁹ nō augēdis. de iureiurā. c. tua
⁊ c. Ego. Suſpectus autem de inobediētia iu
ramentum preſtat de obedientia ꝑuāda. de ma
io. ⁊ obe. Cū in eccleſijs.

De forma iura. §. IIII.

menti quod preſtat vaſallus dño ſuo. habet̄. xx
ij. q. v. De forma. vbi dicit̄. Qui fidelitatē dño
ſuo iurat iſta ſex ſꝑ in memoria dꝫ hr̄e Incolu
me. tutum. honeſtuꝫ vtile. facile poſſibile. Inco
lume. ne ſit in damnum de corꝑe dño ſuo. Tu
tum ne ſit ei in damnum de ſecreto ſuo vel de
immunitionib⁹ ꝑ quas tutus eſſe pōt. Hone
ſtū ne ſit ei in dānū de ſua iuſticia l' de alijs cāis
q̄ ad iuſticiā vel honeſtatē ꝑtinere videtur. Vti
le ne ſit ei in damnū de ſuis poſſeſſionib⁹. Faci
le ne id bonum quod dñs ſuus leuiter facere po
terat faciat ei difficile. ¶ Poſſibile ne id quod
poſſibile erat reddat ei ipoſſibile. Vt fidelis hec
documenta caueat iuſtū eſt. Sed q2 nō ſufficit
abſtinere a malo niſi fiat quod bonum eſt. reſtat
vt in eiſdem ſex ſupradictis cōſilium ⁊ auxiliuꝫ
domino ſuo fidelis preſtet ſi beneficio dignus
vult videri. ⁊ ſaluus eſſe de fidelitate quam
iurauit. Dñs quoq̄ꝫ in omnibus fideli ſuo vicē
rependere debet. Quod ſi nō fecerit merito cen
ſebitur male fidei hec ibi. Nō eſt dñs ꝯtra hec fa
ciendo ꝑiur⁹ q2 hec ip̄e nō iurat ſeruare ſicut va
ſallus.

¶ Capitulū Sextū de Iuramēto ꝓmiſſorio.

De iuramento pro
miſſorio multe occurrunt difficul
tates ⁊ dubia. ⁊ in quibuſdam caſi
bus obligat ad obſeruandum. ⁊ in quibuſdam
non. Et quando obligat aliquando poteſt peti
abſolutio ſeu relaxatio ⁊ fieri licite poteſt hoc ali
quando nō. ⁊ quādo poteſt licite peti abſolutio
ſeu relaxatio ad hoc aliq̄ñ ſufficit auctoritas
ep̄i. aliquando req̄ritur auctoritas pape. Unde
circa hoc notabūtur decem caſus in hoc. §. quos

ponit Nico. ſy. in electiõe ſua. quibuſdam addi
tis. ¶ Primus ergo caſus eſt qñ iuramentum
omni ex pte ē licitū tā ex pte iurātis ꝗ̄ ex pte re
cipiētis ꝗ̄ ēt ex pte materie ſup q̄ ꝓſtat. ⁊ tc̄ abſo
lutõ nõ eſt impēdēda. ſꝫ ꝯpellend⁹ eſt iurans ad
eius obſeruatiõez. de iureiurā. c. Et ſi xp̄s. Quī
imo nulla cā apparēte intrīſeca ēt papa a tali iu
ramento abſoluere nõ poſſet. Et remittit ad no
tata p eum. in. c. Quanto eo. ti. Ibi autem po/
nit talem diſtinctiõem pro h⁹ declaratiõe. Aut
tale iuramētū fuit ꝓſtitū p inferiorē in materia
ſpectāti pͥcipaliter ad papā vt ſi iurauerūt ca/
nonici nõ recipe aliquem vltra numerū. et tūc
põt papa abſoluere a tali iuramento ſine cauſa
q2 in tali iuramento intelligitur excepta auc̄te
pape. Et ſic dēt intelligi. c. veniētes. eo. ti. vt ibi
notat Hoſt. Aut fuit ꝓſtitū ī alia materia. ⁊ tūc
ſubdiuidiť. q2 aut iu materia ꝯcernēte dei hono
rem ⁊ reuerentiā. puta fabricandi eccleſiam vel
intrandi religionē. ⁊ ſic hoc null⁹ põt remittere
ſine cauſa. preter deū. Papa eī nõ poteſt remit/
tere obligatiõem deo queſitam ſine cā. vt. xxiij.
q. i. Manet. ⁊. xxij. q. iiij. Si is qui. Et ſi in hoc
papa nõ põt aliū abſoulere. multo fortius ſeipꝫ
Si aūt papa aliū abſoluit ꝓſumitur in dubio
abſolutus quo ad eccleſiam militātē. Sꝫ ſi ſub
eſt iuſta cā papa põt abſoluere. vt in. c. Si vero
eo. ti. Et eſt iuſta cauſa ſi turpitudinem ꝯtinet
iuramētū ex pte recipientis. puta ſi iurauit ſol/
uere vſuras. Eſt ēt iuſta cā ꝓpter ſcandalū vitā/
dum vt notat glo. Inno. Vel etiā cū maior vti
litas īminet in ꝯmutatiõe ſicut dr̄ etiam de voto
Et non ſolum papa in his caſib9 ſed etiam ep̄s
poterit abſoluere ſicut ⁊ votū ꝯmutare. vt dicit
inno. in. c. Debitores. eo. ti. Sed in hoc eſt dr̄ia
inter papam ⁊ dioceſanū q2 in factis magnatū
ꝑſonarū vel multū dubijs dꝫ recurri ad papam
⁊ ſic põt intelligi. c. Venerabilē. extra de electiõe
ſꝫ in alijs poterit ep̄s reſpectu ſoli⁹ ſui dioceſ. pa
pa aūt reſpectu totius orbis vt ſentit Specu. po
teſt aūt vel ꝯmutare vel abſoluere. ali⁹ citra ep̄z
nõ põt q̄ nõ habet ep̄alē iuriſdictiõem vt puto.
Aut iuramentū reſpicit principaliter ꝯmodum
hoīs ⁊ tūc ſine cauſa papa remittere nõ põt ſed
cū cā. vt notat Archid. i. c. Auc̄te. xv. q. vi. Is ēt
de cuius ꝯmodo agiť remittere põt. vt in. c. i. de
iureiurā. ⁊ de ſpon. c. ij. Nõ ꝓcedit etiā ſi iura/
mentū ꝯcernat vtilitatem vtriuſqꝫ ꝯtrahētium
tm̄. vt q2 aliq̄ iurant ſibi inuicez aliquid facere
vt i. d. c. ij. de ſpõ. Secus puto vbi q̄s ſimplr̄ iu
rat ad ꝯmodū ſuū. nā poterit ſibi remittere. ſ. papa
ſine cauſa vt notat Specu. In licitis ēt lꝫ ꝯtra/
uenire ꝓpria auc̄te ex iuſta cā nõ hn̄ta auctorita/
te ſupioris vrgente neceſſitate ſi nõ põt haberi
ſupior a quo petať abſolutõ ſm̄ inno. ¶ Circa
diſpenſatiõez iuramēti ſicut dicit. h. Tho. ſe. ſe.
q. lxxxix. Illud qd̄ cadit ſub iuramēto ꝓmiſſorio
aliqñ eſt peccatū manifeſte. vel eſt maioris boni
impeditiuuꝫ. ⁊ tale iuramentū diſpenſatiõe nõ
indiget ſꝫ ꝓpria auctoritate dꝫ ⁊ põt ꝯtrauenire
aliqñ eſt dubiū vtrū ſit licitū vel illicitū ꝓficuū
vel nociuū aut ſimplr̄ aut in aliquo cāu. ⁊ in hꝫ
põt q̄libet ep̄s diſpenſare. Cū aūt ꝓmittiť aliqd
in iuramēto qd̄ eſt manifeſte licitū ⁊ vtile. in ta
li iuramento nõ videť hr̄e locum diſpenſatio vl̄
cõmutatõ niſi aliqd meli⁹ occurrat faciendū ad
cõem vtilitatez. qd̄ maxime videť ptinere ad po
teſtatem pape qui hꝫ curam vniuerſalem eccle
ſie. Silr̄ ⁊ iuramenti abſoluta relaxatõ q̄ dicif
diſpenſatio. Poteſt ergo diſpenſari vel ꝯmuta/
tio fieri in iuramentis ſicut in votis. hec. h. Tho
Nico. ſy. dicit ꝙ ſpeculator in ti. de lega. dicit ꝙ
inferior a papa poteſt interpretari iuramentuꝫ
qñ dubitať de eius validitate. Qd̄ autem in. ca.
Venerabilem de elec. videť ꝯtrariū dici. Rñdet
dupliciter iſtud hr̄e locū. ſ. ꝙ nõ poſſit inferior
interpretari. Vno mõ cū ꝓcediť in arduo nego
tio ⁊ inter magnas perſonas. ¶ Alio modo qñ
vult dare licentiaꝫ ꝯtraueniendi ſine aliqua cõ
mutatione in aliud. Et hoc dictū Specu. ſequiť
Anto. in. c. Quāto. Idem Inno. q2 ſi põt ſcdꝫ
eū diſpenſare. multo fortius interꝑtari. ¶ Se/
cundus caſus eſt qñ iuramentū ſine diſpendio
ſalutis eterne ſeruari nõ põt ⁊ tūc nulla cõpetit
abſolutõ. Peccatū eī fuit in iurādo nõ in ꝯtra/
ueniendo. vt in. c. Qꝛto eo. ti. ⁊. xxij. q. iiij. ꝑ totuꝫ
Sed iuramentū etiā qd̄ vergit in interitū ſalu
tis corꝑalis nõ videtur ſeruandū. Queadmo/
dū eī nõ valet ſeu obligat iuramentū qd̄ tēdit ī
mortem alteri⁹. xxij. q. iiij. c. i. cuꝫ quattuor. c. ſe.
Ita ⁊ fortius nõ dꝫ valere ſi tendit in mortē ꝓ/
priā. ar. in. c. Si nõ licꝫ. xxiij. q. v. Intelligiť tū
hꝫ glo. i. c. Si vo iureiurā. qñ directe vergit in
mortem. ſecus ſi occaſionaliter. Ponit exēpluꝫ
de vltramontano qui iurat morā trahere rome
de menſe auguſti. nā ſic iurās teneť iuramentū
ſeruare. q. d. Etiam ſi aliqñ accidat vltramonta
nis mors ex tali mora hoc tamē non ſemꝑ acci/
dit. ⁊ ſic nõ directe tendit ad mortez ſed occaſio
naliter. Sed io. an. dicit dictū Glo. verū vbi ex
imminēti infirmitate vel ex ꝯplexiõe iudicatur
ſi iurans moriturus ex tali mora. Et ꝑ hoc dice
rem ꝙ ſi a peritis medicis diceretur chartuſienſez
mortem nõ poſſe euadere aliter niſi ꝑ eſum car
niū ꝙ nõ obſtāte voto ſeu regula deberet carnes
comedere. Sicut eī iuramentū nõ ligat vbi ē
ꝑiculum mortis. ita nec votum. cū paribꝰ paſſi/
bus ambulent iuramentum ⁊ votum. vt notať
in. c. Magne. de voto. Cõcludit ergo glo. ſic que
habeť in. d. c. Si vero. Iuramentū non ē ſeruā/
dum quando ſine interitu ſalutis corꝑalis ſer/
uari nõ põt. Nico. ſy. Idez dicit ꝙ iuramentū

de redeundo ad carcerem vel de nõ fugiendo car
cerem obligat niſi deterio eſſet iniurioſa. vt. ſ. qꝛ
bellũ captiuantis erat iniuſtum. ⁊ cũ timeretur
de piculo pſone. xxij. q. ij. §. ſi. ¶ Tertius caſus ē
quando p totũ iuramẽtum ſeruari põt ſine diſ
pendio ſalutis eterne ſed eſt ꝯtra bonos mores
tunc etiam nulla. reqritur abſolutio. vt in regu
la. Nõ eſt obligatoriũ. de re. iur. li. vi. ⁊ intellige
de boniſ moribꝫ naturalibus. nam de ciuilibus
infra dicetur. Ad hoc facit quod dicit̃. xxij. q. iiij.
Si aliquid fortaſſe incautius iurare contigerit
quod obſeruatum peiorem vergat in exitũ. libere
illud ſalubriori conſilio mutandum nouerim⁹
Ubi notat Archid. poſt Guil. ꝙ iuramẽtũ ver
git in peiorez exitũ ſex modis. Primus eſt qui
dictus eſt in. ij. cũ. ſ. iuratur quod eſt mortale.
Secundus quando iuratur quod eſt veniale.
vt iurando comedere vel bibere pluſqꝫ deberet.
Et quãuis non debeat illud ſeruare nõ tamen
peccaret mortaliter ſi ſeruaret put dixit Hugo.
ſed tantum venialiter ſm Guil. ¶ Terti⁹ mo
dus eſt quando iurat̃ aliquid qđ eſt ex ſe indiffe
rẽs tamen ex circunſtãtia efficit̃ veniale. Ponit
exẽplũ archid. de eo qui iurat non negociari vel
non accipe mutuũ ⁊ h⁹. ſi talis venit ad caſum
in quo nõ põt aliter viuere niſi negociet̃ vl' mu
tuum accipiat. niſi veniat ꝯtra iuramẽtũ fuiſſet
temerariũ. ⁊ iõ ppria aucte frãgẽduz. Archid. tñ
dicit hic querendam abſolutionem a iuramen
to illo. quod precipue videt̃ dicendum cũ poſſet
viuere ſine h⁹ ſed non cõmode. ¶ Quart⁹ mo
dus eſt quãdo iuramẽtuz excludit opus neceſſi
tatis vt cũ iurat ꝙ nõ dabit indigẽti. Nõ. n. eſt
veriſimile ꝙ de⁹ acceptet talia iuramẽta cũ ipe
pcipiat opa charitatis exerceri. ⁊ nõ debet iura
mentũ eſſe vinculum iniquitatis. xxij. q. iiij. In
ter cetera. ¶ Quint⁹ modus eſt cũ excludit op⁹
de genere bonoꝝ vt cum qs iurat ꝙ nunqꝫ erit
clericus vel monachus vel eps. Cõtrariũ tamẽ
ſentit glo. xxij. q. iiij. c. Innocẽs ⁊ hugo ⁊ gratia
nuſ vident̃ hoc ſentire. §. ſi. xxij. q. iiij. Sꝫ Archi
di. poſt. h. Tho. ſe. ſe. q. lxxxix. ſentit ꝯtrariuz ſcꝫ
ꝙ ppria aucte põt ꝯtrauenire. Nec obſtat tex. c.
archidiaconũ. vel ſm aliã litteraz incipit Florẽ
tinum. di. lxxiv. vbi. pter tale iuramentũ quis
phibet̃ pmoueri ad epatum. qꝛ illud nõ fuit ex
eo ꝙ eſſet obligatoriũ. ſꝫ qꝛ temerariũ mortali ẽ
peccando in iurãdo. Primũ placet quãdo vult
cõtrauenire pter bonũ publicum. Scdm quã
do vult venire ꝯtra pter bonum priuatum.
Sextus modus eſt quãdo excludit op⁹ indiffe
rens pia intentione p deo aut primo faciendũ
vt ſi quis iurat ꝙ nõ loquet̃ alicui. vel ꝙ nõ itra
bit domũ eius vel quid ſimile. Nõ ei tenet̃ taliſ
ad obſeruantiam talis iuramẽti ſi vult ꝯtrari
uz facere pia intentiõe pter deuz. vel pter pri
mũ. Ex his decidit̃ qo que fit cũ qs iurat de nõ fi
deiubendo vtrũ valeat. ⁊ Lau. tenuit ꝙ ſic. quia
ſicut quiſ põt iurare p vtilitate proximi. ita ⁊ p
ſua vt recitat Archi. in. c. Nõ eſt. xxij. q. i. Sed
io. an. dicit ꝙ vbi ſalus primi piclitaret̃ niſi fi
deiuberet̃ nõ tenet̃ ad obſeruantiã ei⁹ qꝛ iuram
tum nõ extendit̃ ad hunc caſum inexcogitatum
Sed ſi excogitauit tũc hunc caſuz iuramentũ
fuit temerariũ ⁊ pꝯñs nõ ſeruandũ. Ego p in
dubitato hẽo h dictũ. Et plus ſentio ꝙ etiã vbi
ſalus proximi nõ piclitaret̃ ſi vere prim⁹ indigꝫ
non obligatur ad obſeruantiam eius. qꝛ ex pre
cepto tenemur diligere primos ſicut noſipſos.
Et qꝫuis cũ prim⁹ nõ ita indigeat tali fideiuſſi
one ꝙ piclitaretur ex hoc ſalus ſua. ⁊ pꝯñs qui
ſic iurauit ñ teneat̃ ex precepto fideiubere ſicut
nec dare elemoſinam ſm b. Tho. ſe. ſe. q. xxij.
tamẽ eſt de ꝯſilio. ⁊ iõ ſeruatum illud iuramen
tum peiorem vergit in exituz vnde ñ obligatur.
Et idez per omnia puto quãdo quis iurauit ñ
mutuare pecuniam eadẽ rõne. ex his pñt decidi
multe ſimiles queſtiones. ¶ Quartus caſus
eſt quando iuramentum pceſſit ex cauſa iracun
die. poſſet tamẽ ſeruari ſine diſpendio anime. et
remittit p declaratiõe h⁹. ad notata p eum in. c.
Sicut ex litteris. ibi ſic dicit. Joan. an. dicit ꝙ
iuramentum de quo agitur in illo. c. Sicut. vꝫ
ꝙ qdaz monachus ex iracundia iurauit cũ fuiſ
ſet abſolut⁹ a priore ꝙ nunqꝫ rediret ad clauſtꝝ
nõ obligat illuz. etiã ſi nõ fuiſſꝫ pfeſſus ex quo
ſic temerarie iurat ⁊ calore iracũdie. Sec⁹ ſi ex
cã. ⁊ cũ deliberatione. Dñs Anto. putat ꝙ ſi ca
lor iracundie fuit tantus ꝙ illud deliberate nõ
iuraſſet tale iuramẽtũ ñ eſt obligatorium. quia
h⁹ voluntas non eſt diſcreta. vel ſi eſt. de facili p
epm ꝯmut̃ ãda. Et remitti rad ſũmaz Ray. in
c. de iuramento. Sed Jo. an. in. c. Dudum. de
ꝯuerſi. ꝯiuga. dicit glo. ſup. d. c. tenentẽ ꝙ votũ
emiſſum calore iracundie nõ obligat hr̃e verita
tem. qñ eſt talis et tanta turbatio ꝙ ſapit quan
dam mentis alienationem ex multo furore. al's
votum ex iracundia obligat. qꝛ ea que in ſe ſunt
bona non indigẽt deliberatiõe. ⁊ ſic idẽ erit dicẽ
dum de iuramentis. Quod tñ dicit iohã. an. ꝙ
non reqrit̃ deliberatio intelligendũ videtur mĩ
ta ſicut in dubijſ ſit hec ſubita fieri põt. ⁊ hec ſal
tem requiritur ⁊ ſufficit. Naz ſm Tho. ſecũda
ſcđe. q. lxxxviij. deliberatio reqritur de neceſſita
te in voto. vt pꝫ in ei⁹ diffinitiõe ⁊ ſic credit. io.
an. intellexiſſe vt alibi dicit. Concludit ꝙ iuramẽ
tum ex abrupto factũ non obligat qꝛ non haber
in ſe ꝯſenſuz tamẽ poterit peti abſolutio ad cau
telam que de facili eſt indulgenda. hec Nico. ſy.
quod pcipue fiendum eſt cum dubitatur ſi ha
buerit conſenſuz ſeu deliberationẽ. Itẽ nota ꝙ
cuz quis iurat tenere hoſtagia ſeu hoſpitia ĩ cer

to loco nec hẽt ibi qđ comedat. vel vnde ſoluat
vtrū ne teneat̃ iplere. Dicit ad hoc Hoſti. ꝙ ſi
tp̄e obligatiōis erat. nō ſoluendo teneť ſeruare
iuramentum q̄ȝ ad hoc videtur ſe obligaſſe ⁊ vi
ctum querat manib⁹ ſuis vel mendicādo. Sed
ſi laborare nō poſſet ⁊ mendicādo n̄ ſufficienter
inueniret n̄ teneť vltra poſſe. de re. iur. c. Nemo
li. vi. Sed ſi tp̄e obligationis erat ſoluendo et
poſtea deuenit ad paupꝫtatē. tūc diſtinguendū
q̄ȝ ſi eſt talis ꝙ poſſit mendicare ſine verecūdia
dico idem quod prius. ar. xciij. di. c. Diaconi. et
tō poteſt eſſe. q̄ȝ videť intendiſſe ſe obligare ad
hoc. Sed ſi eſt nobilis ⁊ in dignitate. tunc ſu/
ueniendū eſt ei iuris bñficio. extra de iureiurā. c.
Querelā. Et q̄uis nō faciat ad ꝓpoſitū mate/
rie h⁹. niſi cū fieret iuramentū hoc in iracun/
dia ⁊ tunc ſm̄ p̄dicta decidendū. tamen verū eſt
¶ Quintus caſus eſt quando iuramentum eſt
dolo aduerſarij extortū. ⁊ tūc ꝯſiderandū ſi con
tractus ſuꝑ quo preſtat̃ eſt a iᷓs reprobat⁹ fauo/
re ipſius iurātis ⁊ tūc tale iuramentū nō eſt ob/
ligatorium. caſus eſt in. c. Cum contingat eo. ti
a ꝯtrario littere. Nam ibi đr ꝙ mulier que con
ſentit alienationi rei dotalis ⁊ iurauit nō ꝯtra/
uenire. vbi nō ſuperuenerit dolus nec met⁹ n̄ eſt
audienda. ſ. quoad relaxationem iuramenti vel
annullationis cōtract⁹ Ergo ſi interuenit dolus
ſecus. Nā tex. excipit dolū. ⁊ liceriam in. c. ij. de
pactis. li. vi. ⁊. c. lꝫ. eo ti. ⁊ li. in Autem. Sacra/
menta puberū. C. ſi ad ver. vē. Et idē dicendū
cum interuenit metus. Ex quo ei talia iuramē
ta ꝯtra legem ſunt nō ligant niſi ſint volūtaria
oīno. quod etiam tenet Bar. Fateor tn̄ ꝙ in his
caſibus tutius erit ſi petat̃ abſolutio. vt ſentiūt
multi doctores. Sed primū verius ⁊ notabili⁹
Si vero iuramentum nō venit ꝯtra diſpoſitū
a iure ⁊ interuenit dolus. tunc ſubdiſtingue. q̄ȝ
aut tantus eſt dolus ꝙ excipit mentem iurātis.
puta ceſſante dolo nullo mō ſe obligaſſet. ⁊ tūc
iuramentum nō ligat ⁊ p̄t ꝯtrauenire nulla pe
tita abſolutione. ar. ꝑ id qđ notat Jo. an. c. vni/
co. de cōmo. Et ſic intelligit Fede. conſilio. xciij
vbi hoc exp̄ſſe ſentit ponēdo terīos in minore
xv. annis. ⁊ in muliere ſeducta a fratrib⁹ heredi
tati paterne renunciando que valebat lōge pl⁹
q̄ȝ habuit in dote. quod eſt notandum ꝓ limita
tiōe. ſcđi. de pac. li. vi. ſ. ꝙ non ꝓcedat quādo do
lus dedit cām ꝯtractui. Naȝ vbi dolus dat cām
contractui. ibi excluditur volūtas. l. i. ff. de dolo.
Et iuramentū non obligat intentiōeȝ iurantꝫ
vt in. c. Veniens eo. ti. Sed vbi dolus nō exclu
dit ꝯſenſum vt q̄ȝ n̄ dat cām ꝯtractui tūc exigiť
abſolutio que debet p̄ſtari. non obſtante aduer/
ſarij cōtradictione. ꝓpter eius turpitudineȝ ⁊ do
lum. Et idem vbi interuenit metus ꝙ req̄rat̃
abſolutō que debet impendi ſine difficultate in

odium aduerſarij metum inferētis in. c. Verū
eo. ti. Et lꝫ ibi glo. intelligat de metu qui cadit ī
conſtantem virum. ꝙ. ſ. debet relaxari vel abſol/
ui ab eccleſia nō de alio metu. Hoſti. tamen di/
cit etiam de vano metu hoc habere locū. ⁊ hoc in
odium cogentium ne reportent cōmodū ex dolo
ſuo. quod magis placet Nico. ſy. Et ſi queratur
vtrū tale iuramentum. ſ. ꝑ metū factū ſit obliga
toriū ⁊ trāſgreſſio ei⁹ ſit mortale Nico. ſy. tra/
ctat hāc materiam diffuſe in. c. Si vero eo. ti. et
q̄ȝtū ad primū dicit ꝙ Jo. an. tenet ꝙ in foro cō
ſcientie nō eſt obligatoriū ſi ille q̄ iurauit ꝑ me
tum non intendit ſe obligare ſed tp̄s redimere
⁊ euadere malum ſibi intemptatum. ſed in foro
iudiciali ſibi hoc non crederet. Sꝫ Jo. cal. poſt.
b. Tho. quē allegat tenet ꝙ ſit obligatoriū ſim/
plr ī foro ꝯſcīe. Et idem glo. xv. q. vi. Auctorita/
tem. ¶ Quātū ad ſcđm. Aliq̄ tenēt ꝙ trāſgreſ/
ſio hui⁹ iuramenti nō hīta relaxatione ſit venia
le ꝓ eo ꝙ đr in decretali. Verū eo. ti. ꝙ pro tali
tranſgreſſione nō eſt imponenda penitēcia vt ꝓ
mortali. Sꝫ Jo. cal. b. Tho. ⁊ Arch. tenēt ꝙ ſit
mortale q̄ȝ piuriū ex genere ſuo eſt mortale. nec
excuſatur nō implendo qđ coactus iurauit. Et
ad dictum. c. verū reſpōdet Jo. cal. tripliciter.
Primo ꝙ loquitur. c. poſt abſolutiōeȝ a tali iu
ramēto. Sed hoc nō placet Jo. an. ⁊ bene. quia
poſt abſolutionem vel relaxatiōem cū in nullo
peccet nō ſeruando nō eſt imponenda penitēcia.
¶ Secūdo r̄ndet ꝙ ꝓcedit in foro iudiciali. ſe/
cus in foro penitēciali. ¶ Tercio ⁊ melius. quia
textus nō dicit ꝯtrauenientem n̄ peccare morta
liter. ſed nō puniendū tanq̄ȝ ꝓ mortali. ſ. volūta
rie cōmiſſo. q̄ȝ metus lꝫ nō excuſet tamē alleui/
at culpaȝ Nico. autem ſy. dicit ꝙ ſi non intēdit
ſe obligare nō obligeť. ⁊ ꝯſeq̄nť nō peccet ꝯtra
uenīēdo. Sed peccauit ſic iurādo. qđ fuit veni
ale tm̄ vel nullū. Si intendit ſe obligare. tūc cō/
trauenīendo ante relaxatiōem peccat mortaliter
⁊ in hoc caſu intelligiť dictū. b. Tho. ſed non ita
grauiter puniendus vt pro volūtario piurio. vt
in. d. c. Verū. Vbi aūt ſumus in dubio vtrum
habuit animum obligandi vel non. dico ꝙ tūc
ꝓprie loquiť. c. Verū. Nam in dubio preſumē/
dum eſſet ꝙ nō habuit animū obligandi. Sed
q̄ȝ poſſet accidere ꝯtrarium ne eccleſia daret ma
teriā peierādi voluit ꝙ in dubio ſeruaretur tale
iuramētū quaſi voluerit ſe obligare. ſed poſt fa/
ctū reſpectu pene eſt reſtringendū in minorem
ꝑteȝ vt nō puniat̃ tanq̄ȝ ꝓ mortali. hec nico. ſy/
Sed primum non videtur veruȝ. ſ. ꝙ ſit venia/
le iurando quod nō intendit. q̄ȝ cum iuret men
daciose hoc ſempꝫ eſt mortale cuȝ aduertit ſm̄. b.
Tho. ¶ Sextus caſus eſt quando iuramentuȝ
cōtinet turpitudīem ex ꝑte recipientis ⁊ mat̃ie
concurrente turpitudīe ex ꝑte materie ſuꝑ qua

preſtaṫ.ſed ex pᵗe iurantis nullū imminet pec/
catum iurāti.⁊ tunc iuramentum obligat.ſed
poteſt peti abſolutio non obſtante ꝯtradictiōe
aduerſarij.Et iſte eſt ꝑmꝰ caſuſ.c.i.⁊.c.Debito
res eo.ti.Et ꝑ iſtum caſum pōt decidi quid dicē
dum ſit in filiofamil.renūciāte Macedoniano
⁊ iurante nō ꝯtrauenire.Et Bar.in.d.l.Si qs
decidit ꝙ iuramentū obligat ſed petaṫ abſolutō
Sed io.an.poſt iaco.de bel.plus ſentit.ſcꝫ ꝙ iu
ramētū nō obliget.qꝛ ꝯtra bonos mores.Itē qꝛ
iuramentū reprobaṫ nō ſolum cū ꝯtinet ī ſe pec
catū ꝟ etiā qū pōt eſſe occaſio peccati.ar.c.Cum
ab omni.de vi.⁊ ho.cle.et nota ſm̄.h.Tho.ſcđa
ſe.q.lxxxix.ꝙ votum eſt magis obligatoriuꝫ ꝗ̄
iuramentū ex ſui rōne ⁊ rōem huiꝰ habes.ſ.de
voto.ibi vide.Et qꝛ maiorē obligatō voti ꝗ̄ iu/
ramenti.Hic eſt ꝙ ſi quis voueat caſtitatē etiā
ſimplr ſi poſtea iurat alicui mulieri ꝙ ducet eā
in vxorē dꝫ potius votū ſeruare ꝗ̄ iuramentuꝫ
⁊ ad hoc teneṫ.alś peccaret mortaliter.Et quod
dicit Gratianꝰ.xxij.q.iiij.§.Unde daṫ.ꝙ talis
nō ꝓhibeṫ ſeruaṫ iuramētū.illud falſuꝫ eſt nec
tenendum ſm̄ Bonauen.in.iij.⁊ Glo.in.d.ca.
Septimus caſus eſt quādo nulla alia turpitu/
do eſt niſi.qꝛ ē ꝑſtitū ꝯtra legē.Et in hoc diſtin/
gue.Aut.n.lex reſtitit in fauorem reipublice pⁱ̄
cipaliter ⁊ tūc nō eſt neceſſaria abſolutō qꝛ iura/
mentū illud nō valuit.vt in.c.Si diligenti de
fo.cōpe.aut pⁱ̄cipaliter in fauorē iurātis lꝫ ſecū
dario in fauorē publicū.vt in muliere ⁊ in mi/
nore.⁊ tūc ſumꝰ ꝑprie in caſu.c.Cū cōtingat.et
c.ij.de pac.li.vi.⁊ in Autē.Sacramēta īpuberū.
Et puto ꝙ in hoc abſolutio ſit denegāda.primo
facit ad hoc regula generalis ꝙ iuramētū eſt ſer
uandū quod ſeruari pōt ſine ꝑiculo anime.Itē
nulla hic repeⁱṫ turpitudo.Nam ex quo lex ꝓ
uidit fauore ꝑſone ⁊ talis ꝑſona iuramēto renū
ciat iuri ſuo.nulla turpitudo reperitur in ꝯtrahē
te.Nam lex dei nō habet ꝓ turpi ꝙ ſerueṫ iura/
mentū.nec ex pᵗe ꝯtrahētꝫ pōt argui dolus vel
aliqua alia deceptio.nec materia de ſe eſt turpis
⁊ ſic ſumꝰ extra termīos.c.debitores.⁊.c.i.eo.ti.
Ibi.n.repiṫ turpitudo ex pᵗe recipiētꝫ ⁊ mate/
ria ēt in ſe eſt turpis ſeu ꝓhibita.⁊ ſi qua culpa
inueniṫ ſatis puniṫ in retractiōe actꝰ iuramēto
nō accedente.Nec in hoc videṫ dictū Fede.pro/
babile.ꝙ.ſ.fiat abſolutio qꝛ ꝯtractū eſt cōtra le/
gē vel ſtatutū.Nam ſi hoc eſſet verꝫ de facili eua
cuareṫ diſpoſitō.c.Cū cōtingat.⁊.c.ij.de pac.li.vi
⁊ Auten.Sacramenta.⁊ in ſimilibus.petendo
abſolutionem a iuramento.Nec eſt veriſimile
in aliquo iſtoꝝ iuriū ꝗ̄ emanauerit ita ſolēniter
ꝙ nulla fuiſſet facta mentio de abſolutiōe a iu/
ramento.ſicut fit in.c.Uerū.⁊ in.c.i.eo.ti.Nec
obſtat ſi dicaṫ ꝙ turpitudo eſt ex pᵗe recipientis
ī eo ꝙ ꝯtrariū ī lege.vł ſtatuto diſpoſitū ꝯtractu

diſponit.n.in fauorem ꝑſone principaliter.cui
fauori ꝑprie renūciat ⁊ ſic nulla turpitudo.Ex
ſolo ergo ꝯtractu cōtra legē edito in fauorē ꝑſo/
ne nō p̄ſumiṫ dolus.Pactū ergo patri factū a fi
lia dū nuptui traderet ꝙ dote contenta nullum
ad paterna bona regreſſuꝫ haberet.ꝗuis impro
bet lex ciuilis.tn̄ ſi firmatū ſit iuramēto hoc pa/
ctū nō vi nec dolo ꝑ̄ſtito dꝫ ſeruari.ꝓut diciṫ in
c.Quāuis de pac.li.vi.Similiṫ dos ⁊ donatio
ꝓpter nuptias ꝗ̄ alienari nō poſſit etiā ꝯſentiē/
te vxore.vt dr̄.ff.de fūdo.do.l.lex iulia.nec valet
talis alienatio.tn̄ ſi vxor iurat nō ꝯtrauenire
valet vt de iureiuran.c.Cū cōtingat.⁊ de pac.c.
Quāuis li.vi.Octauus caſus eſt quādo re
tentis terminis ſupradictis eo ꝙ ſtatuto reſiſtē/
te ꝯtrahiṫ.⁊ daṫ leſio in ꝯtractu.vel daṫ leſio vl
tra dimidiuꝫ iuſti pᵗij ſtatuto non reſiſtente vt
in.c.Cum dilecti.de emptꝫ.⁊ ven.Nūquid tūc
poterit peti abſolutio a iuramēto.Et dico ꝙ aut
leſio eſt modica ⁊ tūc nō poteſt peti.qꝛ ꝓ modica
leſione iura non curant dare remedia ſpecialia
Ad hoc.c.Abbas extra de his que vi metus ve
cā fiunt.Aut leſio fuit enormis.⁊ tunc ſi iuara/
mētū fuit ſimpliciter ꝑ̄ſtitum de nō veniēdo cō
tra audietur allegando enormē leſiōem quia in
tali enormi leſiōe preſumiṫ dolus.l.qui teſtium
C.de ꝓbat.Nō.n.preſumiṫ iurans hunc caſuꝫ
cogitaſſe.ar.eoꝝ que notanṫ eo.ti.c.Quītaual/
lis.⁊.c.veniēs eo.ti.Itē qꝛ iura cōiter excipiunt
dolū a talibꝫ iuramentis.Sed paria ſunt ꝙ do
lus interueniat ex ꝓpoſito vel re ipſa.l.Si qs.ff
de verbo.obli.Et hec videnṫ vera non ſolum ſi
verba vel iuramenta ſunt indefinita.ſꝫ etiam ſi
ſunt generalia vt ſi iurauit ꝙ nō veniet ꝯtra vl
la rōne vel cauſa.Si aūt ſūt verba magis ſpeci
fica et lata.vt qꝛ a pᵗe videanṫ excludere reme/
dia.qꝛ.ſ.iurat nō venire cōtra rōne enormis leſi
onis.tūc ſi verba excludunt vnū remediū tātuꝫ
poterit hr̄e recurſum ad aliud.vt ſi iurat nō con
trauenire ratione minoris etatis poterit contra
uenire tanꝗ̄ maioris.Sed ſi excludit omnia
remedia vt quia iurat nō contrauenire vlla rōe
nec tanꝗ̄ maior nec tanꝗ̄ minor.tūc tenet glo.
domini Anto.in minori quo ad enormē leſiōeꝫ
nō valere cōtractū ⁊ iuramentuꝫ.ſed poterit pe/
tere abſolutiōem a iuramēto quātūcunꝗ̄ iuret
non ꝯtrauenire ratione etiam enormiſſime leſi
onis.Et ſm̄ Bar.etiā ſi minor iuraret ꝙ ſi plus
valet ꝗ̄ vendit.dat ⁊ donat ꝯtrahenti ſecū.qꝛ cū
fraus preſumatur ex parte recipiētis.iura cano
nica non aſſiſtunt talibus iuramentis.Item ſi
iuraret oīa illa vēdita eſſe ad verū ꝑ̄cium rei.qꝛ
cum conſtat de oppoſito talia poſſunt reuocari.
qꝛ iuramentum illud cenſetur preſtitū ſub ꝯſi/
dentia.ꝙ illud ſit iuſtum precium de quo eſt cō/
uentū.vnde cōſtito de contrario nō eſt periurus

contrauenien iendo.xxij.q.ij.Cum beatus In ma/
iori aūt ɔtractus manebit validus iuramento
firmatꝰ ſm do.Anto.Sed nico.ſy.putat ꝙ etiaʒ
maior poterit cōtrauenire leſione data enormiſſi
ma quātūcūq illa verba iurata fuerint late cō/
cepta.q2 notarij illa apponere ſolēt ad maiorem
validitatem ɔtractuū.ſtū ɔ contrahentes putant
illud eſſe verum ꝓcium rei nec in aliquo decipi
vnde pñt contrauenire ſaltez petendo abſoluti
onem.et hoc niſi appareat ex aliqbuſ circumſtan
tijs vere voluiſſe contrahentem illud donare in
quo leſus eſt.Cum ergo notarij ⁊ contrahentes
ſoleant ad cautelam ponere verba valde lata ex
cludentia omnia remedia.nō videt̄ illos per ta/
lia verba generalia voluiſſe pati enormiſſimā le
ſionem.ſed potius fuiſſe paſſos illa verba appo
ni ad ſeruādum notarioꝝ ɔſuetudinez.Et ideʒ
videt̄ ſenſiſſe d.Anto.in.c.Quītauallis.vbi di
cit ſe de facto ɔſuluiſſe ꝙ q̄ūtūcūq verba late cō
cipiant̄ in pſonas arbitroꝝ.vt puta ꝙ poſſint ď
iure vnius dare alteri in totum vel in ꝑtem.⁊ cē
ꝙ nihilominus enormiter leſus poterit cōtra/
uenire.lʒ nō appareat de dolo ex ꝓpoſito.ſʒ ex re
tm̄.q2 talia verba eū uſo ſermone ꝓla:a videtur
ſub quadam ɔfidentia pſone.⁊ amicitie ar-itro
rum vt capiāt beniuolentiā eoꝝ ad non leden/
dum.Et idem tenuit diſputādo Pe.de ancha.
lʒ multi ɔtra hoc faciāt.Vñ hoc non eſt ſine du
bio Nico.ſy. Nonus caſus eſt quādo turpi/
tudo reperitur ex ꝑte recipientis iuramentum
ita ꝙ locus eſt petitioni abſolutionis.ſed iurās
anteq̄ abſoluet̄ incidit in ꝑiuriuʒ.nunquid po
terit abſolutionem petere a iuramento ſicut an
te potuiſſet q̄ incidiſſet in periurium.Et remittit
ꝓ declaratiōe huius ad notata ꝑeum in.c.ꝑimo
eo.ti.Ibi autem facit talem diſtinctioneʒ.q2 cū
hoc petit.aut iam eſt elapſus terminꝰ ſolutiōis
⁊ tūc non dʒ audiri petens abſolutionē a iura/
mento cuʒ iam inciderit in ꝑiuriū.quia fruſtra
poſtulat legis auxilium qui cōmittit in legē.vt
de vſur.c.Quia fruſtra.⁊ hoc ſentit Fede.in cō
ſilio.cc.xxviij.⁊ hoc ne ꝑſeueret in ꝑiurio.ſed de
bet ſoluere vſuras ⁊ poſtea repetere.vt in.c.De
bitores.extra de iureiurā.Aut ñ eſt elapſus ter
minus ſed mora committit̄ ex ſola interpellatiō/
ne.⁊ ſic inſtante termino ſolutionis non pt̄ peti
relaxatio a iuramento ne in termino incidat in
ꝑiuriū ſm Io.an.Solū ergo pt̄ petere huiꝰ re/
laxationem anteq̄ ɔſtituatur in mora ſoluendi
Nico.ſy.Dñs Anto.illud qđ dicit Fede.ſupra
ſ.ꝙ qui incidit in ꝑiuriū nō dʒ audiri petens ab
eo relaxatiōem aſſerit ſibi ñ placere quia iurās
erat obligatus ad duo.ſ.ad ſoluendū in termi/
no ⁊ ad ſoluendum ſimpliciter.⁊ q2 non ſoluit
in termino incidit in ꝑiuriū.ſed quatenꝰ rema/
net obligatꝰ poſt terminum poſt petere abſolutiō

nem.quod Nico.ſy.putat verum ſi petendo ab
ſolutionem nō ꝑſeueraret in peccato tunc poſſit
petere abſolutionē etiam poſt terminū.licet in/
ciderit in ꝑiuriū de quo penitentia ſibi imponē
da eſt.alias ſecꝰ.ſ.ſi perſeueret in peccato cogen/
dus eſt vt q̄citius liberet̄ a peccato.Vtrū autē
ſit vocanda pars aduerſa cum petit qs ſibi relax
ari iuramentum factum ad inſtantiam ipſius
Nico.ſy.dicit ꝙ vbicūq iuramentū eſt obliga
torium ex parte obligantis ⁊ aliq̄ vtilitatē ɔti/
net ex ꝑte recipiētis nunq̄ dʒ relaxari niſi voca/
ta ꝑte.Rō huiꝰ ɔcluſionis eſt q2 ex quo per ab/
ſolutiōiſ actū ꝑiudiciū irrogatur parti in eo ꝙ
ſibi vtilitas amittitur dʒ ps vocari.quia nil fie/
ri debet in preiudicium abſētis.ca.i.extra de cā
poſ.Et ſi aliter fiat abſolutio nō valet.et hoc ve
rum niſi notorie ɔſtet iuramentū cōtinere turpi
tudinem ex parte recipientis.ita ꝙ parti abſen
ti certum ſit nullam defenſionem competere in
hoc.Nam puto valere abſolutionem etiam ꝑte
nō vocata.Nam ſi hoc caſu valeret ſnīa ſup ꝑi
cipali vbi agitur de maiori ꝑiudicio.fortius va
lebit abſolutio vbi non agit̄ de tanto.Ad hoc.c
Bone.de elec.Si ergo queſtio iuramēti eſt co/
ram eo ⁊ notorie ɔſtet de illius turpitudine.ab
illo iuramēto abſoluere poterit ꝑte non vocata.
Sed ſi ñ ɔſtat manifeſte de turpitudīe vt quia
nō cōſtat ꝙ iurauit ſoluere vſuras.puta q2 ɔtra
ctus erat ſub forma licita.cōceptꝰ.⁊ ſic ñ poterit
cōſtare de turpitudīe ante finez termini.vel ꝑp̄
abſentiā ꝑtis.vel q2 terminꝰ inſtabat.tūc ñ fiet
abſolutio ꝑte non vocata.vt in.c.Debitores eo
ti.Io.an.Fede.⁊ cardi.dicūt in huius ꝑtem vo
candam cum agat̄ de eius ꝑiudicio.Dñs anto.
dicit ꝙ qñ eſt tanta turpitudo ex ꝑte recipientꝭ
iuramentum ꝙ nulla ei acquirat̄ actio nec con/
tractꝰ iuramēto firmat̄.nō eſt neceſſe ꝑtem voca
ri q2 nullum intereſſe pt̄ ꝑtendere.Sed preſup
poſito ꝙ debeat ps vocari ſi tamē fiat abſolutio
ꝑte nō vocata.tenet abſolutio.ſicut dꝭ.de abſo/
lutione ab excōicatiōe. Decimꝰ caſus eſt qñ
quis iurat non repetere qđ alt̄ turpiter recepit
puta ꝑ vſurā vel ꝑ metum.⁊ iurat etiā ſup his
nullā querimoniam deponere.Pro huiꝰ decla
ratiōe remittit ad notata ꝑ eū i.c.i.eo.ti.Ibi āt
ſic dicit diſtīguēdo.Quia vʒ aut adhuc nō ſol/
uit qđ iurauit aut iā ſoluit.⁊ in primo caſu ſub
diſtingue.q2 aut iurauit ſimplr̄.i.ſolū hoc.ſ.ſol
uere vſuras aut iurauit nō ſolū ſoluere.ſed etiā
nullā ſup hoc querimoniā mouere nec etiaʒ iu
dici denūciare.Et i primo cāu hʒ plura remedia
taliter iurās.Et primū eſt facile.i.vt ſoluat ⁊ ſic
impleat iuramētū ⁊ poſtea repetat.vt in.c.Debi
tores eo.ti. Scdm remediū eſt vt petat cre/
ditorem cōpelli ad relaxatiōem iuramenti.vel vt
in iſto.c.i.eo.ti.Et hoc verꝫ niſi iuraret terminꝰ

ſolutionis ita ꝙ ex mora inciderē in piuriū. tūc
ei non audiret ſed prius ſoluat ⁊ poſtea repetat
Tertiū remediū ē vt petat debitor abſolutiōē
ab epō. Sed dubium eſt vtrū iſtud remediū ſit
ꝑ ſe ſubſidiū. i. ꝙ etiā nō ſeruato. ij. remedio poſ
ſit abſoluere epūs. aut ſit ſubſidiū ſubſidiariū
i. ꝙ prius cogātur creditores ad relaxādū ⁊ i ca
ſu quo nō poſſint ad hoc induci tunc epūs abſol-
uat. ⁊ Inno. videt velle hoc ſm. ſ. ꝙ ſit ſubſidi-
um ſubſidiarium, cui aſſentit io. an. Sed anto.
tz ꝯtrariū. ſ. ꝙ ſit ſubſidiū ꝑ ſe ⁊ hoc magis pla
cet Nico. ſy. Et rō eſt ſm eū q̄ ſi epūs abſoluit a
iuramēto metu ꝓſtito nec eſt neceſſe recurrere
ad iuramēta recipientis. vt i. c. Ad aures extra d̄
his q̄ vi metu ſue cā fiunt ergo multo fortius in
caſu noſtro. ſ. a iuramento facto ꝓ ſolutiōe vſu-
rar̄. Quartū remediū eſt vt debitor ꝯuētus
rōne iuramenti excipiat ꝙ n̄ dz cogi ad obſeruā
tiā iuramēti cū ipe creditor teneatur ꝓpter tur
pitudinem ſuā illud relaxare ⁊ ſic illud relaxari
petit hoc tamē facere dz ante terminū elapſū ꝓ
miſſionis ſue. Quītū remediū eſt vt iudex
ex officio ſuo cōpellat creditorē d̄ſiſtere ab exacti
one vſurar̄. In ſcdo āt caſu. cum. ſ. iurat ſol
uere ⁊ nullā q̄ōnem ſup hoc mouere dico ꝙ hz
iſte primum remediū. dictū. ſ. vt ſoluat ⁊ poſtea
repetat. nā nō iurat nō repetere. Et hoc iuramē-
tū ſtricte ē intelligendū. vt in. c. Ad audientiā
extra de his q̄ vi me. ve cā. fi. Scdm remediū vt
denūciet eccleſie. nā nullū iuramentum poteſt
obligare quin poſſit q̄s denūciare criminoſum
eccleſie. vt in. c. Queadmodū eo. ti. Debet tamē
denūcians fundare ſe ſup ſaluti' ꝓximi ⁊ nō ſup
intereſſe ſuo pricipaliter q̄ tūc obſtaret illi iura
mētū. Sed dn̄s Anto. dicit ꝙ pt venire iſte dn̄ū
cians aut ꝑ viā denūciatiōis euangelice ⁊ tūc hz
ſeruare ꝑus monitiōem i ꝑius. ij. q. i. Si pecca
uerit. Aut ꝑ viā cuiuſdā intimatiōis vt iudex a-
uiſatus inſtet ꝯtra correctiōem peccati. ⁊ in hoc
nō credit monitiōem neceſſariā. ar. ad predicta.
c. ij. de ſpon. ⁊ tūc etiā videt ꝙ poſſit intēdere pri
cipaliter intereſſe ſuū. Tertiū remedium eſt
de iuramento. ſ. ꝙ faciat ſe abſoluere abſq3 hoc
ꝙ faciat citare creditorem ſuū. qđ placz Jo. an.
Sed hoc nō videt Nico. ſy. q̄ videt hoc iplicite
querelā ꝯtinere quā iurauit nō facere. Quar
tū remediū ē vt iudex ex officio ſuo cōpellat cre
ditorē iuramentū relaxare. vel ab exactiōe deſi-
ſtere. Quātū ad ſm pricipale. i. ſi iā. ſoluit pt
repetere. Sed ſi iurauit nō repetere ac etiā nul-
lā q̄relā ꝓponere niſi denunciare. ſp remanet ſibi
via denunciandi q̄ ꝑ iuramētū excludi nō pōt.
Item alia via eſt vt iudex officio ſuo compel-
lat ad reſtituendū ēt ſi nulla ꝓponat ſibi querela
de hoc dn̄ūmō ei ꝯſtet. Nota etiā ſm Nico. ſy.
ſup. c. ꝓuenit. ꝙ ſi prelatus metu iurat ſup rebꝰ
alienatis nō repetendis diſtiguendū eſt. quia ſi
ſup rebus ꝓprijs ⁊ vbi eſt damnum eius preciſe
nō dz contrauenire niſi prius habita relaxatiōe
vel abſolutione. qm̄ dz eſt notabiliter dānificat'
⁊ vbi agitur ꝙ quis abſoluatur a iuramēto op-
tet ꝙ adeat iudex eccleſiaſticus per hoc qđ notat
Inno. in. c. Debitores eo. ti. Si āt agit vt tur-
piter recipiens cogat relaxare iuramentum. po
terit hāc cōpulſiōem facere etiā iudex ſecularis
vt notat Fede. ꝯſilio. cclxiij. ⁊ hoc quādo nō du
bitat de turpitudie recipientis. Sed ſi dubita
ret de viribus iuramēti tūc dz adiri iudex eccle-
ſiaſtic'. Si āt iurauit ſup rebꝰ eccleſie. tūc ſi ec-
cleſia eſt dānificata etiā ſi met' nō interueniſſet
nō vt obligatorium Inno. tn̄ dicit ꝙ ſi hoc egit
violentia ⁊ dolo in dānum eccleſie abſoluitur
prius vt repetere poſſit in. c. Si vero eo. ti. Si n̄
ꝑ violentiā vel dolum, tunc ſuperior faciet abſol-
ui prelatū q̄ iurauit vel dabit curatorem bonis
eccleſie vt repetat res eccleſie ⁊ ille non veniat ꝯ-
tra iuramētum. Sed Nico. ſy. dicit ſimpliciter
ꝙ n̄ eſt obligatoriū. vn̄ ⁊ ꝑ ipſum prelatum qui
ſic iurauit abſq3 eo ꝙ petat abſolutiōem pt re-
petere ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ aliū. q̄ iuramētū nō pōt
eſſe vinculū iniq̄tatis ⁊c. Itē ſup. c. ex reſcripto
eo. ti. dicit Nico. ſy. ꝙ monachus pro vtilitate
monaſterij ſe obligare vtiliter pt etiā cū iuramē
to. Et cum hoc facit cum ꝯſenſu abbatis ꝓ vti-
litate monaſterij etiā ciuiliter pt obligari q̄ eo-
rū ꝯſenſus vt volūtas depēdet ex voluntate ab-
batis vt in. c. Si religioſus. d̄ elec. li. vi. Sine cō
ſenſu āt abbatis nec ciuiliter nec naturaliter obli
gat ex ꝓmiſſo q̄ ius reſiſtit huic obligatiōi. vt i
c. Nō dicat. xij. q. i. Itē in obligatiōe monachi ſi
ne ꝯſenſu abbatis n̄ pt accedere fideiuſſor. l. i. et
ij. ff. de fideiuſſo. Itē n̄ improbat ꝙ clerici etiā
religioſi iurēt ſup ꝯtractu obſeruando. Itē no
ta ꝙ iurās laic' ēt tanq3 fideiuſſor ſup cōtractu
pt corā iudice eccleſiaſtico conueniri. vt in. c. fi.
de fo. cōpe. li. vi. hec omnia Nico. ſy.

De cōmutatiōe .§. I.

iuramēti. In. c. ꝓuenit. ſūmarie d̄. ꝙ n̄ deierat q̄
iuramēti cōplemētū i meli' cōmutat. Circa cu-
ius declaratiōem. Nico. ſy. ibi ſic diſtiguit. Aut
iuramēti iplemētū ꝯcernit honorē dei. aut vtilita
tē ꝓuatā. ⁊ i p̄mo cāu ſi illđ in qđ vult cōmutare
eſt dubiū vtrū ſit mai' bonū reqrit ſup hoc au-
ctoritas ſuperioris ſm anto. i cōmutatatiōe. Idem
etiā ſi illud eſt maius bonū maifeſte ⁊ euidēter ſi
obſeruatio eius quod iurauit non impedit vel
perturbat maius bonū puta quia iurauit ire ad
ſanctum Anto. ⁊ nunc intendit ire ad ſepulcrū
pōt. n. iplere primū ⁊ poſtea ad ſepulcrum ire
vnde in tali commutatione ſi vellet primū in ſe
cundum cōmutare requirit auctoritas ſuperior

ſaltem epi. Nam ſicut epõs pt votũ commutare
ita ⁊ iuramẽtũ. vt notat Inno. in. c. Debitores
eo. ti. Si autem nõ pt ſeruari iuramentuʒ ſine
pturbatione vel deſertione maioris boni tũc ꝓ/
pria auctoritate ꝯmutare pt ſm Antho. puta ſi
iurauit ire ad ſepulcrũ vel ꝯtrahere matrimoni/
um cũ aliqua ꝓpria auctõe pt ꝯtrauenire intrãdo
religiõem quia impendit ꝓ tpali obſequio per/
petuam dño ſeruitutem. ar. de voto. c. Scriptu
re. In. ij. aũt caſu. cũ ſcʒ iuramẽtũ ꝯcernit vtili/
tatem priuatam. dico ꝙ ſine ꝯſenſu illius cui pͥ/
ſtitũ fuit etiã in melius cõmutari non pt. Nec
ꝓdeſt ĩ hoc ſuperioris auctoritas ex hoc qd̃ nota
tur eo. ti. c. Quanto. ⁊ p inno. in. c. Cuʒ inter de
tenũ. Pro quo facit q2 debitor non poteſt vnaʒ
rem etiam meliorem ꝓ alia ſoluere inuito cre/
ditore vt Inſti. quibꝫ mo. to. obli. in prin.

De irritatione iu § .II

ramentorũ. Nota ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. lxxxix. Cuʒ
ad vnũquẽqꝫ ptineat irritare iuramẽta q̃ a ſub
ditis facta ſunt in his que ſubduntur ei⁹ ptãti
ſi vult. ideo mater ⁊ pater pñt irritare filiorũ iu
ramenta. ⁊ viri iuramenta vxorũ. vt dicitur Nu
meri. xxx. hec Tho. quod videtur intelligendum
ſm Guil. in his que non pñt fiẽi ſine ſcandalo
⁊ preiudicio virorũ. Idem de filijs ⁊ ſeruis vide
tur. Ad id qd̃ dicit Anto. facit quod d2 ſumma/
rim in. c. Venientes de iureiurã. vʒ ꝙ nõ valet
iuramentum preſtitũ in pͥiudiciũ iuris ſupiorꝭ
Et ſup. d. c. querit Nico. ſy. Sideric⁹ exñs ĩ ſtu
dio alicui⁹ ciuitatis iurauit nõ exire diſtrictũ il
lius ciuitatis añqꝫ ſuo creditori eſſet ſatiſfactuʒ
ſi ante ſolutionem reuocat̃ ex iuſta cã p epm nũ
quid iuremento non obſtante teneatur man/
dato ſupioris parere Et videtur ꝙ ſic p. c. illud
Venientes. q2 nõ potuit ſe obligare in pͥiudiciũ
iurꝭ ⁊ auctꝭ ſupioris. ⁊ poſt mlta q̃ allegat Io.
an. de re. iur. In malis ꝯcludit ꝙ ñ tenetur ibi
manere ſʒ parere mãdato ſupioris. Et h̃ niſi cũ
licentia epi fuiſſet in ſtudio. ⁊ ꝓ neceſſitate ſtu/
dij ꝯtraxiſſet talẽ obligatiõem. videt̃ eũ tũc ſe ob
ligaſſe cũ licentia epi q̃ dedit licentiaʒ ſtandi in
ſtudio. q2 vno ꝯceſſo vident̃ oĩa ꝯceſſa ſine q̃bꝫ
illud expediri non põt vt in. c. Prudentiam. de
offi. dele. Et ideʒ cõcludit ꝓ omnia de patre re/
uocante filiũ qui eodẽ modo iurauerat. Item
in. d. c. peruenit. ponit̃ iſta alia ꝯclo ſummaria
Nõ aſtringit̃ q̃s iuramẽto ad implendũ quod
iurauit ſi ab alia pte ñ implet̃. Circa hui⁹ decla
rationẽ Nico. ſy. ſic diſtinguit. Quãdo due ob/
ligatiões reſpectuant̃ ad inuicẽ vt q2 ego ꝓmiſi
tibi certũ q̃d ꝓ eo ꝙ tu ꝓmiſiſti mihi q̃d aliud.
ſi tu ñ adĩples ex pte tua nec ego teneor implere
⁊ ſic loquit̃ iſtud. c. Peruenit. ⁊ regula Fruſtra
de re. iur. li. vi. Idem q̃ñ ſolus me obligaui ſed
obligatio mea fuit ꝯditionata p te reſpectu ali/
cui⁹ implẽdi p te. puta ꝓmiſi ire ꝓ te romã ſi de
deris mihi decẽ. ſi nõ das ñ teneor. ꝓmiſi nõ ex
pellere te d̃ domo mea tibi ꝯceſſa ĩ emphitheoſiʒ
certe tacite ĩtelligit̃ ſi mihi cautiõeʒ ſolues. Vñ
ſi ñ ſoluis poſſuʒ te expellere Si vero obligatio
nes nõ reſpectuant̃ ad inuicẽ nec reflectũt̃ ad idẽ
factũ ſʒ diuerſuʒ puta ꝓmiſi tibi dare certũ li/
brum ⁊ iuraui. tu poſtea iuraſti aliquid ꝓ me fa
cere. lʒ ego ñ impleã ꝓmiſſiõem. tu tñ non vita
bis pͥiuriũ differẽdo. q2 tu ñ ꝓmiſiſti rõne ꝓmiſ
ſionis mee ſʒ ſimplr. ⁊ ĩ hoc caſu loquitur. c. De
deo. xxiij. q. v

De iuramento fa. § .III.

cto ab aliquo alicui vtrũ obliget eũ ad ſucceſſo/
res eius cui iurauit ⁊ vtrũ ſucceſſores iurãtiſ ob
[illegible] ex illo ei cui iuratũ eſt. Rñdet ad vtrũqꝫ
Nico. ſy. ſup. c. Veritatis eo. ti. Quãtũ ad primũ
p diſtinctiõem. q2 aut q̃s iurat alicui ⁊ ſucceſſo/
ribꝫ ei⁹. ⁊ certũ ẽ ꝙ tenet̃. nec ampli⁹ tenet̃ iura
re ſucceſſoribꝫ ei⁹. lʒ teneat̃ ſe cognoſcere libertũ
ſeu vaſallũ ſeu ſubditũ. Et de hac recognitione
loq̃tur. c. longinq̃tate. xij. q. ij. quod ſit ne lõgin
quitate tpis peat memoria originis Aut nullã
mẽtionẽ facit in iuramẽto de ſucceſſoribꝫ. ⁊ tũc
iterum ſubdiuidit̃. q2 aut iurat ſimplr pſonali/
ter ⁊ tũc cuilʒ ſucceſſori iurare tenet̃ Ad h̃ facit
l. imperialẽ. de ꝓhi. feu. ali. Sʒ h̃ facere videtur. c.
iſtd̃ Veritatꝭ Aut fuit ſimplr appoſitũ aliqd̃ vbũ
pſonale puta ꝓmitto tibi ⁊c. ⁊ tũc ꝓcedat opio
pͥmiſſa. Si tñ is cui iuratũ ẽ ẽmoueret̃ a digni
tate ñ teneret̃ ei iurãs ad obſeruãtiã iuramenti
ampli⁹. q2 ĩtelligit̃ iuramẽtũ pſone pͥſtitũ rõne
dignitatis. ⁊ de hoc ẽ. ĩ in. c. Venerabilẽ. de elec.
Aut fuit ſimplr pͥſtitũ rõe dignitatis. ⁊ tũc tran
ſit ad ſucceſſores q̃ſcumcunqꝫ ñ fuerit facta mẽ
tio de ſucceſſoribꝫ. vt ſi dixit ꝓmitto obedire epõ
florentino vel Ro. pon. q2 dignitas nõ variat̃ ex
varietate pſonarũ vt in. c. Liberti. xij. q. ij. Quan
tuʒ ad ſm dicit Hoſti. ⁊ cõiter doc. ꝙ iuramẽtũ
nõ trãſit in heredẽ vel ſucceſſorem iurãtis etiaʒ
ſi q̃s iuraſſet ꝓ ſe ⁊ ſucceſſoribꝫ ſuis ſeu heredi/
bus q2 lʒ q̃s poſſit obligare heredẽ tpalit̃. imo ẽt
nõ faciẽdo mẽtionẽ de heredibꝫ pactũ regulr trã/
ſit ĩ eos Spũalit̃ tñ ñ pt. q2 lʒ ſit honeſtũ vt in
ſpũalibꝫ obligationibꝫ filius ſequat̃ volũtatem
pris ñ tamẽ neceſſariũ. vt in. c. de ſpõ. ĩpuberuʒ
Vñ filius vel heres nunqꝫ eſt pͥiurus ex iuramẽ
to defuncti ſed tñ iurãs ſi nõ ſeruat cũ debeat. ⁊
ſi quidem fuit iuratũ ſimplr ñ habito reſpectu
ad dignitatem ei⁹ cui iurat̃ nec ad dignitatem
ſeu aliquã qualitatem iurãtis ſp obligat iurãte
ſi h̃ pñt ĩportare vba iuramẽti. ar. xxxij. q. viij. c.
Uno. Sʒ ſi iurat̃ habito reſpectu ad dignitatẽ
ei⁹ cui iurat̃ puta iuro tibi vt epõ. cũ ſis priuat⁹

non teneoꝛ. Siſr iurādo reſpectu qualitatꝫ ali/
cuiꝰ ipſius iurātis puta iurat q̄s ſeruare ſtatuta
eccleſie tanq̄ꝫ cleric9 vel canoniꝰ. cū non eſt am/
plius clericus vel canonicus nō tenet iuramēto
obligatus ar. dicti. c. Venerabilē. Nō aūt q̄re
pt q̄s ſe alicui obligare ⁊ ſucceſſoribꝫ ſuis ñ aūt
pōt obligare ſe ⁊ ſucceſſores ſuos. eſt iſta. q2 in
prima agit de obligatione ꝓpria quā quis face/
re pt ꝓut vult. In ſcd̄a agit de obligatione alie
na quā nō facere pt in ſpūalibꝫ aliq̄s pro alio. q2
aīa ſine ꝓprio ꝯſenſu ligari nō pt. vt. xxxij. q. viij
c. Vno. Et hanc concluſionem firmat Io. an. ī
fine de ſepul.

De iuramento §. IIII.

vniuerſitatis ſeu ſocietatis cū. ſ. iurāt ſe aliquid
facturos vel nō facturos nūquid poſſit ſibi di/
mittere. Ad q̄ rn̄det Guil. q̄ hoc pt eſſe quat/
tuoꝛ modis. Primo q̄dē ſi ſit de hiis q̄ ꝑtinēt
ad cultū dei ſeu ad religiōem vel pietatē ⁊ tūc
nō pñt remittere. vt ſi duo iurent q̄ ibūt vltra
mare militare ꝓ deo. ſ. bellando cōtra infideles.
vel intrabūt religiōem. vel dicent duo vel tria
pſalteria ad inuicē. aut ſi q̄ artifices iurent q̄ de
lucro dabūt certā portiōem fabrice alicuiꝰ eccle/
ſie vel in alios pios vſus. Vbi tamē aliq̄ iurant
q̄ ibūt vltra mare ſimul. pñt q̄dē ſibi remittere
inuicē ne vadāt ſimul. ſ; ñ pñt ſibi remittere q̄
nō vadāt. q2 quaſi duo iuramēta ſūt. ſ. ⁊ q̄ va/
dāt ⁊ q̄ ſimul vadāt. Scd̄o ſi iuramentū ſit
de tp̄alibꝫ ⁊ ſit tale q̄ abſq̄ꝫ iuramēto tenentur
facere q̄ iurant. ⁊ tūc etiā nō pñt ſibi remittere
q2 ꝓpter ſalutem aiaꝝ videt ee iuratū. vt ſi carni
fices iurēt q̄ nō vendāt carnes infectas ꝓ ſanis
aut q̄ nō ſophiſticabūt merces ſuas. ⁊ hꝰ. Ad h̄
enī tenent etiā ſine iuramēto. vn̄ non poſſunt ſi
bi inuicē remittere iuramentū. Tertiō pt con
tingere q̄ iuramentū ſit ſuꝑ re tp̄ali ad quod
tamē abſq̄ꝫ iuramēto ñ tenebant facere q̄d iurāt
Et tūc ſi obſeruantia iuramenti ſpectat tm̄ ad
cōmodū vel incōmodū iurātiū poſſunt ſibi re/
mittere vt ſi vnus iurat alteri q̄ faciet ſibi librū
aliquē. vl̄ donū dabit. alter iuret q̄ dabit ei mer
cedē. Siſr. q̄ñ duo ſocij iurāt ad inuicē q̄ cōica
būt ſibi lucra oīa. Sed ſi ſpectat ad ꝯmodū ali
oꝝ q̄d iuratū eſt nō pñt ſibi inuicē remittere. vt
ſi artifices iurent q̄ ī mercibꝫ. xx. ſolidoꝝ nō acci
pient de lucro vltra vnū ſolidū. vel q̄ nō vēdēt
de materia ſic ꝑata vel q̄ nō trahēt pecias pāni
vltra tm̄ ⁊ hꝰ. Quarto pt ꝯtīgere ſi iurat q̄d
alijs eſt dānoſū. nā tale iuramentū nō eſt obliga
toriū vt ſi iurent ſutores q̄ certo tp̄e nō labora/
bunt. ⁊ hoc vt ꝓpter raritatē carius vendant. vel
carnifices q̄ nō ꝑparabūt carnes niſi ad certuꝫ
numeꝝ. vel aliqui opifices q̄ ñ opabunt ꝓ mi/
noꝛi ꝑcio q̄ꝫ tāto ⁊ hꝰ. De iuramēta q̄uis non
ſint obligatoria tn̄ non expedit. vt ꝓpria auc̄te
cōtra ueniat vel ſibi remittāt. ſ; q̄ auc̄te epi re/
uocent. vel potius denūcient ea nō tenuiſſe. vel
dic q̄ ſufficit auctoritas ꝓpria q̄ñ fuit iuratū de
eo q̄d eſt maīfeſte peccatū vel maioꝛis boni ipe/
dituū. hec Guil. Itē nota q̄ñ multitudo iu
rauit aliq̄d facere vel non facere. cum queritur
vtrū aliq̄bꝫ ꝯtrauenientibꝫ poſſint alij licite con
trauenire. Rn̄det Guil. q̄ ſi abſolute ⁊ in oēm
euentum iuratum eſt quilibet tenet ſeruare. cū
ſ. nō ſit de ſe illicitū q̄d iuratuꝫ eſt. Si vero ſub
conditione vel ob determinatā cām. puta ſi alij
ſeruarent ⁊ hꝰ. non tenent niſi extante ꝯditione
ar. xxxij. q. viij. Nō ſoluꝫ. extra de cōdi. appo. ca.
verū. Vn̄ ſi oēs alij vel plures nō ſeruāt in hoc
caſu abſoluti vident alij. Si vero pauci ſunt q̄
nō ſeruant recurrēdū eſt ad intentiōem iurantī
um. vz ſi intendebāt q̄ quocūq̄ꝫ nō ſeruante ipi
nō tenerentur. ⁊ tūc non tenent. Aut ſolū ſi mlt/
ti eſſent q̄ nō ſeruarent. ⁊ tūc tenent. Q2 ſi de in/
tentione neſcitur. tutiꝰ eſt ſeruare. hec Guil.

De iuramento §. V.

quod q̄s facit de parēdo mādatis alicuiꝰ q̄ñ ſit
intelligendū. Circa hoc Nico. ſy. colligit talē di
ſtinctiōem ex verbis Inno. Aut enī iuramētuꝫ
fuit generaliter ꝓſtitū de parendo mandato ali/
cuiꝰ. Aut ſpecifice ⁊ determiate. ſed oꝛit ex poſt
facto dubitatio ſuꝑ intellectu ⁊ interp̄tatiōe eiꝰ
In primo caſu dicit q̄ nō extendit iuramentuꝫ
niſi ad ea de quibꝫ cogitatum fuit vel debet me
rito cogitari. vt in. c. Quītavallis. eodeꝫ titulo.
Refert etiā alios dicere ⁊ nō male ſm̄ eum non
ſufficere ſi iurās dicat ego non cogitaui q̄ tu h̄
mihi ꝑciperes dūmodo pena non excedat culpā
immo oīno pt ꝑcipere quatenus culpa patitur
niſi ſit cōtrariꝰ. vt in. c. quītavallis vl̄ q̄ ñ ſit con
tra priꝰ iuramentū illō q̄d imponit. Dicit. n. ſū
marie. ī. c. veniēs eo. ti. q̄ ſi alicꝰ mādato iuraui
parere ⁊ ille aliq̄d mihi ꝑcipit ꝯtra iuramētū ꝑ
me priꝰ licite factū. illō ſeruare ñ teneoꝛ l' ēt niſi
eēt tale q̄d illud q̄d mādat q̄d ſm̄ cōem eſtiatio
nē nunq̄ꝫ iuraſſꝫ ſi credidiſſet ſibi illō mandari.
ar. ī. c. p̄terito eo. ti. In ſcd̄o cāu p̄cipali dic̄ q̄
ī ꝯſcilio aīe ſue ſeu ī foro pn̄iali ſm̄ intētiōeꝫ iurā
tis. ē interp̄tādū. S; ī iudicio ſeu foro ꝯtētioſo
recipit interp̄tatiōem ſm̄ ius vt in. c. venientes
eo. ti. Qualit āt ius interp̄tabit. vide. xv. q. v.
hūane. ⁊. c. ex lr̄is. de ſpō. ⁊. c. tua. Et ꝑ h̄ determi
nat q̄ſtio q̄ q̄rit. Cū clericꝰ ſtare mādato epi iu/
rat ⁊ eps̄ ꝑcipit ei vt reſignet bn̄ficio ⁊ ñ appellꝫ
certe ex q̄uo non erat veriſimile hoc intendere
poterit non obſtante precepto appellare nec opꝰ
eſt petere abſolutionem ſeu relaxionē iuramēti
cum iuramentum non ꝯtendat. ꝯtra cōſenſuꝫ
iurantis. Firmat Io. an. in. c. vno de cōmo. vbi

dicit ꝙ generalis renunciatio casuum fortuito
rū nō ualidaꝶ iuramento ex defectu consensus.
Item ꝑ hoc deciditur alia q̄o cū vꝫ qꝺ iuratum
est obseruando nō obuiet priori iuramēto ſꝫ alr̄
solēniter ꝓmiſſo. Quis ei inno. dicat ꝙ seruan/
dū sit iuramētū ⁊ de promiſſo vꝫ alr̄ satiſfacere
Hosti. dic̄ ꝯ̄riū allegās plures rōnes. ar. xxij. q
v. Iuramēti. Anto. dicit ꝙ si ꝓma ꝓmiſſio est p̄
ciſa vt q꜡ est obligatio dādi ñ artareꝶ ad p̄ceptū
in ꝯtrariū qꝺ q̄s iurat seruare niſi pars de alio
contentareꝶ cui facta est promiſſio. Sꝫ si non eſ
set p̄ciſa obligatio nec in obligatiōibꝫ facti in q̄
bus ps p̄ciſe ñ obligaꝶ ad factū sed ad intereſſe
tūc q꜡ pōt īplere primū ⁊ ſm̄ vꝫ iuramētū serua
re vt si vni ꝓmitto tradere aliquā reꝫ poſtea eā/
dē rē alteri ꝓmitto ⁊ iuro teneor seruare iuram̄
tū q꜡ poſſuꝫ seruare iuramentū tradēdo rē et ꝓ
miſſū satiſfaciēdo ſc̄do de intereē ⁊ hāc dicit pu/
tare fuiſſe de mēte inno. ī supradicta sn̄ia eiꝰ. Sꝫ
Nico. sy. tꝫ ꝯtrariū. vꝫ ꝙ ꝑ iuramētū sequens ī
quo aliquid ꝓmiſit ñ pōt q̄s infringere ꝓmiſſio
nē priꝰ simplr̄ factā licitā vt obseruet iuramētū
⁊ sic ꝯcludit ꝙ obligaꝶ quis ad factū illꝺ implē
dū qꝺ licite ꝓmiſit siue sit ꝓmiſſio simplex, siue
iuramēto firmata de iure diuino ⁊ canonico. de
pac. c. i. ⁊ xxij. q. v. Iuramēti. Nec sufficit satiſfa
cere quo ad intereſſe ſcꝫ aliud dando. etiaꝫ si iu/
rauit poſtea aliq̄d qꝺ hꝫ īpedire simplicē ꝓmiſ/
ſiōem. q꜡ ñ teneꝶ illꝺ seruare inno. etiā videꝶ si/
bi eē ꝯtrariꝰ in. c. Sicut ꝺ spō. vbi dicit ꝙ si q̄s
simplr̄ ꝓmiſit ꝯtrahere cū aliqua ⁊ poſtea idē ꝓ
mittit alteri ⁊ iurat ſm̄ ñ primū ꝯtractū ꝙ tene
tur potiꝰ prime quaſi ñ valeat iuramentū ꝯtra
ꝓmiſſionem alteri factā. Cū dñs facit iurare su
os subditos ꝙ dicēt ei si quē sciuerit vel audie/
rīt subripuiſſe aliq̄d ꝺ rebꝫ suis. dicit Guil. Cir
ca h̄ credo diſtiguendū. ꝙ si talis dñs cōiter hēꝶ
truculentꝰ ⁊ ferꝰ ñ teneñꝶ seruare. q꜡ illicitū fuit
qꝺ iuratū ē. Si āt crediꝶ ⁊ hētur mālsuetꝰ ⁊ nō
niſi rōnabiliter ꝓceſſurꝰ tūc subdiſtiguendum
q꜡ aut sūt tales ꝙ ꝑtineāt ad custodiaꝫ eiꝰ q̄ sic
iurauit seruare vꝫ. puta si q̄s viderit furē aspor
tantē res q̄ eius custodie ꝯmendate sūt pōt pro/
seq̄ res furtiuas. alr̄ teneꝶ reſtituere. Si aūt nō
teneꝶ ad custodiā illaꝝ rerū tūc si ñ pōt ꝓbare ñ
vꝫ reuelare niſi talibꝫ ꝑsonis q̄ pñt ꝓdeſſe ⁊ nō
obeſſe. ⁊ si alio mō iurauit non fuit licitū iura/
mentum nec ꝑ ꝯñs obligatoriū.

De iurādo serua. §. vi.

re statuta alicuꝰ eccleſie vel ciuitatiſ. Circa qꝺ
sic diſtiguit io. an. Aut q̄s iurat seruare statuta
edita. ⁊ tūc ex vi iuramēti nō teneꝶ ad statuta q̄
poſtmodū fiūt. vt in. c. Clericꝰ. eo. ti. Aut iurat
seruare edita ⁊ edenda. ⁊ tūc teneꝶ ad futura. et
hoc niſi ibi eſſent aliqua illicita q꜡ ad illa ñ tene
tur. vt i. c. eo. ti. li. vi. Si eñ sciebat aut credebat
aliqua ibi eſſe illicita. temere illud iurauit. nec
tamē obligaꝶ ad obseruantiā. si neſciebat ñ pec
cauit in iurādo ⁊ intelligiꝶ de licitiſ obligatio ñ
de alijs. Aut talis iurauit simplr̄ seruare statu/
ta nō exprimēs edita vel edēda. ⁊ tūc ſm̄ io. an.
⁊ Frā. teneꝶ ad edita vel edenda. Qꝺ dictū non
placꝫ Nico. sy. ex eo ꝙ ꝓpter metuꝫ ꝑiurij iuram̄
tuꝫ ē grauis p̄iudicij ⁊ stricte interp̄tatiōis. ⁊ iō
nō ē extēdēduꝫ ſꝫ potiꝰ reſtrīgenduꝫ vt ñ ꝯplen
dat qꝺ ex lata verboꝝ significatione ꝯp̄hēdere
pōt. vt in. c. Ad nr̄aꝫ. ⁊ c. Quitauallis. eo. ti. qꝺ
vult Archi. Poſſꝫ tñ sic diſtigui. ꝙ aut statuta
que poſtmoduꝫ fiunt ñ sunt multū p̄iudicialia
⁊ tūc extēdiꝶ iuramētū ad illa. Aut sunt grauis
p̄iudicij ⁊ ad illa nō extendiꝶ iuramētum. vt. c.
Felicis. de penis. li. vi. vbi habeꝶ ꝙ publicans
bonis alicuꝰ simplr̄ ñ veniunt bona futura ⁊ h̄
ꝓpter grauitatem p̄iudicij. Si aūt talis qui iu
rauit seruare edita statuta poſtea ꝓmittit per il
lud iuramentum qꝺ priꝰ fecit seruare edenda
nō alr̄ iurādo ex vi iuramēti ñ teneꝶ. vt i. c. Cle/
ricus. Circa cuius declaratiōem Nico. sy. dicit
diſtinguendū. Aut is q̄ primo iurauit intendit
nūc extēdere illud iuramentū ad obseruātiā al/
terius actꝰ ñ aūt intendit de nouo iurare. vt q꜡
dicit volo teneri virtute primi iuramenti. vel ꝓ
mitto ꝑ primū iuramētum. ⁊ tunc ñ fit extensio
nec teneꝶ ex nouo iuramēto. q꜡ h̄ non intendit. ⁊
de hoc intelligiꝶ dictū. c. Clericus. Unde Abb.
dicit h̄ ꝙ si q̄s aſſerit dño aliquid ꝑ sacramētū
qꝺ prius fecit non est ꝑiurꝰ lꝫ illꝺ sit falsum qꝺ
intelligit io. an. ⁊ bñ qñ ad hoc primū iuramen
tū ñ extendebaꝶ. s. ex sua intētiōe. alr̄ secus. teneꝶ
tñ talis ad illud ꝑ modū simplicis promiſſiōis
Aut talis intēdit ꝑ hoc iurare adhibēdo primū
iuramentum ad qꝺ poſtea ꝓmittit. Qꝺ pt̄ itel
ligi duplr̄. Uno mō ꝙ intendat iurare ꝑ primū
iuramentū sicut ꝑ rē spūalē. vt q꜡ dicit iuro per
euangeliuꝫ. ⁊ hꝰ. Scd̄o mō ꝙ intēdat ꝑ rela/
tionē ad primū iuramentuꝫ exp̄mere formaꝫ
prioriſ iuramēti. q. d. iuro ꝑ primū iuramētū. i.
ſm̄ formā exp̄ſſā ī prio iuramēto. ⁊ tūc de nouo
obligaꝶ ad iuramētū ñ ꝙ extendaꝶ antiquuꝫ ad
nouā ꝓmiſſiōem. Nā video ꝙ vbi req̄riꝶ nota/
bilis exp̄ſſio ñ refert an exp̄maꝶ noīatiꝫ an ꝑ re/
latiōeꝫ ad aliꝺ vt ī sn̄ia qñ iudex dic̄ ꝯdēno l' ab
soluo ꝑut ī actꝭ ꝯtineꝶ. ⁊ p̄cipue q꜡ deꝰ cui fit iu/
ramētuꝫ reſpicit ad mētē ñ ad formā verboꝝ. xxij
q. v. Si qd. Itē notāduꝫ ꝙ cū q̄s iurat seruare
statuta cōitatis vel alicuꝰ collegij si q̄ sūt abro/
gata ꝑ ꝯtrariā ꝯsuetudīeꝫ q̄ sit rōnabilr̄ ⁊ p̄ſcrip
ta. vt in. c. fi. de ꝯsue. ñ videꝶ obligatꝰ ad illa q꜡
iā ñ hñt vī statuti. ar. ad hoc di. iiij. §. leges. vbi
dicitur ꝙ leges instituuntur cum ꝓmulgantur
firmantur autē cū moribꝫ vtentiū approbatur

Nonnulle autem ꝑ contrariam cõſuetudinez ab rogate ſunt qđ probatur ꝑ.c. ſequentia.

Queritur vtruz. §. VII.

poſſit peti reductio eius qđ ꝑ arbitros eſt iudica tũ ad arbitriũ boni viri maxime vbi interuenit iuramentũ vel pena. Dicit ad hoc Hoſti. ꝙ niſi arbitramentũ eſſet contra deum. quo caſu nullo modo eſt parendũ. vt in.c. Iulianus. ⁊.c. Qui reſiſtit.xi.q.iij. dñt ptes arbitramentũ ob[ſer]ua re nec pñt contrauenire ſine metu pene vel piurij qñ ptes voluerit ſe in hoc ligare ⁊ iuri ſuo ĩ hoc renũciare. vt in.c.i. ⁊.ij. đ pac. ⁊.vij.q.i. Quã pi culoſuz dicit ꝙ forte iudex deberet occurrere et obuiare iniquitati ex officio ſuo penſatis pſona rũ ⁊ cãe qualitatibꝫ. extra de tranſac.c. ſi. Sed an valeat pactũ ſeu renũciatõ vt reductiõi ad ar bitrium boni viri. non ſit locus reſpectu omnis leſionis. Et ſi non valeat ex ſe ſolũ an firmet̃ iu ramẽto vel pena. Ad qđ ſic rñdet Nico. ſy. Aut qs abſente pte ⁊ extra iudiciũ renũciat petitiõi hui⁹ reductiõis ⁊ nõ valz. qꝛ iuris futuri renũci atõ nõ tz. vt in.l.i.C. de pac. ⁊ de deci.c. Ex mꝛi plici. Aut hoc fit in iudicõ vel extra in pñtia pti um. In qbꝫ caſibꝫ tenet iuris futuri renũciatio qꝛ hz vim pacti de nõ petendo. iuxta notata ĩ d. l.i.C. de pac ꝑ Bar. Aut obligauit ſe ꝑ pactum qs ad ñ petendã hãc reductiõem. ⁊ ſum⁹ in caſu dubij nñi. Di. de. reg. iur. in regula. Scienti. vi loqñs in ſimplici pacto aut renũciatione tenet ꝙ hoc non obſtante poterit rõne magne leſioniſ petere reductiõem hãc. qꝛ id ꝑ pactũ dz intelligi ſi vt bonus vir fuerit arbitrat⁹. ar. in.l. cũ quere bat.ff. de interlocu. idez Bar. ꝑ dictã.l. ⁊ io.an. in regula Sciẽti. dicẽs etiã illud ꝓcedere ſi int̃ ueniſſet ibi iuramentũ ſeu pena. Nã iuramẽtũ ſm Bar. hz in ſe illã cõditiõem quã habebat pa ctũ ꝓambulũ. ſ. nõ venire contra ſi equũ fuerit ar bitrat⁹. Opet̃ aũt illud pactũ ſeu renũciatõ re ſpectu modice leſiõis. Et idẽ tz dñs An. ⁊ videt̃ qñ cõis opiõ. Cũ Fede. contrarium ſentit reſpectu cuiuſcũq3 leſiõis. qñ. ſ. pactũ vel renũciatõ eſſet iuramẽto vallata niſi dolus ex animo procedat Bal. dicit cõiter obſeruari ꝙ nõ obſtãte quacũ q3 cautela vboꝝ ꝑpter enormẽ leſiõez põt peti re ductõ ad arbitriũ bõi viri. qꝛ ñ eſt veriſile ꝙ ar bitrator poſſet eos enormiter ledere. Ego dicerẽ ꝙ aut deceptõ venit ex ꝓpoſito. ⁊ tũc reſpectũ qñte cũq3 leſiõis põt peti reductio ad arbitrium boni viri nõ obſtãte quocũq3 pacto. qꝛ ſicut expſſe nõ põt renũciari dolus futurus. ita ⁊ fortius tacite ⁊ ſub ĩuoluto verboꝝ. Itẽ ſi arbitriũ retractat̃ ꝑ dolũ. multo fortius arbitramentũ ⁊ ĩ hoc viden tur cõiter cõuenire doc. Et dꝛ interuenire dol⁹ ex ꝓpoſito qñ ſcienter ꝑ odiũ vel fraudem vl̃ grãm grauauit alterã ptẽ. Aut deceptõ venit re ipſa. ſz ſine dolo arbitratoris. ⁊ tũc ſi modice ledat non fit reductio etiã ſi ñ ſit facta renũciatio. Si aũt fuit facta renũciatio hꝰ reductionis. tũc nõ ſolũ modice ſz etiã reſpectu magne qñtitatis leſionis nõ põt peti reductio iſta. Sec⁹ reſpectu enormiſ vel maxime leſionis. qꝛ illud ſp videt̃ exceptum Ad ſm mẽbꝝ. Aut qs renũciat ſeu pactũ facit đ non petendo hꝰ. reductiõez etiã pretextu magne leſiõis. aut renũciat ⁊ paciſcit̃ m̃rũ generalit̃ vt ſcꝫ poſſit arbitrator alte ⁊ baſſe in totum vel in partem auferre ab vna parte ⁊ dare alteri ꝓ vt ſibi videbit̃. Et in primo caſu ſi dolus ĩterue nit ex ꝓpoſito poterit nihilomin⁹ peti ñ obſtãte illa renũciatõe. qꝛ dol⁹ futur⁹ remitti ñ põt. Aut deceptio venit re ipſa. ⁊ ſic peti nõ põt reductio reſpectu magne qñtitatis leſionis. qꝛ potuit pars ex pacto ſibi ꝑiudicare. vt in regula. Scienti de re. iur. li. vi. Sed reſpectu maxime ⁊ enormis le ſionis põt peti reductio ex quo de tali ñ fuit expſ ſuz. qꝛ renũciatio ñ dz trahi extra ĩtentiõez agẽ tis vt ĩ.c. Cũ volũtate. de ſen exco. idem. d. Anto ⁊ Pe. de ancha. Et dicit Bal. ꝙ magna qñtitas vl̃ pua dꝛ reſpectu pſonaꝝ ⁊ cãe. In.ij. caſu tũc aut deceptũ arbitratoris eſt contra deũ. ⁊ non ligat qñtacunq3 ſit pena appoſita ſm Hoſti. ⁊ bene ĩ.c Qui reſiſtit.xi.q.iij. Idẽ puto. vbi ſit contra ius cõe ñ remiſſibl̃e ꝑ ptes. vt in.c. Si diligẽti. de fo. cõpe. aut ẽ contra ius priuatũ ipſius ptis. Et ſi deceptio veniat ex ꝓpoſito ⁊ dolo arbitri põt pe ti reductio ꝑ rõem ſupradictã. Et hoc tenent io. cal. ⁊ io. an. ⁊ Bar. ⁊ ẽ cõe dictũ. Aut interuenit ſine dolo. ⁊ vz ita ꝙ ñ põt peti reductio. Ita te nuit io. cal. ⁊ io. an. ⁊ hoc ſatꝭ ꝓ conſtat de renũciãn tis vel paciſcẽtis intẽtiõe. Sz tu aduerte latiuſ qꝛ aut ſum⁹ certi ꝙ ñ ĩteruenit dol⁹. Aut ſum⁹ dubij. ⁊ ĩ pmo cãu cũ ſum⁹ certi ⁊ tũc qñtus re ſpctũ enormiſſime leſiõis ſm pe. de ancha. poſſit peti reductio. qꝛ paria ſũt dolũ in ſuenire ex ꝓpo ſito. vel re ipſa. ff. de doli. excep. l.ij. Cũ cõis opi nio ẽ ĩ contrariũ qđ contrariu tz Bar. ⁊ io. cal. et an. allegãtes. qꝛ ñ ẽ op⁹ cõiecture de tacita volũtate. ex quo hẽm⁹ expſſaz et certã ⁊ qlibꝫ iuri ſuo põt renũciare. vij.q.i. Quã piculoſũ. ⁊ hoc vex niſi in pacto vl̃ renũciatiõe fuit poſitũ aliqđ vbũ po teſtatꝭ reſtrictiuũ. Dic̃. n. d. an. ꝙ ſi ex aliq̃ cã le gitĩa fuit arbitrator decept⁹ de q̃ conſtaret. ꝙ tũc ſal tẽ ex clauſula generali. ſ. ꝙ poſſꝫ alte ⁊ baſſe ⁊c. l̃ iudicꝭ officõ ſubueniret̃ leſo. ar. l. ãbigo. ff. de re. du. Et hoc cãu puto ꝓcedere illđ notabile Ho ſtiẽ. qđ ſup ĩ pñcipio dixi. ſ. ꝙ in maxia qñtitate poſſit iudex occurrere. al' ñ video quõ poſſit eſſe iudex ad vtilitatẽ ꝓuatã contra pactũ expſſũ ĩcedi re. Dñs tñ An. videt̃ velle ĩ pte alia illi⁹.c. Qui tauall. eođ. ti. ꝙ qñtũcunq3 verba ſint cõcepta la te. nihilominus data enormi leſione re ipſa pe ti reductio poterit. Mouetur ex hoc. quia talia

verba in genere ⁊ fuſo ſermone ꝓlata ſunt ſub
cõfidentia diſcretiõis ⁊ amicitie arbitroꝛuꝫ vt
capiũt i poꝝ beniuolẽtiã ad nõ ledẽdũ iõ nõ de/
bẽt ita late intelligi ſicut ſonãt. Et ſi iuratũ fu/
it qꝛ v̾ba iuramenti obuiant abſolueret̃ vel iu/
dex ex officio ꝓuidebit. ⁊ ſic refert ſe de facto con
ſuluiſſe. Et in hoc ↄcoꝛ. cũ Pe. de ancha hec o/
pinio hꝫ eq̃tatẽ ſꝫ alia opio ſup̃ io. cal ⁊ ioã. an
videt̃ veriοꝛ de iuris ſubtilitate. ar. op. vij. q. i.
Quã piculoſum. In alio membro. cũ .ſ. dubi/
tat̃ vtꝝ interuenerit dolus tũc rõne enoꝛmiſſi/
me leſionis põt peti reductio ſaltẽ iudicis offi/
cio qꝛ p̃ſumit̃ dolus in tãta leſione. vt in. l. Luti
us. ff. de his q̃ in frau. cre. Et in hoc etiã põt in/
telligi illud dictũ Hoſt. ſupꝛa. Idẽ ſentit An/
tho. ⁊ Frã. de aere. ⁊ Bar. ⁊ Pe. de ancha.

¶ Capitulũ Septimum de Periurio

De periurio ſciẽdũ

ꝙ grauitas huius peccati ex quat/
tuoꝛ oſtenditur. vnde ſummopere
vitandum.

Primo quia ex eo deus inhonoꝛatur.
Secundo quia omni lege vetatur.
Tertio quia ipſe proximus damnificatur.
Quarto quia pena multiplici caſtigatur.

Quantum ad primũ. §. I

intelligẽdũ opꝫ videri q̃d ſit piurium Ad qđ
dicit mgr̃ in. iij. ſniaꝝ. di. xxix. ꝙ eſt mendaciũ
iuramẽto firmatũ. Iſta ergo duo requiruntur
ſ. ꝙ aliquo modo ſit ibi mendaciuꝫ in locutiõe
⁊ cũ eo iuramentũ. Et mendaciũ q̃dem đꝛ foꝛ/
maliter quãdo de aliquo p̃terito pñti vel futu
ro ↄtrariũ ꝓnũciat ad id qđ hꝫ in coꝛde v̾bi grã
Cũ dicis merces quas vis vẽdere ↄſtitiſſe tibi
decẽ ⁊ tu mẽte hẽs ꝙ nõ tm̃ ↄſtitit. vl̾ ſi dicꝭ mer
ces illas eẽ bonas ⁊ ſine aliquo defectu ⁊ tu ſcis
hr̃e plures defectus vel cum dicis te daturꝫ peci
cuniã vel certũ opus ĩ certo termĩo facturũ ⁊ tu
intendis vlteriꝰ ꝓtrahere terminũ. Et ſi id qđ
dicis eẽt vt tu dicis tu tñ ĩ coꝛde credis ↄtrariũ
ſ. ꝙ ñ ſic ſit mẽdaciũ foꝛmaliter ẽ. ⁊ grauius pec
cas q̃ ſi diceres falſum credẽdo tñ dicere veruꝫ
qꝛ vt dicit Aug. Reã linguã ñ facit niſi rea mẽs
Iurare aũt eſt ſm Aug. deũ teſtẽ ĩuocare ſ. ſue
locutiõis. Quãdo ergo iuras quod credis eſſe
mendaciũ piuriũ ↄmittis ⁊ ex hoc valde deum
inhonoꝛas. qꝛ ipm̃ q̃ eſt ſumma v̾itas ⁊ mẽtiri
nõ põt inducꝭ in teſtẽ tue falſe locutiõis et ſic fa
cis eum iniquum ⁊ iniuſtũ teſtem q̃ntum in te
eſt dũ in falſum teſtimoniũ inducis. quod eſt
magna blaſſemia. Certe nõ faceret quis hoc in
vilem hoĩeꝫ ſine magna iniuria. ſi talis eẽt cui
diſpliceret mendaciũ vel piuriũ. Deo aũt ſum

me diſplicet. Sicut g̃ xp̃s iudeis multa blaſſe/
mantibꝫ in eũ dixit eis. Vos inhonoꝛaſtis me
Ioã. viij. Ita iſtis piuris dicere põt. ⁊ mlto ma
gis turpiter iurãtibꝫ p mẽbꝛa inhoneſta. Et qꝛ
inhonoꝛare deũ ⁊ irreuerẽtiam facere ꝑtinet ad
cõtẽptũ. iõ ſm. b. Tho. ſe. ſe. q. xcviij. piuriuꝫ ex
genere ſuo ẽ moꝛtale. ⁊ ſi diceres. Cũ iuro per
euãgelia vel fidẽ vl̾ p coꝛpꝰ meũ aut p ſctõs nõ
induco deũ teſtẽ cũ ipm ñ noĩeꝫ. Rñdꝫ. b. Tho
⁊ Alb. ꝙ cũ q̃s iurat p p̃dicta nõ intelligit̃ illa ĩ
ducere in teſtimoniũ ſui dicti qꝛ nulla creatu/
ra hꝫ infallibilẽ v̾itatẽ ⁊ oĩm cognitionem. ⁊ iõ
in illis iuramentis inducit̃ deus in teſtimoniũ
cuiꝰ v̾itas vl̾ virtꝰ relucet ĩ illis creaturis q̃ no
noĩant̃. nec excuſat̃ a moꝛtale vt dicꝭ. b. Tho. ex
hoc ꝙ iocoſe peierat. qꝛ ñ euitat diuiaꝫ irreuerẽ
tiã immo q̃trũ ad aliq̃d magiſ auget. Silr̃ ñ ex
cuſat̃ a moꝛtali q̃ ex lapſu lingue ſeu ex vſu peie
rat. dũmõ aduertat ſe iurare ⁊ aduertat falſuꝫ
eſſe qđ iurat. qꝛ nec a ↄtemptu. ſecꝰ ſi nõ aduer/
tat ſe iurare. Idẽ Bonauẽ. in. iij. di. xxxix. Tribꝫ
aũt mõis ꝓprie q̃s piuriũ incurrit vñ ⁊ moꝛtali
ter peccat. Vno mõ cũ q̃s iurat aliquid eẽ vl̾ fu
iſſe. ⁊ ↄtrariũ hꝫ in mente ſua ẽt ſi veꝝ eẽt qđ di
ceret. vt dictũ eſt ſup̃ ¶ Secũdo cũ iurat ſe ali
quid facturꝫ illicitũ ⁊ criminale. vt occidere. qꝛ
ipſo fctõ tenet̃ ↄtrariũ facere al̾ aliđ committerꝫ
moꝛtale ĩplẽdo tale iuramẽtũ. vel ẽt cũ ꝓmittit
rẽ licitã ⁊ ñ intẽdit obſeruare. iurat eñ contra id
qđ hꝫ in mẽte. vel etiã ſi intẽdit obſeruare ⁊ ẽ
res alicuiꝰ ĩpoꝛtãtie ⁊ poſtea nõ ſeruat eo modo
quo ꝓmiſit cũ poſſit ẽt ſi ſit ſibi magnũ incõmo
dũ ĩ ſeruãdo niſi relaxaret̃ ei vel ꝓlõget̃ termi/
nus ab eo q̃ põt. de h̾ hẽs ſup̃. ĩmo ſm. b. Tho.
ñ excuſat̃ a moꝛtali ſi ñ implet iuramẽtũ metu
extoꝛtũ de re in ſe licita. Hꝫ tñ diuerſa remedia
ad ꝓuidẽdũ ſibi nõ tñ ꝓpꝛia aucte põt ↄtrauenı
re. ¶ Tertio cũ quis iurat ita leuiter ⁊ ſine ↄſi/
deratiõe vtꝝ ſit veꝝ vel falſum qđ dicit. qꝛ expo/
nit ſe piculo iurãdi mẽdaciũ ⁊ p̃cipue in iudi/
cio vel in his q̃bꝫ ꝓximꝰ dãnificat̃. Hꝫ. n. diligẽ
ter examinare quod dicit. ⁊ tunc adhibita dili/
gentia etiã ſi iuraret falſum quod tamẽ ipſe cre
dit veꝝ in iuramento aſſertoꝛio nõ eſt moꝛtale
ſm Pe. de tharã. i. iij. Ergo ſi ñ adhibet diligẽ/
tiã ñ videt̃ excuſari a moꝛtali. Et mlto magꝭ pec
caret moꝛtaliter ſi iuraꝫ aſſerẽdo ſic eẽ vel ñ eſſe
de quo ĩ mente ſua dubitat. Sed in ꝓmiſſoꝛio
iuramento ſi omittit ĩplere qđ ꝓmiſit ꝓpter le/
gitimũ ĩpedimentuꝫ excuſat̃ a moꝛtali ſm Pe
de tharã. idẽ Bonauẽ. i. iij. xxxix. di. g̃ a ↄtrario
nõ excuſat̃. cũ deeſt legitimũ ĩpẽdimẽtũ. Iurã
do ãt veꝝ ſine aliqua neceſſitate vel vtilitate ve/
niale ẽ. Nõ. n. ibi videt̃ eſſe irreuerẽtia ⁊ ↄtẽptꝰ
dei. qꝛ ñ fit ex deliberatiõe ſꝫ ex q̃dã ſubꝛeptiõe ⁊
leuitate ſm Bonauen. i. iij. vbi ſupꝛa. Eſt g̃ illđ

preter p̄ceptū qꝛ deum nō honorat. ſed nō ꝯtra p̄
ceptū. qꝛ nō eſt notabilis irreuerētia et hoc niſi
fieret in ꝯtemptum vel ī honeſta locutiōe qꝛ tūc
mortale. Vn̄. Iuratiōi n̄ aſſueſcat ī os tuū. Mul
ti eī ſunt caſus in illa Eccle. xxiij. Vir multū iu
rans replebitur iniquitate. Ecc. xxiij.

Secundo oſtendi. §. II

tur piuriū eē peccatū et magnū qꝛ oībꝫ legibus
probibeẗ. Probibeẗ. ſ. intrinſeca Moſayca. euā
gelica. canonica. et politica. Lex. n. intriſeca ſeu
naturalis ſicut dictat homini ꝙ deum ſuuꝫ ho-
nore ſummo reuereaẗ et rebus vtatur ad q̄ꝺ in
ſtitute ſunt a natura et fidelis ſit in promiſſis.
Ita ꝓhibet ecōtra dei irreuerētiā. et abuſuꝫ reꝝ
i. vſū ad id ad q̄ꝺ n̄ ſūt ordinate et infidelitateꝫ
erga ꝓximū. Cū ergo piuriū ſit ꝯtra reuerētiaꝫ
dei et honorē ⁊ abuſus lingue qꝛ locutō hoī ē da-
ta a natura. ad manifeſtādū ꝯceptū cordis. Per
iurus aūt dicit ꝯtra id q̄ꝺ hꝫ ī corde. ⁊ aliqn̄ vt
in ꝓmiſſorijs iuramētꝭ nō ſuat fidelitatē et ſic
agit ꝯtra legē naturalē piurꝰ. Vn̄ ⁊ b. Tho. vbi
ſupra dicit ꝙ ēt iurās p̲ idola lꝫ peccet in iuran
do teneẗ tn̄ ſuare iuramentū factū de re in ſe li-
cita. Fidelitas eī in ꝓmiſſis eſt de iure naturali
Et lꝫ nō ſit licitū exigere ab infideli vel induce
re ad iuramentū p̲ idola. tn̄ ad firmandū paceꝫ
vel pactū cū eo de re licita nō eſt illicituꝫ vti eo
rōe. ſ. fidelitatis ad quā ille teneẗ. et ſic Macha
bei cū fecerūt ligā cū rōanis vſi ſunt iuramēto
eoꝝ vt crediẗ p̲ idola q̄ colebāt. vt ꝺꝛ. xxij. q. i. §.
Dicetiā. Vn̄ ⁊ phꝰs dicit ī methaphꝫ. Infidelis
loquēs de infidelibꝫ. q̄ꝺ iuſiurandū apud eos
honoratiſſimū erat. Vn̄ et Marcus regulus et
ſi gētilis ⁊ rōanꝰ voluit potius ſuſtinere crude
lē mortē a chartaginēſibꝫ q̄ꝫ n̄ ſuare ꝓmiſſū fa-
ctū ſub iuramēto. ſ. ipis redeūdo ad eos ſi non
poſſet obtenere a ſenatu ꝑmutatiōem chartag
nēſiū plimoꝝ captoꝝ a romanis ī ipiꝰ Marcuꝫ
q̄ poſtea fuerat captus a chartaginenſibꝫ cū tn̄
poſſet nō redire qꝛ liber erat poſtq̄ꝫ venit romaꝫ
dimiſſus ab illis ſup̲ hoc vt ponit Aug. in pri-
mo de ciui. dei. et narrat Valerius ⁊ Agellius.
Cōtra legem moſaicā oſtendiẗ eſſe q̄ꝫtū ad illā
ptē que moralis ē. vn̄ ⁊ ſp̲ obligauit oēs. ⁊ ſemp̲
durat. pꝫ qꝛ ī pria tabula decalogi ſcripta digi-
to dei. ſm̄ p̄ceptum eſt illꝺ. Nō aſſumes nomen
dei tui ī vanū Exo. xx. q̄ꝺ idē eſt q̄ꝺ ꝺꝛ Leuit. xix
Nō piurabis in noīe meo. Et ex hoc probant
quidā magnitudiēm hꝰ peccati. et ꝙ grauius ē
hoīcidio q̄ꝺ horribiliſſimū eſt. Nā pctā q̄ ſunt
directe ꝯtra deū ſūt ſm̄ ſe grauiora q̄ꝫ ea q̄ ſūt
cōtra ꝓximū. qꝛ deus ſine ꝯpatiōe eē maior ꝓxi-
mo. Sꝫ trāſgreſſiōes p̄ceptoꝝ p̄me tabule ſūt
directe ꝯtra deū. vtꝫ ex ſe. quoꝝ ſm̄ ē ꝓhibitō p̲
iurij. Trāſgreſſiōes preceptoꝝ ſcd̄e tabule que
ſunt ſeptē ſunt directe ꝯtra ꝓximū quoꝝ ſcd̄m ē
ꝓhibitio hoīcidij. Ergo ex ordīe ipoꝝ p̄ceptoꝝ
pꝫ eſſe grauius piuriū q̄ꝫ homicidiū ſm̄ b. Tho
in quolibet. Firmat hāc ſnīam p̲ hāc rōem. apo
ſtolus dicēs ad Heb. vi. Hoīes p̲ maiores ſui
iurāt ⁊ oīs ꝯtrouerſie eoꝝ finis ē iuramtū. Fru
ſtra āt in cā hoīcidij ꝯtrouerſie finis eēt iuramē
tū ſi hoīcidiū eēt grauiꝰ piurio. Preſumereẗ eī
ꝙ q̄ maiorē culpā. ſ. hoīcidij n̄ curauit ꝯmittere
nō vereẗ minorē incurrere. ſ. p piurij. vn̄ ex hoc
ipō ꝙ in cā cuiuſlibꝫ pcti defereẗ iuramētū mai-
feſte oñdiẗ ꝙ piuriū ꝓ maximo pctō dꝫ hrī. nec
īmerito qꝛ piurare nomē dei vr̄ q̄dā diuī noīs
abnegatō. vn̄ ſm̄ locū tenꝫ piuriū pꝰ idolatriā
vtꝫ ex ordīe p̄ceptoꝝ Bonauē. ī. iij. di. xxix. non
placꝫ iſta opinio niſi ī piurio q̄ꝺ ꝓcedit ex odio
dei. alꝭ dicit maius eſſe homicidiū. Et licꝫ priaꝫ
rōem videaẗ deſtruere nō tn̄ deſtruit nec ponit
rōem. b. Tho. que efficax multū vr̄. Sꝫ o miſer
rimi hoīes cū ita horreāt hoīcidiū q̄ꝺ horrendū
eſt. piuriū q̄ꝺ ē grauiꝰ ꝓ nihilo quottidie īcur
rūt. reꝝ ē tn̄ ꝙ ꝯſiderādo grauitatē pcti ſm̄ no
cumētū q̄ꝺ inde ſeqẗ ꝯmūniter hoīcidiū grauiꝰ ē
qꝛ grauiꝰ nocumētū ꝓxis infert. ⁊ iō in iudicio
hūano grauiꝰ hoīcidiū q̄ꝫ piuriū puniẗ. Cōtra
legē euāgelicā ē. nā. dic̄ xp̄s Math. v. Nolite iu
rare oīo ⁊c̄. q̄ꝺ tn̄ ſane intelligēdū ē. Nō eī vult
xp̄s diceẗ ꝙ ī nullo cāu dēat q̄s iurar̄ cū ī cāu ne-
ceſſitatꝭ ⁊ magne vtilitatꝭ rōnabilr̄ poſſit hō iura
re ⁊ dēat. vn̄ ⁊ ſctōs hoīes legimꝰ iuraſſe dauid
⁊ Abrahā ⁊ Paulū ī eplīs ſuis. h alꝭ ptineret
ad hereſim credēdo ptinaciẗ ꝙ nunq̄ꝫ liceret iu
rare. Sed ꝓhibet xp̄s ex illo mō loquendi iura
tiōem leuem ⁊ indiſcretā. Nā ſcd̄m Bonauen.
in. iij. vbi ſupra. Negatio p̄poſita ſigno vlī equi
pollet pticulari negatiue. ſic ergo cum omnino
ſit ſignū vniuerſale. i. omnino mō. ⁊ ī nolite in
cludatur negatio. ſenſus eſt. Nō iuretis oī mō.
qꝛ nō ſine cā ⁊ neceſſitate. ⁊ ſi aliquo mō id ē cū
debitis circūſtātijs. Contra legem canonicam
⁊ ciuiuilem eſt. Vtraq̄ꝫ piuriū ꝓhibet vt. xxij. q
iiij. p̲ totū. extra de iureiur. Et ſic chriſtus. Et. ff
de iureiuran. l. Iuſiurandū. Et dicit Criſoſto.
ꝙ q̄ periurare parus eſt añq̄ā iurat periurꝰ eſſe
videtur. quia deus iudicat nō ſolū ex operibus
ſed ex corde. xxij. q. v. Qui periurare. Et q̄ꝫ-
to cum maiori ſolennitate iuratur tanto graui
us eſt periurium. Pꝫ autem dicit Criſo. ꝙ piura
re per deum eſt maius q̄ꝫ iurare per euangelia
vl alia ſacramēta. xxij. q. i. Et ī aliq̄ ⁊ p̲ ꝯñs vide
tur grauius piurium per deum q̄ꝫ p̲ alia. intel-
ligendum eſt ceteris pibꝫ. i. quādo iuratur cū
ſolēnitate eadē vtroq̄ꝫ iuramento vel ſine ſolē-
nitate ⁊ ſup̲ ſili materia ⁊ eoꝺ ꝯtēptu. Al iurat
cū ſolēnitate vt corā iudice ſup̲ libro reliquijs ⁊
hꝰ eſt maius. Et piuriū in huiꝰ eſt grauius pec-

tatū q̄ iurare p̄ deū ſimpliciter.i.ſine ſolennita
te tū rōne maioris deliberatiōis.tū rōne ſcanda
li ſequentis.hec.b.Tho.Pe.et Inno.

Tertio propter .§.III.

piuriū.prim⁹ dāpnificat̄ q2 in iudicio peierando
iniuriat̄ iudici cui nō obedit cū p̄cipit ſibi iuri/
dice vt veritatem dicat ſup̄ eo de quo īterrogat̄
⁊ ſic ēt ledit bonū cōe.vñ tenet̄ dicere veritatē
etiā ſi inde ſeq̄ret̄ ſibi mors ſcḋm.b.Tho.ſine dā/
no alic⁹ p̄ticularis pſone.Dāpnificat̄ etiā cū ac/
cuſat⁹ peierat.q2 actor vel teſtis ī ɔtrariū efficit̄
infamis tanq̄ʒ falſus accuſator vl' teſtis.Et ī cō
tractib⁹ ſil'r cū iurat rē bonā eē quā nouit defe/
ctuoſam vel reſtituiſſe pecuniā quā ſcit ñ rſtitu
iſſe.Nec excuſat̄ a mortali piurio loq̄ndo ſophi
ſtice vt ad ſuū intellectū v̄boꝝ ſuoꝝ videat̄ dice
re veꝝ cū ītēdat decipe.cū alius alit̄ ītelligat.vñ
Iſido.Quacūq̄ʒ arte verboꝝ q̄s iuret.de⁹ ſic ac
cipit ſicut ille cui iurat̄ intēdit.xxij.q.v.Quacū
q̄ʒ.⁊.c.Ecce.Qḋ ītelligit.b.Tho.vbi ſupra q̄n
dolus eſt ex p̄te iurantis tm̄.Tūc.n.interp̄tādū
eſt et intelligēdū ſcḋm intellectū accipiētis iura/
mentū.Sʒ ſi dolū iurās nō adhibet.obligatus
eſt ſcḋm ſuā intētiōem obligādi.Vñ ſcḋm Hoſtiē.
ſi q̄s iurat aliq̄d generaliter cū generalitas ob/
ſcuritatē pariat ñ.vt cogitaſſe ſup̄ his ſup̄ q̄b⁹
ſpālit̄er nō iuraſſet.⁊ ſic ſcḋm intētiōem iurātis
eſt interp̄tandū quando iurat.Vñ ḋ ſi caſus in
opinatus eueniat de quo ſi cogitaſſet tūc in iu/
rando nullo mō iuraſſet.nō tenet̄ ad illud.Idē
Rai.⁊ Guil.Sicut fecit chriſtian⁹ qui pecuni
am ſibi mutuatā a iudeo aſſerebat reddidiſſe.ex
quo vocat⁹ ad iudiciū pecuniā illam in baculo
cōcauo dedit in manib⁹ iudei ſeruandā dum iu
raret.⁊ ſic iurauit reddidiſſe intēdēs de pecunia
in baculo abſcōſa quē poſtea repetijt.Sʒ diuīa
vltio manifeſtauit ſuā fraudē p̄ mortē ſup̄ue
niētē vt hēt̄ in legenda.b.Nico.Et nota q̄ dr̄
in Leuitico.v.c.Aīa que audierit vocē iurantis
quē nouit falſuʒ iuraſſe ſi ñ indicauerit.rea erit
peccati.Dicit Aug.xxij.q.v.Ille q̄ q̄ cū non di
cat cui debeat indicare intelligendū videt̄ q̄ de/
beat his q̄ magis p̄nt p̄deſſe q̄ʒ obeſſe piura ſiue
corripiēdo ſiue p̄ eo orando ⁊ hoc ſufficit dicit
Rai.⁊ ad hoc tenet̄.Sʒ Hoſt.in.iij.vbi ſupra
dicit q̄ hoc ēt pōt ītelligi q̄n p̄ viā teſtimonij il/
le q̄ audiuit.⁊ ſcit falſum iuraſſe pōt p̄ ſuū teſti
moniū ſubleuare innocentē a dāno tp̄ali rei vl'
corp̄is in iudicō vl' extra.qḋ intelligendū videt̄
quando hoc pōt ſine ſui magno p̄iculo vel ſine
maiori ſcādalo inde ſequendo.Scādalizat etiā
piur⁹ p̄ximos ſuo malo exēplo p̄uocās ad ſilia
⁊ ad odia ⁊ h⁹.Sʒ q̄d dicēdū ē ḋ exigēte iuram̄
tum vtrū peccet.Et videt̄ q̄ ſic.q2 occaſiōē dat
illi peierādi.Ad qḋ dicit.b.Tho.ſe.ſe.q.lxxix.

q̄ exigens iuramentū aut eſt publica pſona pu
ta officialis.aut priuata.Si publica tūc exigen/
do iuramentū ſcḋm q̄ exigit ordo iuris in nullo
peccat ſiue ſciat illū falſum iurare ſiue veꝝ.q2 ñ
videt̄ illud exigere ſʒ ipe ad cui⁹ inſtātiā iurat.
Si priuata pſona exigit hoc faciens q2 dubitat
de v̄itate loq̄ntis.⁊ iō vt ſit magis cert⁹ exigat
nō peccat ſʒ hūana tēptatiō eſt.Si āt ſcit vl' cre/
dit p̄babil'r illū falſuʒ iuratuꝝ peccat mortl'r.q2
dat illi occaſiōem ruīe in hoc caſu ñ aūt in alijs
vnde Aug.in ſermone dicit hunc homicidā du
arū aīaꝝ.ſ.ſue ⁊ p̄ximi quē inducit ad hoc.xxij.q
v.Ille q̄ hec Tho.Sil'r ille q̄ aliquid qḋ ſcit vl'
credit alicui pſone ſibi pōitū ſecretū aliqḋ ſub
iuramento vel ɔſilijs cōicatū.vl' a pſona p̄ricula
ri ſtimulat eū p̄ſuaſionib⁹ ⁊ aīcicia ad ſibi reue
landū mortl'r peccat q2 occaſiōem efficacē dat il/
li peccādi mortaliter etiā ſi ex tali reuelatione ñ
oriatur ſcādaluʒ.Cū ergo dāpnificet̄ p̄rim⁹ mlti
pliciter p̄ piuriū mirū eſt q̄ū o miſeri hoīes ita
frequētāt.⁊ cū cetera pctā ob quādā reuerētiā
ſacra fugiāt.Faciēs.n.fornicatiōem cauet ſibi
a locis ſacris ɔmittēs furta ſi pōt p̄cit reb⁹ eccle/
ſiaſticis.Sʒ ſcelerati ingerūt ſe audacter ad ſacra
ſ.nomē dñi.corp⁹ dñi.reliquias altaris ⁊ h⁹.Et
merent̄ a nullo ſacro iuuari ſʒ abſorberi.Sicq̄ʒ
inhonorant deum ⁊ ſctōs eiuſdem.

Quātū ad quar.§.IIII

tū puniūtur vtiq̄ʒ mlt'ipliciter piuri.Et p̄mo q̄
dē efficiunt̄ infames.vi.q.i.Infames.⁊ cō uicti
ad teſtimoīuʒ ī iudicō.ñ admittūt̄.et ſi egerint
p̄niam.vi.q.i.Infames.⁊ extra de teſti.c.Teſti
moniū niſi fuerit abſoluti a dicta īfamia p̄ p̄nci
pē.puniūt̄ q̄ʒ ī foro eccl'ie p̄nia ſeptēni ſcḋm āti
quos canones.xxij.q.i.Predicādū.⁊ lʒ ɔfeſſor
ñ teneat̄ iniūgere talē p̄niā.tñ p̄pendi pōt ex h̄
magnitudo pctī.In foro ciuili piuriū ī iudicō
punit̄ corp̄alr ⁊ varie.Sʒ ⁊ de⁹ p̄ iudicia ſua t̄/
ribilia oñdit horrorē h⁹ vitij.Nā vt hēt̄.ij.Re.
xxi.ſup̄uenit ſterilitas t̄re ſeu fames tp̄e Dauid
q̄ pſeuerauit trib⁹ ānis.⁊ cū dauid a dño ɔſuliſſ
cām h⁹ flagelli vt remediū adhiberē.Rñdit do
mi⁹ q̄ euenerat p̄pter piuriū Saul.q2.ſ.fregit
p̄miſſiōē firmatā iuram̄to factā gabaonitis a
Joſue ⁊ ſeniorib⁹ iſrl' ſup̄ reſuatiōe eoꝝ ī vita.
Ipe āt Saul.q̄i zelās p̄ filijs iſrl'.q2 gabaonite
decep̄āt eos fingētes ī remotis hītare ⁊ cū eis q̄
rere pacē.occidi fecit mltos ex eis.dictūq̄ʒ ē Da
uid q̄ fames illa ñ ceſſaret quouſq̄ʒ ſatiſfaceret
iniurie gabaonitaꝝ.miſit ḡ p̄ eis ⁊ ɔſuluit q̄d vel
lēt ſibi fieri.Qui petierūt oēs deſcendentes ex
Saul mares ſibi dari ⁊ crucifigi.qḋ ⁊ fcm̄ eſt
excepto miſib⁹ſeth filio Jonate cui pep̄cit vt ſ̄
uaret ipe ſuū iuramētū quo ſe aſtrinxerat Jo/
nate ſe ei⁹ generatōnē ſeu filios ſuatuꝝ.ſil'r vna

ex cāis que aſſignant̃ i ſcriptura de captõe regis
iuda ſedechie ꝛ deſtructõis hieroſolimoꝝ fuit qꝛ
ipſe rex iuramētũ fidelitatis qd̃ fecerat nabucho
donoſoꝛ fregerat ſe rebellãs vt hꝫ.iiij.reg.xxv. In
alia aũt vita pena ſibi reſeruat̃ i igne etno. Naz
dr̃ apoc.xxi. de mēdacibꝫ ꝙ ps illoꝝ in ſtagno ig
nis ꝛ ſulphuris. Periuriũ ꝓprie ſemꝑ icludit mē-
daciũ ꝛ addit ↄteptũ di. vñ mlto magꝭ eis debet̃

Capitulum octauum de adiuratione.

DE adiuratõe que
habet ſilitudinē ad iuramētũ vñ lici
te faciēdo.i.cũ debitis circũſtantijs
actus ꝟtutis latrie ē. Vñ ꝛ apl's vtit̃ adiuratõe
cũ dı ro.xij. Obſecro vos ꝑ miam dei vt exhibe
atis coꝛpa vr̃a ꝛc̃. Et etiã eccl'a cũ dicit ꝑ crucem
tuã vel ꝑ miſteriũ incarnatõis tue.l.n.do.ꝛ huiꝰ
Eſt ḡ adiuratio inducere aliquã ꝑſonã vel crea-
turã ad aliq̇d faciendũ. vel nõ faciendũ ex inuo-
catõe alicuiꝰ rei ſacre. ꝛ fieri põt ſc̃m.b.tho.ij.ij.q.
xc. ad creaturaz rõnalē intellectualē ꝛ irrõnalem
Et cũ ſit erga creaturã rõnalē. aut intēdit neceſſi
tatē iponere faciēdi qd̃ petijt illi quē adiurat. ſic
imponit ſebi neceſſitatē faciēdi qd̃ iurãdo ꝓmit-
tit. Aut nõ intēdit iponere neceſſitatē ꝫ potius ꝑ
modũ deꝓcatõis intēdit ex inuocatõe illiꝰ rei ſa-
cre exꝑſſe inducere illũ ad faciēdũ. Et i iſto ſcd̃o
caſu licitũ ē adiurare quãcũq3 ꝑſonã ſuꝑ re lici
ta. etiã ipm deũ ſicut ꝛ licitũ eſt deꝓcari. Nõ tñ
leuiter faciendũ ē ꝛ in rebꝫ friuolis. ſicut nec le-
uiter iurandũ ob reuerentiã reꝝ ſacraꝝ. In pmo
caſu aut adiurat ꝑſonã ſibi ſubditã ꝛ ſc̃m debitũ
moduz. vtputa in caſu in q̃ liceret ſibi p̃cipere et
exigere iuramētũ aut nõ. Si pꝛio mõ licitũ eſt ꝛ
adiuratus ſubditꝰ tenet̃ ſicut ex p̃cepto ꝛ iuramē
to exacto facere vl' dicere ad qd̃ adiurat̃. Si ſcd̃o
mõ tũc peccat moꝛtaliter adiurãs qꝛ vſurpat ſi-
bi ptãtē in aliũ quã nõ hꝫ ꝛ ſic facit ↄtra iuſticiã
ꝛ ledit iuſcõe. Vñ pꝛĩceps ſacerdotũ Cayphas
cũ dixit xp̃o adiuro te ꝑ deum viuũ vt dicas ꝛc̃.
Math.xxvi. grauiter peccauit. qꝛ nõ hēbat ptã-
tem ſuꝑ eũ. Similiter ſi eēt ſubditꝰ adiuratus
ꝛ adiuret̃ ſuꝑ aliqua de faciēda de q̃ adiurãs nõ
poſſet ſibi p̃cipe ñ tenet̃ ſibi obedire. ſicut ſi ad
iuret vt diceret ſi ↄmiſit aliq̃d crimē occultũ de
quo nõ p̃ceſſit infamia vel ꝓbatõ aliqua ꝛ peccat
adiurãs. Ad creaturã intellectualē põt fieri adiu
ratio vñ eccl'a vtit̃ exoꝛciſmis q̃ ſunt quedã adiu
ratões ↄtra demones. ꝛ hoc eſt verũ ſi fiat ad hoc
vt ꝑ ꝟtutē diuini noĩs vel reꝝ ſacraꝝ eos tanq3
i nimicos expellamꝰ ne nobꝫ nocere poſſint ſpũa-
liter vel tpaliter ſc̃m ptãtē a xp̃o traditã. luc.x. Ec
ce dedi vobꝫ ptãtem calcandi ſuꝑ ſerpētes ꝛ ſcoꝛ-
piones ꝛ ↄtra oēm ꝟtutē inimici. ꝛ ſic dr̃ xxxiij.
q.j. ſi ꝑ ſoꝛtiarias. ꝙ cũ aliq̃ ſunt maleficiati pñt
fieri erga eos exoꝛciſcimi. ꝫ nõ eſt licitũ eos ad-
iurare ad aliq̇d ſciendũ vel obtinendũ ab eis. ſicꝰ
ſit ꝑ artē magicã vl' notoꝛiã ꝛ huiꝰ. qꝛ hoc ptinet
ad ſocietatē cũ eis habēdã ꝛ pactũ qd̃ nõ licꝫ niſi
ſpãli inſtinctu ſpũſancti. vel reuelatione diuina
aliqui ſancti ad aliq̃s effectꝰ opatiõe demonum
vtant̃. Sic fec. b. Iac. apl's erga hermogenē ꝛ.b.
dñicꝰ pluries. Ad irrõnalē creaturã pt̃ dupliꝰ fie
ri adiuratõ. Pꝛio vt adiuratõ r̃ferat̃ ad ipaz crea
turã irrõnalē ſꝫ ſe ꝛ ſic vanũ eēt. Alio mõ vt refe
rat̃ ad eũ a q̃ creatura illa agit̃ ꝛ mouet̃. Et tunc
dupliciꝰ. vno mõ ꝑ modũ deꝓcatõis qd̃ ptinet
ad eos q̃ diuīa iuocatõe miracl'a faciũt. alio mõ
ꝑ modũ ↄpulſiõis aduerſus diabolũ q̃ i nocumē
tũ nr̃m vtit̃ creaturis irrõnabilibꝫ. Et tal' ē modꝰ
adiurãdi i exoꝛciſcimis eccl'e ꝛ ſic lꝫ. Sꝫ adiurare
eas ita ꝙ dmonũ auxiliũ iploꝛꝫ ñ lꝫ. ꝫ oĩa.b.tho.

Titulus vndecimꝰ de Voto ꝛ voti tranſgreſ-
ſione. Capitulum pꝛimum.

VOuete ꝛ reddite
dño deo vr̃o inq̄t ꝑs.lxxv. Cũ oĩa q̃
poſſidemꝰ dñi ſint ꝛ ab eo recepimꝰ
iuxta illd̃ qd̃ dixit ipſe dauid.i.palip.vlt. Que d̃
manu tua accepimꝰ dedimꝰ tibi. Tua ſunt om̃ia
dñe. Decet̃ ipi dño offerre mũera ꝛ vota in reco
gnitionē dñij ſui ac bñficij recepti. Iꝑm.n.vo-
uere aliq̇d ē quodãmõ dare illud. Dicit̃.n.fieri
aliq̇d cũ ſit cã eius. qꝛ effectus ꝟtute ↄtinet̃ in cã
queadmodũ faciēs inſtrumētũ q̃ alicui det̃ certũ
quid. dr̃ iã illud ei dediſſe. qꝛ inſtrumētũ ē cã re-
cipiēdi illud. Sic q̃ ꝓmittit ꝑ votuz in q̃ntũ ſe
obligat ad illud faciendũ. iã quodãmõ dat ꝛ hĩc
eſt ꝙ nõ ſolũ dãti ꝫ ꝛ ꝓmittēti grẽ agunt̃ pleniꝰ
tñ ↄfert̃ cũ ꝓmiſſũ ſoluit̃. vñ Iſa.xix. dr̃ de veris
fidelibꝫ. Colēt eũ i hoſtijs ꝛ munerib' ꝛ vota vo-
uebũt dño ꝛ ſoluēt. Et ad hoc ēt ſaluatoꝛ nos in
ſtruit dicēs. Reddite q̃ dei ſũt do. Math.xxij. ꝑ
maxīe dicunt̃ dei eē ea q̃ ſibi ꝑ votũ ꝓmittit̃ Et
ad hoc idē exhoꝛtat̃ ꝑs. dicēs. Vouete ꝛc̃. vbi tria
notãt̃. Pꝛio ꝙ exhoꝛtamĩ ad melioꝛē ꝓmiſſiõez
ibi. Vouete. Scd̃o ꝙ neceſſitamur ad ꝓmiſ-
ſoꝛũ ſolutionē ibi. Reddite. Tercio ꝙ regula
mur circa votoꝝ intentõez ibi. dño deo veſtro.

Quãtũ ad pꝛimũ .§.I.

Sciendũ ꝙ votũ eſt ꝓmiſſio d̃ melioꝛi bono ope
re q3 ſit illud ad qd̃ tenet̃ de neceſſitate ſalutis
vt patet ibi in diffinitõe voti. Et ideo nullus co
git̃ ad vouendũ ſicut nec alia opa ſupero gatõis
ꝫ ↄſulitur ꝛ exhoꝛtat̃ ad huiꝰ. Et ſic exhoꝛtatoꝛie
ꝑs. ait. Vouete vbi glo. ait. Vouere ↄſulit̃ vouē
ti. ꝑterea aũt exhoꝛtamĩ ad vouendũ ꝛ nobꝫ cõſu
lit̃ vt maioꝛa merita acq̃ramꝰ. Nã opꝰ factũ cuz
voto eſt meliꝰ ꝛ magꝭ meritoꝛiũ q3 idē factũ ſine
voto ſc̃m.b.Tho.ij.ij.q.lxxxviij. qd̃ ꝓbat ipſe tri-
plici rõe. Pꝛimo quidē qꝛ vouere ē actus latrie